JOHN WESLEYs LIV OG VIRKE

VED

EMIL NIELSEN

Med Forord af Dr. teol. *Michael Neiiendam*

NYT NORDISK FORLAG
KØBENHAVN
1 9 3 3

L. OLSEN & SØN - BOGTRYKKERI. ESBJERG.

FORORD.

Hver Kristen, læg eller lærd, tilhører ikke blot sin egen Kirkeafdeling, men hele Kristenheden. Hvad Gud har aabenbaret det samlede Kristenfolk, er ogsaa den Enkeltes Eje. Den, hvem Gud kalder til Profet, betror han et Budskab, der gælder hele Kristenheden, og som rækker ud over Sognet og Kirkeskellet. I en Tid, hvor Profeterne er faa, samler vi paa det, Gud betroede os i Fortiden. Derved holder vi Haabet levende, Haabet om, at han i sin Time vil gøre det samme Under igen at kalde hin Enkelte, gennem hvem han vil tale til Millionerne.

I en Tid, der var præget af Ryggesløshed og Vankundighed i en Udstrækning og Dybde, som vi ikke kan rumme i vor Forestilling, traadte *John Wesley* frem, kaldet af Gud. Som saa mange andre af de store i Guds Rige blev han ført ad mange Veje og gennem midlertidige Synspunkter, før han fik Kaldet, det afgørende. Ethvert nok saa ubetydeligt Trin paa Forberedelsens Vej har været et uundværligt Led i Helheden. Han skulde lære mange Synspunkter og Mennesker at kende, og ved en Stund at holde Rast hos dem skulde han lære dem at kende *indefra*. Da Kaldet kom, var han rede. En vældig Livsgerning laa for. Personlig Opofrelse, ubetinget Hengivelse er de Træk, der præger John Wesley's kristelige Heroisme. Hvad der syntes umuligt blev muligt og skete for alles Øjne. Dybt sunkne, aandeligt ligegyldige og frækt spottende Mennesker blev vakt og

oprejst til et nyt Liv. Arbejdsglæde, Foretagsomhed, Erobrerlyst spirede op, ofte netop dér, hvor der var Klippegrund. Klippegrunden kvalte ikke Ordet, men fordi Ordet havde Frelseskraft i sig, sprængte det de klippehaarde Hjerter. Hvad Kultur aldrig havde kunnet gøre, kunde Kristentroen, fordi dens Kræfter blev sat i Frihed i et Menneskeliv, der betingelsesløst havde stillet sig til Raadighed for den levende og hellige Gud. Nyt Menneskeliv, lykkeligt Menneskeliv, menneskeværdige Kaar bevidnede Guds nærværende Frelsesvilje gennem Metodismens Tjeneste.

John Wesley's Vækkelse hin Aften i 1738 blev *Martin Luther's* største Bedrift i den engelsktalende Verden. Og naar en Præst i den evangelisk-lutherske Kirke nu ledsager denne af en Præst i Metodistkirken skrevne Bog — den første Bog paa dansk om John Wesley — med et Forord, sker dette ikke blot i Anerkendelse af det flittige Arbejde, der er nedlagt i dette Skrift, men ogsaa i Bekendelse af vort kristne Fællesskab og i Forvisning om, at — alle Fortolkningsuenigheder til Trods — kun én fælles kristen Kirke formaar at bygge Bro Nationerne imellem og bringe Verden et helt Evangelium. „Verden er for stærk for en splittet Kirke".

Michael Nielsen.

INDLEDNING.

Med Metodismens Fremkomst i England udbrød den største religiøse Vækkelse dette Land nogensinde har set.

Og denne Vækkelse var ikke alene *revolutionær,* hvad al Vækkelse er, men *reformatorisk,* og den fik Varighedens Mærke paa sig, idet den fortsattes igennem mange Aar.

Det er betegnende, hvad der er sagt, at Metodismen havde Vækkelse uden Ebbe og Flod de første 25 Aar.

Men ikke alene Samtiden, men ogsaa Eftertiden, fik godt af Bevægelsens uvurderlige Indflydelse. Ledende Mænd indenfor forskellige religiøse Afskygninger har kaldet Metodismen for „Protestantismens Evangelistkirke", ja for „et aandeligt Kraftcenter for Vækkelse".

Da den tillige er bleven en Verdensbevægelse, der ikke alene har faaet Betydning for England og for de 30—35 Millioner Medlemmer og Tilhængere, den selv har, men hvis Indflydelse naar ud over den ganske Jord, saa ligger det lige for at spørge om Oprindelsen, om Kilden til dette store og stærke Løb.

Næst Guds forunderlige Velsignelse, er der ingen Tvivl om, at det var én Person, Gud særlig brugte i denne mærkelige Bevægelse; der er ét Navn, der lyser mere end noget andet, og det er Navnet

JOHN WESLEY.

Det er en Del Aar siden, jeg begyndte at sysle mere indgaaende med denne store Reformators Liv og Virke. I de sidste Par Aar har jeg været stærkt optaget deraf og en Del af det, jeg fik samlet fra forskellige Kilder, lægger jeg herved frem for Offentligheden.

Jeg gør det af forskellige Grunde. Først fordi John Wesleys Liv og Virksomhed fortjener at kendes i saa

vide Kredse som muligt. Og da vi ikke har nogen omfattende Levnedsskildring af ham paa Dansk, mener jeg, det er berettiget at fremkomme med en saadan.

Dernæst, fordi der mange Steder, ikke mindst i vore nordiske Lande, hersker stor Misforstaaelse baade med Hensyn til ham selv og i Særdeleshed til den Bevægelse, han skabte.

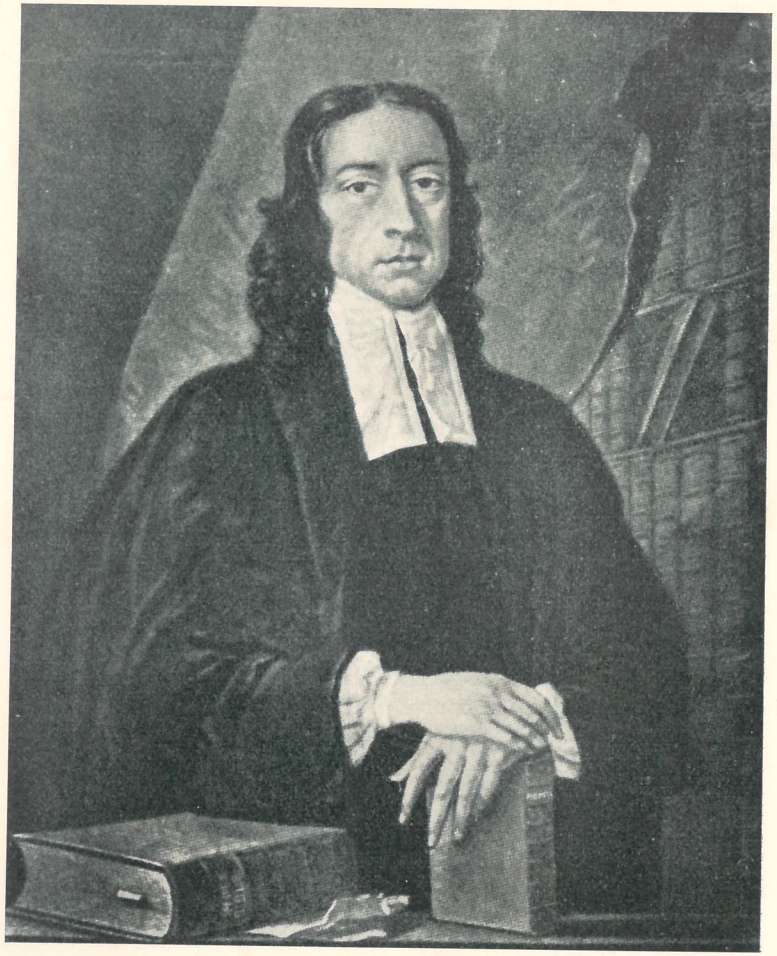
Jeg har ogsaa tænkt, at mange af John Wesleys Tilhængere — hans aandelige Børn — vilde sætte Pris paa at kende noget mere til den Mand, Herren har brugt til saa stor Velsignelse for dem.

Og endelig har jeg skrevet denne Bog, ikke saa meget for at ære John Wesley, som for at forherlige den Frelser, der gjorde ham til det mægtige Redskab, han blev.

Mine Kilder er følgende: Manual of M. E. Church History *(Curtiss)*, The living Wesley *(James H. Rigg)*, The Story of Metodism *(Luccock* og *Hutchinson)*, Metodistkyrkans Historia, svensk Udgave *(James Porter)*, *John Wesleys Dagbog*, Frikirker og Sekter (Dr. *Michael Neiiendam)*, John Wesley (Dr. *Laura Petri)*, Life of Wesley *(Southey)*, Brødrene Wesley *(A. Listov)*, Geschichte des Methodismus (Biskop *John L. Nuelsen)*, Kitty Trivillyan, *Skandinavisk Tidsskrift* samt flere Tidsskrifter og Blade.

Endvidere har min Broder, Pastor *Chr. Nielsen*, tidligere Redaktør af *Skandinavisk Tidsskrift*, været mig behjælpelig med at gennemse Manuskriptet til Bogen. Ham skyldes forskellige Rettelser ikke mindst, hvad det sproglige angaar, ligesom han ogsaa har hjulpet mig med Korrekturen. Jeg skylder ham min bedste Tak derfor.

Chr. Nielsen

JOHN WESLEY I 38-AARS ALDEREN.

I. KAPITEL.

Barndomstiden.

John Wesley blev født den 17. Juni 1703 i Epworth Præstegaard i England. Han var den femtende i Rækken af nitten Børn. Af disse døde de ti som smaa, og hele Flokken fødtes indenfor et Tidsrum af 21 Aar.

Stamtavle.

Ved at gaa nogle Slægtled tilbage ser vi, at alle John Wesleys mandlige Forfædre gennem tre Generationer paa begge Sider havde været Præster. Den mest berømte af disse var vel nok hans Farmors Far. Han hed *John White* og var født 1574. I 32 Aars Alderen blev han Præst i Dorchester. Senere blev han og mange andre Puritanere tvungen af de engelske Myndigheder til, for deres Tros Skyld, at forlade deres Fædreland, og det var da som en af Førerne for disse, Plymouths Pilgrimmene, ogsaa kaldet *Pilgrimsfædrene*, han i 1623 landede ved Cape Ann i Nordamerika. Her grundlagde han flere Byer og Stater blandt andet Massachusetts. Hans Navn blev særlig knyttet til flere lærde Skoler derovre, og han har faaet Tilnavnet: Amerikas Skolevæsens Fader. Ogsaa John Wesleys Mormors Fader var en White. Han var Jurist og ligesom John White en ivrig Puritaner.

Begge John Wesleys Forældre var Børn af Nonkonformist-Præster (Dissenters). Iøvrigt nedstammede han fra gamle adelige og berømte Familier. Sejrherren ved Waterloo, Napoleon den Stores Overvinder, Hertugen af Wellington, var saaledes en Wesley.

Faderen.

Hans Fader, *Samuel Wesley,* gjorde sig lige fra Begyndelsen af sin Studentertid bemærket som en flittig

og dygtig Student. Skønt hans Forældre var Dissenters, traadte han allerede i sin Studentertid over til Statskirken. Han udmærkede sig ved mange Anledninger ved sit Mod. Efter sin Ordination fik den unge, begavede Samuel Wesley saaledes smigrende Tilbud om gode Embeder, hvis han blot vilde støtte Kong Jacob den 2., der havde begunstiget Katolikkerne. Han svarede uforfærdet fra Prædikestolen med en Tekst fra Daniel 3. Kap. 18. Vers: „Du maa vide, o Konge, at din Gud dyrker vi dog ikke, og Guldbilledstøtten, som du har ladet opstille, tilbeder vi ikke." Det turde være overflødigt at bemærke, at han efter dette frejdige Svar ikke fik de ham lovede Embeder. Samme Mod viste han senere i Livet. Skønt Jarlen af Normandiet havde skaffet ham et godt lønnet Embede, revsede Samuel Wesley alligevel Jarlen for dennes løse Forbindelser, ja, han viste endog vedkommende Dame Døren. Dette var ensbetydende med Embedsfortabelse.

Senere blev han Sognepræst i *Epworth,* en By i Grevskabet Lincolnshire paa omkring 2000 Indbyggere, hvoraf mange levede et ryggesløst Liv. Her optraadte han frygtløst, idet han revsede Befolkningen for deres Synders Skyld. De hævnede sig, dels ved at brænde hans Afgrøde, jage hans Kvæg og afskære Halerne paa Kreaturerne, samt ved flere Gange at tænde Ild paa Præstegaarden. Trods dette vedblev han at være lige uforfærdet.

Samuel Wesley var en lærd Mand. Han havde saaledes modtaget den filosofiske Doktorgrad baade fra Oxford og Cambridge Universiteter. Og han var en gudfrygtig Mand, hvem hans Sognebørns aandelige Vel laa stærkt paa Sinde, ligesom det ogsaa var ham en Hjertesag, at hans egne Børn blev opdraget i Gudsfrygt og Herrens Formaning.

Moderen.

Susanna Wesley var yngste Datter af en berømt Dissenterpræst *Samuel Annesley.* Hun var det femogty-

SUSANNA WESLEY.

vende Barn, men det blev paastaaet, at med hende var den bedste Vin gemt til sidst. Hun regnes for en af de ædleste Kvinder og største Mødre, England

har fostret. Hun var enestaaende. Hun havde store litterære Interesser — var saaledes godt kendt med Græsk, Latin, Fransk, Metafysik, Logik og tillige stærkt paavirket af den franske Tænker Pascal. Men fremfor alt var hun en from Kvinde og en udmærket Moder for sine Børn.

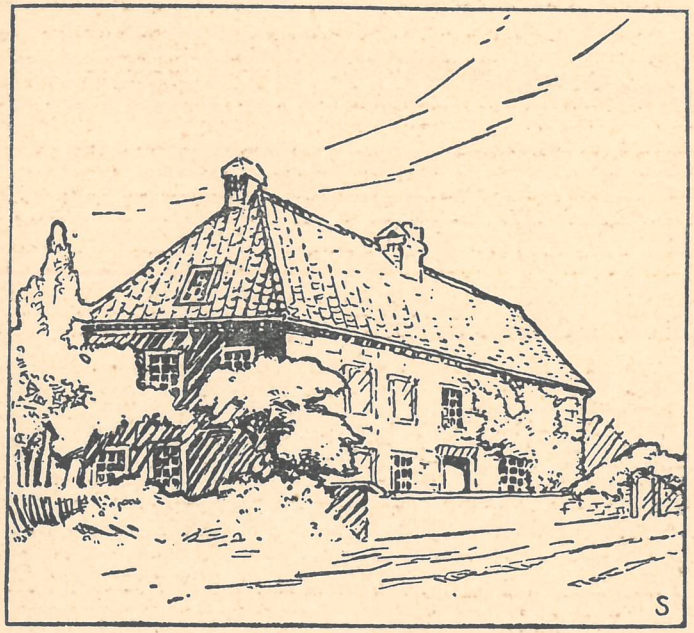
Trods den store Børneflok, var der alligevel en mønsterværdig Ro og Orden i Præstegaarden i Epworth, og Hemmeligheden ved denne Ro laa i Opdragelsen. Denne begyndte medens Barnet endnu laa i Vuggen og fortsattes i alle Detailler under Opvæksten. Hun opdrog sine Børn til ubetinget Lydighed og Sandhed; hvis de saaledes gjorde noget galt, slap de for Prygl, naar blot de talte Sandhed.

Interessant er det at høre Susanna Wesley fortælle om det Indtryk, Beretningen om de første danske Missionærers Arbejde for Evangeliets Udbredelse i Indien gjorde paa hende. „Det slog mig," siger hun, „at jeg burde gøre mere, end jeg gjorde. Jeg besluttede at begynde med mine egne Børn og gik systematisk frem, ved hver Aften at tale alene med én eller flere af dem." I disse Lønkammertimer udfoldede hendes pædagogiske Evner sig paa en slaaende Maade. „Jeg tager mig saa megen Tid, som jeg mener at kunne afse, til hver Aften at tale med mine Børn i Enrum om, hvad der rører sig i dem", siger hun. Og hvad disse Lønkammerstunder kom til at betyde for Børnene, vil først Evigheden aabenbare. Dér skabtes Metodismen; det var ikke i den gamle, mørke Stenkirke i Epworth, ej heller i Præstens Studereværelse, at Ilden til den største Vækkelse, England har kendt, tændtes, men derimod i samme Præstegaards Barnekammer, hvor Børnene hver Dag sad ved deres Mors Fødder. Dér, og saa i Susanne Wesleys Lønkammer, hvor hendes

Aand hvilede over de hende betroede Skatte, skete Begyndelsen, og herfra spredtes Ilden ud over England, ja, over den ganske Verden.

Præstegaardens Brand.

Der var ingen af Børnene, der laa Susanna Wesley saa meget paa Sinde som John. Grunden kan sikkert søges i en Begivenhed, der fandt Sted i 1709, nem-

PRÆSTEGAARDEN.

lig Præstegaardens Brand. Ved en mærkelig Forglemmelse, havde man hin frygtelige Nat ikke faaet ham med ud af den brændende Bygning, den Gang hans Moder og Sødskende blev baaret ud. Det var først lige før Taget styrtede sammen, at man opdagede John i et af Vinduerne. Et Par behjærtede Mænd fik reddet det rædselslagne Barn ved, at den ene stod op paa Skuldrene af den anden. Susanna Wesley,

der ogsaa selv nær var indebrændt og blev reddet i det blotte Linned, kunde ikke glemme den Scene med John hin frygtelige Nat.

I hendes efterladte Papirer findes da ogsaa Begivenheden omtalt; og i sine Bønner lovede hun Gud, at hun vilde være særlig omhyggelig med dette Barn, der paa en saa forunderlig Maade var blevet reddet. „Herre, giv mig Naade til at gøre det med Oprigtighed og Visdom. Kron mine Forsøg med god Fremgang!“ beder hun.

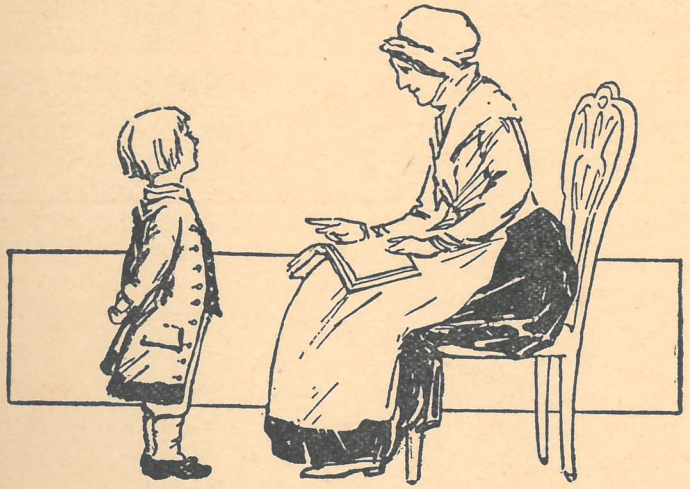
I mange Aar havde John Wesley et Billede fra hin Nat hængende i sin Stue. Nedenunder stod der skrevet: „Er dette ikke en Brand, som er reddet ud af Ilden?“

Susanna Wesleys Opdragelsesmetode.

Den Dag Børnene fyldte 5 Aar var en særlig Festdag, thi da traadte de ind i de læsendes Rækker. Paa Fødselsdagen maatte de lære Alfabetet, og dernæst ledte Susanna Wesley dem daglig frem ad Kundskabens og Selverkendelsens Vej, og det paa en saadan Maade, at Undervisningen nærmest blev en Fest for Børnene.

Og skønt Susanna Wesley havde mange Bekymringer og en stor Husholdning at varetage, var hun dog sine Børns trofaste Lærerinde, hvad hun kun kunde være ved nøje at tage Vare paa Dagens Timer; derved lykkedes det Dag efter Dag at gennemføre Skoletiden. Det hjalp hende maaske ogsaa, at hun tog „ligesaa megen Tid til Andagt som til Rekreation“. Hver Morgen mellem 5 og 6 havde hun sin egen Andagtstund; da ønskede hun ikke at blive forstyrret. Det faldt hende derfor ikke vanskeligt at raade sine Børn, hvorledes de burde anvende deres Tid, baade til Arbejde, Bøn, Spisning og Fornøjelse. Gennem det alt sammen knyttede hun Børnene til sig ved uløselige Baand. „Jeg mindes ikke nogensinde at have holdt noget skjult

for min Moder; hun var den eneste, jeg aabnede mig for i ubetinget Tillid, lige fra mine spæde Aar til hendes Dødsdag“, skriver John Wesley. Hun var indsigtsfuld som kun faa, og derfor vedblev hun at være hans Raadgiver og fortrolige. Han foretog sig intet af virkelig Betydning, uden at raadføre sig med hende, og han fulgte saa godt som altid hendes Raad.

UNDERVISNINGEN VAR SOM EN FEST.

Ægteparrets indbyrdes Forhold.

„Skønt Samuel Wesley var noget af en Despot, og Susanna Wesley just ikke var nogen Slavenatur“, og skønt de første Aar af deres Ægteskab ofte førte dem ind i Konflikter, udvikledes efterhaanden det ægteskabelige Samliv til større og større Harmoni. Samuel Wesley lærte saaledes at beundre sin Hustru. Han saa i hende „den Kvinde, der var mit fordringsløse Hjems Prydelse, og mit Livs Velsignelse“, siger han. Han beundrede hendes Taalmodighed: „Hvordan kan du dog nu for tyvende Gang gentage samme Sag

for Barnet?", spørger han hende en Dag. „Jeg vilde jo have spildt Tiden, hvis jeg havde standset den nittende; det var den tyvende Gang, der kronede det hele," svarede hun frejdigt og overbevisende.

Hendes Trofasthed overfor ham viste sig blandt andet ogsaa i de Trængselstider, der gik ind over Hjemmet. Befolkningens Stilling overfor Præstefolkene var nemlig en Tid lang saadan, at de bestandig pønsede paa Ondskab. Flere Gange tændte de Ild paa Præstegaarden, og en Gang antastedes Pastor Samuel Wesley paa Kirkegaarden af en af sine Sognebørn, der forlangte, at han skulde betale ham hans Skyld — nogle Hundrede Kroner. — Da han ikke kunde det, lod Manden ham kaste i et af de dengang saa berygtede Gældsfængsler.

I Gældsfængsel.

I et Brev Samuel Wesley herfra skrev til sin Biskop, udtaler han Haabet om, „at han mulig kunde gøre mere i denne nye end i den gamle Forsamling". Tillige nærer han det Ønske, „at Biskoppen ikke maa dømme ham for haardt, fordi han har faaet en ny Adresse." Da Biskoppen besøgte Fru Susanna Wesley, spurgte han hende, om hun nogen Sinde under sin Mands Ophold i Fængslet havde savnet Brød. „Min Herre", svarede hun, „strengt taget har jeg aldrig savnet Brød, men jeg har haft Besvær med at faa det, inden jeg spiste det, og saa ogsaa svært ved at betale det efter at jeg havde spist det, hvad der ofte gjorde Spisningen mindre appetitlig."

Medens Samuel Wesley sad i Gældsfængsel, maatte han have en Stedfortræder. Den aandelige Kost, denne gav, var, efter Susanna Wesleys Mening, ikke tilstrækkelig, hvorfor hun selv begyndte at samle sine Børn og Tyende til Andagt Søndag Eftermiddag. Hun læste en Prædiken for dem, samtalede med dem og bad for dem. Der kom ogsaa tilfældige Sogneboere til,

og efterhaanden samledes, til Tider endog ca. 200 Mennesker, dels i Køkkenet og dels udenfor Vinduerne. Disse Køkkenmøder syntes Kappellanen imidlertid ikke om. Han klagede til Sognepræsten. Denne foreholdt sin Hustru det utilbørlige i, at hun, en Kvinde, holdt Møder, og dermed konkurrerede med Kapellanen. Han bad hende hellere sørge for, at én af Sognets mandlige Beboere talte eller læste ved Køkkenmøderne. Susanna Wesley oplyste imidlertid sin Mand om, at de Mennesker, der kom til hendes Møder, nu tillige gik i Kirke, hvad de ikke havde gjort før. Samtidig mindede hun ham om, at naar han som Overhoved for Familien af en eller anden Grund var borte fra Hjemmet, maatte hun være Hjemmets Herskerinde, derfor mente hun, at Familien var overdraget til hendes Forsorg; og angaaende hans Forslag om at lade en anden lede Køkkenmøderne, da kunde hun ikke tænke sig, at han virkelig skulde have gennemtænkt dette Forslag, da han jo vidste, at der næppe var én Mand i Sognet, der kunde læse en Prædiken uden at skulle stave sig igennem den, hvad der vel ikke kunde være til Opbyggelse." Dette temmelig hvasse Svar, fortæller om den viljestærke Susanna Wesley, men følgende Slutning, i hvilken det synes, som hun trækker i Land, bærer ogsaa Vidnesbyrd om hendes Karakterstyrke: „Ønsker du alligevel, at jeg skal holde op med Møderne, saa giv mig din absolutte Befaling, da denne er den eneste, der kan løse mig fra den Skyld og Straf for at have forsømt at gøre godt, der ellers vilde ramme mig. Du og jeg skal jo begge engang frem for den Herres Jesu Domstol." Samuel Wesley hverken vilde eller kunde, efter at have læst hendes frejdige Svar, forbyde hende at handle efter hendes

Samvittighed. Susanna Wesley fortsatte derfor med sine Møder.

Det principfaste i hendes Karakter gav sig Udslag paa mange forskellige Maader, blandt andet ved det frimodige Svar, hun en anden Gang gav sin Mand, da der under en Krig med Frankrig var paabudt en almindelig Fastedag. Paa denne vægrede hun sig ved at deltage i Gudstjenesten i sin Mands Kirke. „Jeg har aldrig været forvisset om Krigens Lovlighed", sagde hun. Medens han saa var i Kirken, tilbragte hun Tiden i sit Lønkammer med Bøn.

I Skole. Ved 10 Aars Alderen sendtes John Wesley til en berømt Skole i London. Det syntes, som om Loven om den stærkeres Ret raadede her som i andre lignende Skoler; de ældre Elever tyranniserede de yngre og stjal blandt andet af deres Kødrationer. John led meget under disse Forhold, idet der kun blev sparsom Kost til ham. Alligevel tilskriver han denne, og tillige hans Faders Raad om daglig at løbe Skoleomraadet rundt tre Gange, — altsaa den sparsomme Kost og den daglige Motion — Grunden til hans senere i Livet saa stærke Udholdenhed.

II. KAPITEL.

Ungdomstiden.

Oxford I Sommeren 1720 kom John Wesley som 17-aarig Yngling til Oxford, Byen med Englands ældste og mest berømte Universitet. Han havde været saa heldig at faa et Stipendium, der gav ham Adgang til Christ Church Kollegiet dér.

I de Dage saa det ud, som Fornøjelser var Hovedsagen for den studerende Ungdom, medens Studierne kun var at betragte som Biting. Hverken Lærerne eller Eleverne tog sig disse synderlig alvorlig. Det var en i høj Grad alvorlig Forfaldstid for Universitetet, og baade i intellektuel som moralsk Henseende var Tilbagegangen synlig. Om John Wesley siges der, *Studenten.* at han var en munter Student, der helt gik op i det glade Liv, der levedes i Oxford. „Han dansede, skrev Dramaer, spillede Tennis og var en flittig Teatergæst". Han oversatte latinske og græske Vers og forsøgte sig i Poesien. Det ser ud som om hans eneste Bekymring drejede sig om, hvordan han kunde faa sine faa Midler til at slaa til. Venner havde han mange af, ja, de fleste, der lærte ham at kende, følte sig virkelig indtaget i den glade, elegante og aandrige unge Mand. I Hjemmet fulgte man ham imidlertid i denne Tid med en vis Ængstelse. Sønnen sporede det paa de Breve, han fik hjemmefra. Hans Faders, der var fyldt med Beklagelse over hans Opførsel, øvede ikke nær den Indflydelse paa ham, som de, hans Moder skrev. Af hendes Breve forstod han, at hun iagttog hans Ud-

vikling med særlig Interesse — dog ikke uden Bekymring.

Iblandt det hun raadede ham til, var da ogsaa, at han burde vælge mere religiøse Emner for sine poetiske Udgydelser, i Stedet for den lettere Vej, han hidtil havde fulgt, og det sporedes, at Moderens Raad, Advarsler, og, vi kan føje til, Forbønner ikke var forgæves. Johns Breve bærer Vidnesbyrd om det, og med Glæde lagde hans Forældre Mærke til, at han var ved at blive træt af det lystige Liv i Oxford.

Brevveksling.

Da man i de Dage ikke kendte synderlig til Aviser, stod Brevvekslingen, særlig i akademiske Kredse, i høj Kurs. Dette var ogsaa Tilfældet i den wesleyske Familie. Brevene fra Hjemmet vidnede om høj Intelligens. Susanna Wesleys Breve var til Tider lange Afhandlinger over filosofiske, theologiske og moralske Emner. De vidnede baade om høj Dannelse og om hendes kvindelige Personlighed. Faderens Breve var gerne korte og kvikke, men samtidig ogsaa skarpe.

Den første Vækkelse.

I 21-Aars Alderen fik John Wesley sin første Vækkelse. Man kan maaske betegne den som „hygiejnisk", idet han ved at læse en Lægebog, hvori Forfatteren anbefalede vegetarisk Diæt, Vanddrikning og Faste, prøvede sig frem til at leve et mere regelbundet og afholdende Levesæt end hidtil. Dette gunstige Tidspunkt benyttede Susanna Wesley og raadede sin Søn til at prøve sig selv, om han er i „den Tilstand af Tro og Bedring, som Evangeliet fordrer — om du er det, skal Tilfredsstillelsen ved at vide det, tilfulde lønne de Besværligheder, en alvorlig Prøvelse vil føre med sig; men hvis du ikke er det, skal du ved en saadan Selvprøvelse faa mere Grund til Taarer, end nogen Tragedie kan skænke dig."

Dagbogen.

Lige fra sin tidligste Ungdom førte John Wesley Dagbog. Denne er imidlertid skrevet i det hemmelige Cifferprog, som ingen andre end han selv forstod. De fleste af disse Dagbøger er desværre gaaet tabt, men Dagbøgerne fra hans 21. og, med enkelte Afbrydelser, til hans 38. Aar er reddet for Efterslægten. For over 20 Aar siden er disse Bøger blevet oversat til Engelsk af Pastor *Nehemia Curnoch,* der har anvendt næsten en Menneskealder til at tyde John Wesleys hemmelige Cifferprog. Og dette er lykkedes. Materialet er blevet kritisk gennemgaaet, og nu ligger altsaa hans Ungdomsperiode fremme i fuld Belysning.

John Wesleys Omgangskreds.

Den unge John Wesley skildres af en samtidig som „den mest fornuftige og skarpsindige, unge Akademiker, man kunde tænke sig. Han fortryllede alle med sin fine, spidsfindige Logik, og deri var han noget af en Mester. Hans Dygtighed paa dette Omraade hjalp ham — ogsaa senere i Livet — til med Færdighed at kunne bringe Modstandere til Tavshed; og han var tillige en Yngling med den fineste klassiske Smag og med de mest frisindede og mandige Følelser." Alt dette gjorde, at han var en velkommen Gæst i mange Hjem; og ikke mindst i en Kreds af Vestenglands fine og intelligente Præstefamilier, der plejede at komme sammen for at dele særlig litterære Interesser med hverandre. Selv følte han sig meget knyttet til disse Kredse af Mænd og Kvinder, der tog de dybeste Spørgsmaal op til mundtlig eller skriftlig Drøftelse. I disse Præstefamilier lærte han ogsaa flere Kvinder at kende. Og som det er gaaet mange Stormænd i Aandens Verden, har ogsaa John Wesley modtaget nogle af sine bedste Impulser fra Kvinder. En af disse fik særlig Betydning for ham. Hun hed *Sarah Kirkham.* Hun var Præstedatter. Hendes Broder Robert var Ven med

Brødrene Wesley og sluttede sig senere til Oxford-Metodisterne. Hun blev gift med en Pastor *Chapon,* og det var i det chaponske Hjem, at John Wesley gennem Præstefruen fik Øje for de evige Værdier.

Fru Chapon anviste ham saaledes særlig to Bøger, der fik varig Betydning for ham: *„Thomas a Kempis: „Kristi Efterfølgelse“* og *Jeremias Tailors: „Et helligt Liv og Død.“* Thomas a Kempis strenge Krav om Forsagelse frastødte ham straks, men det varede ikke længe, før han blev grebet af den Religionens Inderlighed, der saa skønt er skildret i dette udødelige Værk. Følelserne i ham vekslede imidlertid: „Jeg holdt ikke af Kempis, fordi han var saa streng“, siger han saaledes senere.

Alligevel indrettede han sig paa at føre et helt nyt Liv. „Jeg tog en Time eller to daglig til Andagtsøvelser; jeg gik hver Uge til Nadverbordet; jeg var paa Post mod al Synd baade i Ord og Handling; jeg saa, at denne simple Viljekraft og denne Renhed i Følelsen — og saa et fast Fortsæt — i Virkeligheden er Sjælens Vinger, uden hvilke den aldrig kan løfte sig til Gud“.

Hvad Thomas a Kempis begyndte i Wesleys Sind, fortsatte Jeremias Tailor, hvis Bog: „Et helligt Liv og Død“, er lige saa udødelig som „Kristi Efterfølgelse“. Den Del af Tailors Bog, der angaar Renhed i Tanker, gjorde et særligt stærkt Indtryk paa ham.

Studiet af disse to Bøger og saa den hellige Skrift førte Wesley ind i Fordybelse af sit indre Liv. Og at han tog det alvorligt, forstaar vi blandt andet af, at han hver Lørdag Aften holdt en særlig Rettergang med sig selv. Det er da ogsaa interessant at lægge Mærke til den Kamp, han nu kommer ind i: „Skønt jeg ikke havde kompromitteret mig i Verdens Øjne

ved Udsvævelser eller deslige, saa jeg alligevel min Ligegyldighed og tillige min Eftergivenhed overfor bevidst Synd.“ Hans trofaste Moder stod ham bi i denne Tid med Raad og Vink: „Hvadsomhelst, der svækker din Fornuft, nedsætter din Gudsfølelse eller formindsker din Smag for aandelige Ting, — det er Synd for dig, hvor uskyldigt det end maa være i sig selv,“ skriver hun. I Dagbogen findes igen og igen de to Bogstaver „k. e.“ (Kyrie eleison) d. e.: Herre forbarm dig! Eller naar han tager en ny Beslutning, føjer han et „k. b.“ til (Kyrie boetei) d. e.: Herre hjælp! Han følte dog stadig sin Afmagt, og stiller derfor nogle selvransagende Spørgsmaal, f. Eks.: „Har jeg elsket Kvinder eller Selskabelighed højere end Gud?“ Vi finder i Dagbogen, hvorledes han Gang efter Gang gaar i Rette med sig selv: „Mangel paa Andagt“ staar der for én Dag. „Hovmod?“ for en anden. „Lediggang?“ „Overdreven Søvn?“ „Urene Tanker?“ o. s. v. Trods disse hudflettende Spørgsmaal har han alligevel taget Beslutning om „ikke at dele sig, men helt at hengive sig til Gud“.

Ordination.

Den 19. September 1725 ordinerede Biskop Potter i Oxford John Wesley til Præst i den engelske Kirke. Det var efter hans Moders indtrængende Raad, han tog dette Skridt; hun haabede, at det skulde føre ham ind til Frelsen i Kristus. I Dagbogen staar der efter denne Meddelelse et „k. e.“ og et „k. b.“, hvilket mere end mange Ord siger, hvor alvorligt han tog dette Skridt. Den følgende Søndag holdt han sin første Prædiken. Teksten var: „Søg først Guds Rige og hans Retfærdighed“.

I Foraaret 1726 valgtes John Wesley til „Fellow“ af Lincoln Kollegiet. Med denne Udnævnelse, der var ensbetydende med vor Docentstilling, fik han saa me-

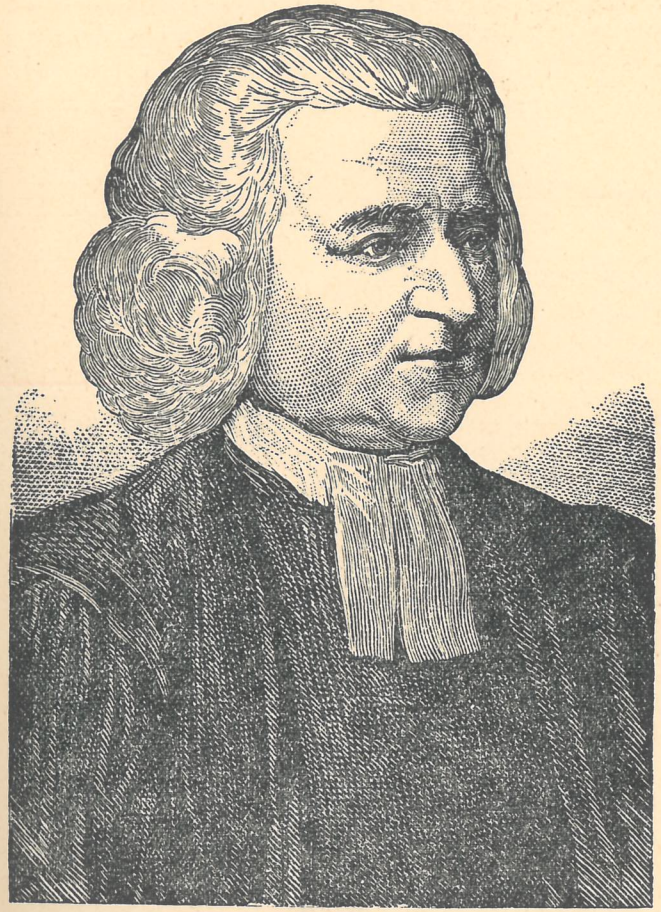
get i Løn, at han ikke alene selv kunde leve, men ogsaa hjælpe sine Forældre.

Da John Wesleys Fader kort Tid efter blev syg, rejste Sønnen hjem for at varetage Faderens Præstegerning i Epworth. Her er han langtfra skaansom i sin Forkyndelse, tværtimod; han revser sine Tilhørere for deres Synd, særlig deres Sladder- og Skandalehistorier. Trods hans Nidkærhed passede det dog paa ham, hvad én har sagt: „Hans egen aandelige Tilstand var som dens, der har indviet sit Liv til det højeste Kald, uden endnu ret at have faaet Øjnene op for Guds Riges Solskinsland". Han plejede endvidere sit lidt skrøbelige Helbred ved at ride, ro eller spille Tennis, alt imens han ogsaa varetog sine teologiske og klassiske Studier, diskuterede pædagogiske og moralfilosofiske Emner med sin lærde Moder, hvis Anskuelser han omhyggelig noterede sig i Dagbogen.

Charles Wesley og Den hellige Klub.

Medens John Wesley var i Epworth, skete der en stor Forandring med hans Broder *Charles*. Denne, der var født den 18. December 1707, var Student i Oxford. Hertil kom han i 1726 som en livsglad og noget verdsligsindet ung Mand. Kort efter hans Broders Afrejse til Epworth, skete der imidlertid en stor Forandring med ham, hvorom han selv skriver til Broderen: „Det skyldes for en stor Del et eller andet Menneskes Bøn — sandsynligvis min Moders — at jeg er kommen til at tænke, som jeg gør nu, thi jeg kan ikke forklare mig selv, hvorledes eller hvorfor, jeg vaagnede op af min Dvale". Det, der var sket med Charles Wesley var, at han var blevet grebet af en dybere kristelig Erkendelse. Det lykkedes ham at vinde nogle af sine Studiekammerater for sit Syn, og de sluttede sig sammen i en Klub. Den væsentligste Frugt

af deres Fællesskab var en forøget moralsk Ansvarsfølelse overfor deres Studiepligter.

CHARLES WESLEY

Da Rektoren ved Lincoln College i 1729 kaldte John Wesley tilbage til sin Gerning ved Universitetet, sluttede denne sig snart med udelt Glæde til den lille Kam-

meratskabskreds, der i Løbet af saa kort Tid var blevet samlet, idet han følte, at den Aand, disse unge Studenter var besjælet af, stemmede overens med hans egen. Klubben hilste ham velkommen, og man valgte ham til dens Leder. Dels var han den ældste, og tillige en mere udpræget Personlighed end nogen af de andre; samtidig gav hans Stilling ved Universitetet ham en vis Anseelse. Endelig sad han inde med de Føreregenskaber, Klubben behøvede. Her kom hans skarpe logiske Sans og Talefærdighed ham tilgode; ogsaa paa anden Maade aftvang han sig Respekt i de Kredse, hvor han færdedes.

Der er heller ingen Tvivl om, at det skyldtes John Wesley, at denne Klub ikke endte i Sværmeri, som det er gaaet saa mange af den Slags Bevægelser. Nu blev der sagt om dem, at „de var som ét Hjerte og én Sjæl". Det mærkedes snart, at det var en kraftig Haand, der havde grebet Ledelsens Tøjler. De fik mere System og Orden i Tingene. Man besluttede at samles tre eller fire Aftener i hver Uge, dels for at læse det Ny Testament paa Grundsproget, forskellige religiøse Bøger og klassiske Værker, og dels for at bede sammen. De nød Nadveren hver Uge, fastede og holdt streng Selvdisciplin. I det hele taget kan det kun vække Beundring, naar man ser den Energi og Opofrelse disse unge Mænd udviste for at naa det Maal, de i deres ideelle Stræben havde sat sig.

Socialt Arbejde optages.

Til at begynde med var Maalet vel nærmest noget indadvendt, men det fik ogsaa snart en udadvendt Side, idet én af Klubbens Medlemmer, *Will. Morgan,* fik Wesley overtalt til at optage et socialt Arbejde, ved at besøge „Slottet" — det gamle normanniske Fængsel i Oxford, Fattigkvartereret og nogle syge; det John Wesley her saa, gjorde et dybt Indtryk paa ham.

Han havde aldrig kunnet tænke sig, at der var saa megen Elendighed omkring ham. Imidlertid raadførte han sig med sine Forældre og Biskoppen af Oxford om en Plan til et socialt Arbejde blandt Fangerne, de fattige og syge. Det er ikke mindst interessant at læse hans Faders Svar: „Jeg har den allerstørste Grund til

DEN HELLIGE KLUB

at prise Gud, at han har skænket mig to Sønner i Oxford, som han har givet Naade og Mod til at rette Kampen mod Verden og Djævelen, hvilket er den bedste Maade at overvinde dem paa." Planen blev ført ud i Livet, og et velsignet, religiøst og socialt Arbejde blev Resultatet.

De tog først fat paa at udløse Fanger af Gældsfængsel, og Midlerne dertil paalagde Klubbens Medlemmer sig selv. John Wesley gik i Spidsen. Han havde 30 Pund Sterling i aarlig Løn. De 28 brugte han til sig selv, og de 2 til de fattige. Da han senere fik

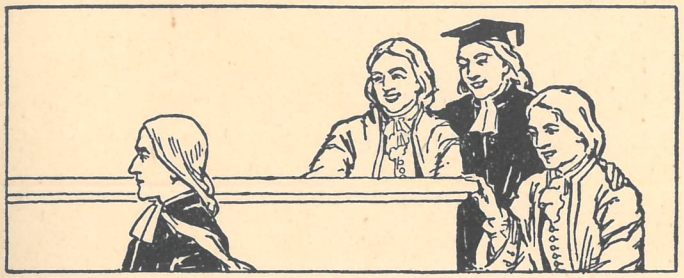
60 Pund i Løn, gav han de 32 bort, og dette Princip med de 28 til sig selv, fastholdt han vistnok hele sit efterfølgende Liv. Ved Samtale med Fangerne paa „Slottet“, søgte Wesley og bans Venner at gøre dem til deres fortrolige. Deres Skyld eller Uskyld undersøgtes, og man paatog sig at være de uskyldiges Forsvarer. Tillige tog Klubbens Medlemmer sig af de dødsdømte under deres Sjælekamp og forberedte dem til Døden. Der holdtes ogsaa regelmæssig Gudstjeneste i Fængslets Kapel; Skoler for fattige Børn oprettedes, hvor de lærte at læse, skrive, spinde og strikke o.s.v.

Denne praktiske Form for Gudsdyrkelse kunde kun gennemføres ved, at „Den hellige Klub“ havde saa udmærket en Leder som John Wesley. Han var en Mand, der forlangte meget af sig selv, og derfor kunde han ogsaa fordre meget af andre. Han fastholdt saaledes, at Klubbens Medlemmer skulde træne deres udisciplinerede Væsen ved systematisk Punktlighed og Selvransagelse. Han anbefalede dem at staa op hver Morgen Klokken 5, samt at de som Middel mod Mageligbed og Verdslighed skulde leve et Liv i Faste og Afholdenhed. Ikke uden Grund har man saaledes sammenlignet „Den hellige Klub“s Disciplin med Klosterdisciplinen.

Det er indlysende, at et saa maalbevidst Arbejde vilde møde Modstand. De letlevende Kammerater ved Universitetet drev Løjer med Klubbens Medlemmer og dens Arbejde. Det regnede med Skældsord og Øgenavne over dem: „Det gudelige Selskab“, „Reformationsklubben“, „Den hellige Klub“ og „Metodisterne“, var de mest almindelige. Saalænge det blot var Akademikerne, der prægede Bevægelsen, brugte man Navnet „Den hellige Klub“; senere bibeholdtes Metodistnavnet. „Dette blev givet os“, siger Charles Wesley,

„paa Grund af vor nøjagtige Overholdelse af Metoderne, som Universitetet foreskrev for Studierne.“ John yndede ikke Navnet, men gav alligevel sit Samtykke til at det bibeholdtes. Senere, i 1753, gav John Wesley følgende Fortolkning af Navnet: „Metodist er den, der lever i Overensstemmelse med den Metode, Bibelen foreskriver.“

Under al den Forfølgelse „Den hellige Klub“ var

METODIST!

Genstand for, kom der ofte opmuntrende Breve fra Hjemmet: „Jeg hører, at min Søn har den Ære at blive kaldt Fader for „Den hellige Klub“; dersom det er Tilfældet, maa jeg være dens Farfar, og det er vel overflødigt at sige, at jeg hellere vil have, at min Søn skal tituleres saaledes, end om han fik Titlen: „Hans Herlighed“, skriver John Wesleys Fader. Et andet Brev slutter han med følgende karakteristiske Advarsel: „Hejs ikke flere Sejl end fornødent, men styr sikkert!“ I de modløse Øjeblikke, John Wesley kunde faa under Spotteforfølgelsen, og naar nogle af „Den hellige Klub“s Medlemmer tabte Modet og gled ud, hvilket jo hændte af og til, var det ham en stor Hjælp med de opmuntrende Breve, hans Moder sendte ham, hvori hun forvissede ham om, at hun af Hjertet var forenet med ham og hans lille Klub i alle deres fromme Øvelser

og Kærlighedsgerninger. Derved styrkedes han til at blive paa sin Post samt til end mere at fordybe sig i Læsningen af „Kristi Efterfølgelse“ og „Et helligt Liv og Død“.

En af den Tids Mystikere, *William Law*, førte han mangen en Samtale med, og da John Wesley betroede sine religiøse Besværligheder til Law, fik han følgende vejledende Svar: „Jeg ser, hvor Vanskelighederne ligger; De vil have en filosofisk Religion, men en saadan eksisterer ikke. Religionen er det mest enkle i Verden. Det er kun dette: Vi elske ham, fordi han elskede os først“.

Svækket Helbred.

John Wesleys opofrende Liv havde nær knækket hans Helbred. Det, han bød sit Legeme, var lige ved at gøre det af med ham; ja, han begyndte endog at spytte Blod. Alligevel rettede han sig paany og fortsatte sin paabegyndte Gerning. Det tog ogsaa paa ham med de stadige Frafald, der viste sig i „Den hellige Klub“. Da der var flest, var der ca. tredive, men to Aar efter var Antallet gaaet ned til tretten. Nogle flyttede, andre blev utro og bestod ikke i Fristelsens Stund. For de flestes Vedkommende var det maaske nok det Mishag, Universitets-Lærerne mødte Klubben med, der blev Aarsag til, at man forlod det lille Selskab. Uden Overdrivelse kan det nok siges, at „Den hellige Klub“ stod og faldt med Brødrene Wesley. Da disse saaledes senere rejste til Amerika som Missionærer, forsøgte bl. a. et saa fremragende Medlem af Klubben som *George Whitefield* at holde sammen paa den, men det mislykkedes aldeles.

Biskop Nuelsens Karakteristik.

Betegnende er Biskop Nuelsens Karakteristik af „Den hellige Klub“. Han siger bl. a.: „Navnet (Metodist) er blevet bevaret, selv om den senere Metodisme intet har tilfælles med den oprindelige Betydning af

Betegnelsen eller af den Levevis, vi finder hos disse Studenter, der piner sig selv i en Lovkristendoms Tusmørke og endnu intet kender til Kraften i den retfærdiggørende Tro. Med den senere Metodisme har denne Oxfordklub intet andet end Navnet fælles. Denne hellige Klub med sine asketiske Regler, der nærmest passede for en Munkeorden, og som svingede mellem Mystik og rastløs Kærlighedsvirksomhed, sin Stræben efter Fuldkommenhed i egen Kraft, sin yderliggaaende Sakramentalisme og overspændte Kirkebegreb, vilde være mundet ud i et højkirkeligt Munkevæsen og endt i Katolicismen, og ikke i en evangelisk Vækkelse med sin Forkyndelse af den frie Naade i Kristus Jesus“. Saalangt Biskop Nuelsen.

Faderens Død.

Da den gamle Samuel Wesley mærkede, at Døden nærmede sig, ønskede han John som sin Afløser. Han foreholdt ham, hvorledes Familien vilde blive ynkelig splittet, om han ikke overtog Embedet, samt at det pinte ham hvis en bestemt Person, der var mere Jæger end Præst, og som gerne vilde have Embedet i Epworth, skulde faa det. Sønnen vilde imidlertid ikke. Han foretrak at blive i Oxford og rense Kilden fremfor at tage sig af én af Strømmene. Mulighederne, særlig for Arbejdet blandt de unge, mente han var større dér end i Epworth. Moderen var ogsaa af den Anskuelse, at Epworth ikke var et Sted for John; derfor overtalte hun ham heller ikke til at overtage Faderens Embede.

Kort før Samuel Wesley døde, lagde han sin Haand velsignende paa Charles' Hoved og sagde: „Den kristne Tro skal forvist komme til Live igen i dette Land, og du skal faa det at se, men jeg ikke.“ Det syntes, som han anede, hvad hans Sønner skulde bruges til i Fremtiden. Og til sin Søn John, over hvis Medlemsskab af

Lincoln College Faderen var saa stolt, hviskede den gamle Mand, medens Dødsskyggerne samlede sig om ham: „Det indre Vidnesbyrd min Søn, det indre Vidnesbyrd, det er Beviset, det stærkeste Bevis for Kristendommen“.

III. KAPITEL.

Missionærtiden.

General Oglethorpe.

Kort Tid efter Samuel Wesleys Død, kom en fornem, ung Mand hjem til England fra en Tur til Amerika, hvortil han havde ført en Flok Kolonister. Disse bestod væsentlig af Gældsfanger, Mænd og Kvinder, hvis eneste Forbrydelse var deres Fattigdom. Det havde oprørt denne Menneskeven at se den Maade, disse ulykkelige blev behandlet paa i Fængslet. Og han gav sig ikke Ro, før han fik udvirket, at de fik deres Frihed. Af den engelske Regering fik han anvist *Georgia,* en Kyststrækning nord for Halvøen Florida i *Amerika,* til Opholdssted for disse fattige Mennesker. Georgia blev tillige et Tilholdssted for de forfulgte Protestanter fra Salzburg, de mæhriske Brødre m. fl. Her skulde der herske fuld Religionsfrihed for alle kristne.

Det vakte særlig Opsigt, da General *Oglethorpe* ved sin Hjemkomst var ledsaget af en Indianerhøvding fra Georgia. Interessen for Rødhuderne blev med det samme meget stor, og greb ogsaa Brødrene Wesley. Og da „Den hellige Klub“s Medlemmer i vide Kredse var kendt som nogle alvorlige og uforfærdede unge Mænd, var det naturligt, at „Selskabet for Evangeliets Udbredelse blandt Indianerne og Nybyggerne i Amerika“ henvendte sig til John Wesley og bad om hans og „Den hellige Klub“s Hjælp. Det var netop saadanne unge Mænd, der var Brug for.

John Wesleys „Ja“ kom først efter en alvorlig

Kamp. Han havde nemlig paataget sig efter Faderens Død at være sin Moders Alderdoms Støtte, og hvordan kunde han det, hvis han rejste saa langt bort? Han maatte derfor tale med hende først. Efter Samtalen forsvandt imidlertid al Tvivl af hans Sind. Hendes Svar var hende værdigt: „Havde jeg tyve Sønner, vilde jeg glæde mig over at vide dem alle i Virksomhed paa den Maade, selv om jeg aldrig fik dem at se mere."

Bevæggrunde til Rejsen.

Det er interessant at lægge Mærke til de Bevæggrunde, John Wesley havde for sin Rejse til Amerika. For det første haabede han „derigennem at frelse sin egen Sjæl". Endvidere havde han den ejendommelige Mening, at „Indianerne — disse ukunstlede Naturbørn, der var ufordærvede af europæisk Kultur — kunde lære ham en barnlig Opfattelse af Evangeliet". Dernæst vilde han rejse for at undgaa alle forføriske Kvinder. Og endelig ventede han at kunne faa Held til at meddele andre, hvad han selv maatte faa i Eje. „Jeg er forvisset om, at hvis jeg selv en Gang bliver omvendt, saa skal Herren bruge mig, baade til at styrke mine Brødre, og til at prædike hans Navn for Hedningerne", siger han.

Afrejsen.

Den 14. Oktober 1735 sejlede de ud fra Gravesend. Foruden John og Charles Wesley fulgte to andre af „Den hellige Klub"s Medlemmer, *Benjamin Ingham* og *Charles Delamotte,* samt en Skare Emigranter, bl. a. en Del af de mæhriske Brødre. De fire unge Mænds Indflydelse mærkedes snart ombord. De var nemlig lige saa strikse med dem selv her som hjemme. I de 3½ Maaned, Rejsen varede, udviste særlig John Wesley en næsten febrilsk Omsorg for sine Medrejsendes aandelige Vel; endog General Oglethorpe maatte lytte til, naar han læste af Skriften, talte og bad. Den Ofervilje, „Den hellige Klub" viste, smittede i den Grad, at ogsaa Generalen forlod sin første Klasses Kahyt for derved at skaffe Plads til de syge. Selv tog han til Takke med at bo i Brødrene Wesleys tarvelige Kahyt. Det var dog ikke altid, John Wesley var lige heldig i sin Sjælesørgergerning. De største Vanskeligheder havde han med nogle kvindelige Emigranter, vel nok nærmest fordi han var for godtroende, og fordi han sagde dem den usminkede Sandhed. Der var endog et Par hysteriske Kvinder, han fik som Modstandere ombord, og de fortsatte deres Forfølgelse, ogsaa efter at de var kommet til Georgia. Den ene af dem — en gift Kvinde, truede ham endog i et hysterisk Raserianfald med en Revolver. Delamotte og Ingham, der havde gennemskuet de nævnte Kvinder, advarede atter og atter Wesley for dem, men i sin brændende Iver for ogsaa at gøre disse Kvinder godt, ænsede han ikke Vennernes Advarsler.

Under den lange Rejse var Skibet flere Gange ude for frygtelige Storme. I saadanne Stunder kunde det ogsaa storme i John Wesleys Indre. De mæhriske Brødres urokkelige Ro var ham uforstaaelig. Han lagde saaledes Mærke til, at da Stormen var paa sit højeste, holdt de alligevel deres Gudstjeneste, ja, da en Styrtesø slog ind over Skibet og rev Storsejlet i Stumper og Stykker, og Vandet trængte ind paa Mellemdækket, og det saa ud, som om Havets Dyb skulde opsluge dem alle, sang de alligevel til Guds Ære og Pris. Englænderne derimod skreg af Frygt. „Blev I ikke bange?" spurgte Wesley Mæhrerne. „Nej!" „Heller ikke eders Kvinder og Børn?" „Nej, de er heller ikke bange." I Dagbogen for denne Dag staar: „Dette var den mest forunderlige Dag, jeg endnu har oplevet". Han havde nemlig faaet noget at tænke paa, som han ikke glemte saa

snart igen. Mæhrernes ydmyge Sindelag tildrog sig ogsaa Wesleys Opmærksomhed. „De skændte ikke igen, naar de blev overskældt, de truede ikke, naar de led“. Derimod kappedes de om at øve Kærlighedsgerninger saavel overfor dem, der var imod dem, som dem, der viste dem Venlighed.

Paa Amerikas Jord.

Endelig den 5. Februar 1736 kunde man sætte Foden paa Amerikas Jord. Kort efter Ankomsten havde John Wesley en Samtale med Herrnhuterbiskoppen *Spangenberg*. Denne gav ham nogle hjerteransagende Spørgsmaal: „Har De Aandens Vidnesbyrd i Deres Indre? Kender De Jesus Kristus?“ „Jeg ved, han er Verdens Frelser“, sagde John Wesley undvigende. „Det er sandt“, gensvarede Spangenberg, „men ved De, at han har frelst Dem?“ „Jeg haaber, han er død for at frelse mig“, lød Wesleys famlende Svar.

I Savannah.

Det var John Wesley en Skuffelse og tillige en dyb Sorg, at Selskabet besluttede at ansætte ham som Præst for Kolonisterne. Det var jo lovet ham, at han skulde faa sit Virke blandt Indianerne. Skønt det saaledes ikke var efter hans Sind, tog han alligevel den anviste Gerning op med god Vilje og tilsyneladende ikke uden Held. Charles Wesley fulgte General Oglethorpe som dennes Sekretær, uden dog at kunne føle sig tilfreds i de nye Omgivelser, og allerede i August samme Aar rejste han tilbage til England.

Den Menighed, John Wesley fik overladt, var en mærkelig Blanding af forskellige Nationer. For at betjene dem i deres Modersmaal maatte han gøre Brug af 5—6 forskellige Sprog. Endvidere saa han sig nødsaget til for at samle den spredte Skare, at besøge dem fra Hus til Hus. Han aabnede ogsaa Præstegaarden for Skole og Børnehjem. Fællesskabet mellem de riges og fattiges Børn var en stor Vanskelighed, idet de riges Børn haanede de fattiges, bl. a. ogsaa fordi disse kom barfodede til Skolen. Det var et temmeligt probat Middel, Wesley derfor benyttede sig af, da han selv en Dag mødte i bare Fødder til Undervisningen; det hjalp.

Skuffelser.

John Wesley var, som vi har set, rejst til Amerika, først for at lære den barnlige Troens Renhed af Indianerne, og dernæst for at undgaa alle forføriske Kvinder. At begge disse Haab hurtig skulde briste, havde han næppe regnet med. Indianerne fandt han saaledes mere lig Djævle end Børn; og selv kom han ud for en tragisk Kærlighedshistorie. Da han kom hjem til England Aaret efter, udgav han en Skildring af denne, og paa Omslaget stod: „Som en Brand, der er rykket ud af Ilden“. Dette siger os, hvor farlig det havde været. Den, det drejede sig om, var en ung, attenaarig Pige, *Sophy Hopkey,* der for en Tid tog hans Hjerte fangen. Hun var én af hans Elever i Religion og Fransk. Han siger, at „hun syntes modtagelig for religiøs Paavirkning, brød sig ikke om Baller eller Selskaber, men vilde hellere høre ham læse af Thomas a Kempis: „Kristi Efterfølgelse“. Hvad der dog særlig behagede ham, var, at „hun var fuld af Liv, flittig og utrættelig, og at hun tillige havde sagt Farvel til al engelsk Dameagtighed. Hun var lige saa mild som ydmyg og syntes født uden Heftighed, fuld af Sympati, Ømhed og Kærlighed mod alle, der var i Nød“. Flere Gange gjorde han Tilløb til at fri, uden at det dog blev til noget virkeligt. Han vaklede frem og tilbage uden at kunne bestemme sig; og han kunde heller ikke blive klog paa Sophy. En Dag syntes det, som hun vilde træffe en Afgørelse, en anden var han som Luft for hende. I sin Nød raadførte han sig med sine Venner. Ingham raadede ham til først at lære

hendes virkelige religiøse Sindelag at kende. Han mente nemlig, at hun ikke var den, hun udgav sig for at være. Han kendte jo sin Vens Godtroenhed. Delamotte var overbevist om, at en Forbindelse med Sophy vilde blive en Ulykke for Wesley. Og denne vidste hverken ud eller ind. Han bøjede sig imidlertid for et Forslag om Lodkastning: „Gift dig", stod der paa det ene Lod. „Tænk ikke mere paa det i Aar", stod der paa det andet, og „Tænk ikke mere derpaa" paa det tredje. Dette sidste blev udtrukket. Til denne Afgørelse sagde Wesley ganske vist: „Guds Vilje ske!", men samtidig vidner følgende i Dagbogen: „Jeg ofrer til dig mit Hjertes Begær og mit Hjertes Glæde, det eneste paa Jorden, som jeg længes efter", om, at det var et virkeligt Offer, han maatte bringe. Denne Afgørelse fandt Sted den 3. Marts 1737. Men allerede den 9. Marts forvirredes han paany. Den Dag forlovede Sophy sig med en anden. Samtidig forlangte hun, at Wesley skulde lyse til Ægteskab for hende Søndagen efter. Dog fulgte tillige et Vink fra hende og hendes Tante om, at blot et Ord fra hans Mund kunde ændre det hele.

Af Optegnelserne ses det, at Wesley paany førtes ind i en forfærdelig Kamp. Følgende Linjer giver os et lille Indblik i hans Lidelse: „No such day, since I first saw the sun! O, deal tenderly with Thy servant! Let me not see such another." (Ingen saadan Dag, siden jeg først saa Solen. O, vær mild mod din Tjener. Lad mig ikke opleve en saadan mere.) Men selv om Kampen var haard, endte den dog med Sejr. Han følte sig fri, da han paany sagde nej til denne gaadefulde, intrigante og excentriske unge Pige.

Timeligt vilde han havde staaet sig ved at ægte hende, idet hun var Datter og Arvtager af en velhavende

Jordbesidder. Betegnende er det, hvad der er sagt: „Hvis nu Sophy var bleven John Wesleys Brud, havde Verden temmelig sikkert gaaet Glip af det 18. Aarhundredes største Reformator og i Stedet faaet en skikkelig Plantageejer mere."

Dybt skuffet og nedbøjet over baade denne og mange andre pinlige Oplevelser, han havde blandt Kolonisterne, besluttede John Wesley sig til efter halvandet Aars Virke i Savannah at rejse tilbage til England. Der er ingen Tvivl om, at Hjemturen var lige saa stormfuld som Udturen. At hans af Skuffelser let bevægelige Sind ogsaa paavirkedes deraf, viser følgende fra Dagbogen: „Paa Hjemrejsen til England kom vi i Dødsfare. En stor Angst betog mig, og jeg vidste, at Aarsagen til min Frygt var min Vantro."

Endelig naaede han hjem den 1. Februar 1738. Han havde endnu hverken Ro eller Hvile. Han gik paany i Rette med sig selv, og efter et hjerteransagende Opgør, kommer han til følgende Resultat: „Jeg, som rejste til Amerika for at omvende Indianerne, var end ikke selv omvendt!"

IV. KAPITEL.

En Mærkedag.

Wesley og Peter Bøhler.

Nogle Dage efter, at John Wesley var kommet hjem til England, traf han sammen med *Peter Bøhler*. Det var den 8. Februar. Han kalder selv Dagen for uforglemmelig, og tror, at det var Gud, der sendte denne Mand til ham. Inden for Brødremenigheden var Peter Bøhler én af Datidens berømteste Mænd. Han og Brødrene Wesley fulgtes ad til Oxford, hvor Bøhler talte til Studenterne, og da han kun ufuldkomment forstod det engelske Sprog, talte han paa Latin.

Der var Tilløb af Studenter til Bøhlers Møder. Hans Forkyndelse var nemlig ny. For John Wesley var hans Tale imidlertid ikke alene ny, men uforstaaelig: „Jeg forstod ham ikke, allermindst naar han sagde: „Min Broder, min Broder, din Filosofi hindrer dig.“ Det er interessant at læse forskellige Breve, Peter Bøhler i denne Tid skrev til Grev Zinzendorf. I et af dem staar følgende: „Den 28. Februar rejste jeg med Brødrene John og Charles Wesley fra London til Oxford. Den ældre, John, var en venligsindet Mand. Han indrømmede, at han endnu ikke kendte Frelseren, og han lod sig sige. Han elsker os hjerteligt. Hans Broder, med hvem De for nogle Aar siden ofte talte sammen i London, er meget bekymret i sit Sind, men ved ikke hvorledes han skal faa lært Frelseren at kende. At tro er for Englænderne altfor let til, at de kan gribe det. Havde det været lidt mere besværligt, vilde de lettere havde fundet ind til det.

Af Peter Bøhlers Breve ses bl. a. ogsaa, at Vanskeligheden for Brødrene Wesley og andre var, at de forvekslede det at tro paa Kristus med det, at følge ham efter. „De forudsætter, at de tror ved at vise deres Tro i Handling. De plager og martrer sig, til det ret jamrer i Hjertet".

I de mange Samtaler, der fandt Sted mellem Peter Bøhler og John Wesley, søger denne først at bortforklare Hovedspørgsmaalet, men kommer ret hurtigt i Knibe: „Jeg opdagede snart, at de (af Bøhler) nævnte Skriftsteder gik mig imod." Alligevel erklærede han, at han ikke kunde erkende Sandheden af, hvad Peter Bøhler f. Eks. havde hævdet angaaende Erfaringsbeviset, før det var bleven stadfæstet ved flere Vidner.

I et andet af Peter Bøhlers Breve til Grev Zinzendorf fortæller han, at han havde taget fire af sine engelske Brødre med til John Wesley, for at de kunde fortælle ham deres Erfaringer om, hvorledes Herren havde forbarmet sig over dem, og trods deres Synd alligevel antaget dem som sine Børn. Den ene efter den anden vidnede for Wesley, og de lod ham alle forstaa, at den samme herlige Gave vilde Herren give alle dem, der alvorligt og inderligt søgte efter den. De hævdede tillige med Fasthed, at det var muligt for alle, at faa Vished om, at Gud havde udslettet og tilgivet dem al deres Synd. Disse hjerteransagende Samtaler førte til, at John Wesley fattede den Beslutning, at han vilde eje dette herlige Klenodie, koste hvad det skulde. Han vilde søge, indtil han fandt.

Samtalerne med Peder Bøhler fortsattes derfor ogsaa. Denne søgte med fornyet Styrke at overbevise Wesley om, at han ikke var i Besiddelse af den frelsende Tro paa Kristus Jesus. „Ja, men har jeg saa Ret til at prædike for andre, naar jeg ikke selv ejer

Troen"? spurgte han fortvivlet. Peter Bøhlers Svar var dristigt: „De skal prædike Troen, indtil De har den, og saa vil De prædike den, fordi De har den". Efter dette fortsatte Wesley med at prædike Evangeliet, og der var adskillige Mennesker, der i denne Tid modtog Kristus som deres Frelser ved hans Forkyndelse.

Selv følte han sig vedblivende i en ulykkelig Sindstilstand. Alligevel forstaar vi, at han var fyldt med en hellig Forventning, og der er ingen Tvivl om, at denne blev større ved, at hans Broder Charles netop oplevede det, han selv gik og længtes efter.

Charles Wesleys Omvendelse.

Charles Wesley var, som allerede nævnt, samtidig med John kommet ind i en sjælelig Kamp, og den 21. Maj 1738 fik han sit aandelige Gennembrud. Nævnte Dag læste han i sin Bibel af den 40. Davids Salme: „... han drog mig op af den brusende Grav ... en ny Sang lagde han i min Mund" ... og tillige, hvad Esaias skriver i Kapitel 40. 1—2: „Trøst, ja trøst mit Folk ... raab kun til det, at nu er dets Skyld betalt." — Ved barnlig og enfoldig at tro, at det var sandt, at ved Kristi Forsoningsoffer paa Golgatha var ogsaa hans Skyld betalt, fik han Vished i sin Sjæl om sine Synders Forladelse og Fred med Gud ved Vor Herre Jesus Kristus. Dermed førtes han ud af det aandelige Mørke, han hidtil havde levet i. Det var ham umuligt at sige, hvorledes det var gaaet til; alligevel fyldte Visheden om, at han ejede Guds Fred og var lykkelig i Jesu Kærlighed for første Gang hans Hjerte. Dette aandelige Gennembrud skete i en Blikkenslagers Hjem. Denne var en varmtfølende Kristen og ved hans, den ulærde Haandværkers Hjælp og Vejledning, tændtes Frelsens Lys i Akademikeren, Charles Wesleys Indre.

At Broderens Oplevelse forøgede Længslen i John

Wesleys Hjerte efter at faa samme Erfaring i Eje, er saa ganske naturlig. Det skulde da heller ikke vare længe, før det skete.

24. Maj 1738. — Den 24. Maj 1738 blev den store Mærkedag, der fik Betydning ikke blot for ham selv, men for hele Kristenheden. Da han om Morgenen ved Femtiden aabnede sin Bibel, faldt hans Øjne paa Ordene i 2. Petr. 1,4: „Han har skænket os de største og dyrebare Forjættelser, for at vi ved disse skulle faa Del i guddommelig Natur". Senere læste han bl. a.: „Du er ikke langt fra Guds Rige." Hans stemningsbevægede Indre sattes ydermere i Bevægelse ved, at han samme Dags Eftermiddag hørte Koret i Sct. Pouls Katedral synge den 130. Salme: „Fra det dybe raaber jeg til dig, Herre! O Herre, hør min Røst! Lad dine Øren lytte til min tryglende Røst. Tog du Vare, Herre, paa Misgerninger, Herre, hvo kunde da bestaa? Men hos dig er der Syndsforladelse, at du maa frygtes. — — — Israel! bi paa Herren, thi hos Herren er Miskundhed i Overflod." — Det var Ord, der var som talt ud af hans eget forpinte og dog samtidig forhaabningsfulde Indre.

Om Aftenen gik han — omend med en vis Uvilje — til en lille religiøs Forsamling i Aldersgate Street, hvor Luthers Fortale til Romerbrevet netop blev læst. I denne omtales ogsaa Troens Væsen og dens frelsende Kraft. Idet John Wesley nu med stor Opmærksomhed, og med et dybt bekymret Sind lyttede til det læste, skete der noget, der, ligesom for Charles Wesley, kom pludselig. Om dette fortæller John Wesley følgende i Dagbogen: „Omkring ved ét Kvarter før ni, medens han (Luther, ved Oplæseren) beskriver den Forandring, som Gud virker i Hjertet ved Troen paa Kristus Jesus, *følte jeg mit Hjerte forunderlig opvarmet. Jeg følte, jeg virkelig troede paa Kristus Jesus alene til Frelse,*

og jeg fik Vished om, at han havde taget mine Synder bort — ja netop mine Synder og frelst mig fra Syndens og Dødens Lov. Umiddelbart derefter begyndte jeg at bede af al min Kraft for dem, som paa en særskilt Maade havde behandlet mig ondt og forfulgt mig."

Det er denne forunderlige Oplevelse, dette aandelige Vaarbrud i John Wesleys Indre, der kom til at danne Skellet mellem Fortid og Nutid. Nu havde han naaet det Maal, han saa længe havde længtes efter, nu kendte han den Lære af Erfaring, han før blot havde hørt om.

Professor Lehmann om Wesleys Oplevelse. Om denne John Wesleys Oplevelse skriver Professor *Edv. Lehmann* følgende: "Wesleys egen Omvendelse, fortalt af ham selv, er èn af Kirkehistoriens præciseste Data ... og ingen Omvendelse har haft ædlere Forudsætninger. Den afløste ikke Vantro eller Tvivl, ikke verdsligt Liv eller lunken Kristelighed; det var en from, en alvorlig og samvittighedsfuld Kristens Tro, som med èt hævede sig til en Følelse af Frihed ... Ingen Omvendelse har nogensinde været mere omhyggelig forberedt. Det er ligesom alle Historiens og den menneskelige Samvittigheds bedste Kræfter skulde forenes for at berede dette Gennembrud af subjektiv Religiøsitet, af personlig kristelig Overbevisning, Glæde og Fortrøstning, af en anden Art og paa et helt andet Niveau end før."

Man har villet konstatere en Veksling af Følelser hos John Wesley en lille Tid efter hans store Oplevelse, hvad ogsaa villig skal indrømmes. Det var da heller ikke saa underligt, thi han havde det, som saa mange andre, der har haft lignende Oplevelser, at Glæden først kommer lidt efter lidt. Det, at han tillige var Genstand for stærke aandelige Brydninger, skulde

ikke gøre Sagen bedre. Og endelig mødte han ikke den Forstaaelse hos sine Venner, som han havde ventet. Herrnhuterne f. Eks. stillede sig meget tvivlende overfor den lærte Docent, ja de nægtede ham endog Adgang til deres Nadverbord, og det med den mærkelige Motivering, at hans Hoved havde taget Herredømmet over hans Hjerte. Efter at disse og andre Vanskeligheder havde hæmmet ham en Tid, kæmpede han sig dog igennem til at kunne aflægge følgende Vidnesbyrd: „Mit Hjerte var før som det oprørte Hav, men nu ejer jeg en stille og liflig Ro.“ Og skønt Fristelser og Kampe bliver ved at følge ham, glædede han sig dog over, at der er Forskel paa før og nu. „Den Gang blev jeg stundom, om ikke ofte, besejret, nu derimod er jeg Sejrherre,“ siger han.

Da Brødrene Wesleys Omvendelse kom pludselig, har man villet hævde, at Metodisterne kræver, at alle omvendte skulde kunne angive Tid og Sted for deres Omvendelse. Om nogen Fordring i saa Henseende, er der dog slet ikke Tale. Det er jo indlysende, at pludselige Omvendelser kan finde Sted, al den Stund vi baade læser derom i Bibelen, og Lederne erfarede det, men samtidig maa det hævdes, at der aldrig er stillet Krav i saa Henseende som Betingelse for Medlemskab i Kirken.

— For John Wesleys Vedkommende kunde det konstateres, at hans Kamp for at vinde Troens Vished var endt med en herlig Sejr. Disse tretten lange Aar, der var gaaet, siden han alvorligt begyndte at stræbe efter at leve et nyt Liv, havde haft deres Betydning. Igennem de mange Kampe blev han dygtiggjort til at optage sin Manddomsgerning.

V. KAPITEL.

Tidsaanden.

Med det nye Livssyn, der med den 21. og 24. Maj 1738 var begyndt for Brødrene Wesley, fik disse ogsaa et helt nyt Indblik i det engelske Folks Levesæt, og hvad de saa og hørte greb dem med Forfærdelse og forøgede deres Ansvarsfølelse.

Den politiske og kirkelige Korruption.

Ved Revolutionen i 1688 var det stuartske Kongehus bleven styrtet, og Vilhelm af Oranien indsat som Konge over England i Stedet. — Parlamentarismen var af forholdsvis ny Dato, men Korruptionen vedvarede. Pladserne i Parlamentet solgtes saaledes til de højstbydende, hvorved Magten ikke saa meget kom til at ligge i Folkets som i Kapitalisternes Hænder.

Den politiske Korruption var desværre ogsaa trængt ind blandt de kirkelige Partier. *Church of England* var i Virkeligheden en politisk Institution. Og da Højkirkepartiet misbilligede Revolutionen, medens Lavkirken bifaldt den, saa kunde Kampen mellem disse to kirkelige Retninger ofte udarte paa en alt andet end tiltalende Maade endogsaa i de snævrere Kredse. John Wesley omtaler saaledes en Begivenhed, der giver et lille Indblik i, hvad man kunde drive det til i Kampens Hede i de Dage. Denne fandt Sted i en Præstegaard ude paa Landet i Aaret 1701. — I sin Aftenbøn indesluttede Præsten ogsaa en Bøn for Kong Vilhelm. Da der ikke lød noget „Amen“ til den Bøn fra hans Hustru, spurgte han hende om Grunden. „Nej, den Bøn kan jeg ikke sige „Amen“ til“, svarede hun.

— „Kan vi ikke have fælles Konge, kan vi heller ikke dele Bord og Seng“, var hans Svar. Han rejste sig, sadlede sin Hest og red bort, idet han sagde: „Saa længe Kong Vilhelm lever, ser du mig ikke.“ — Vilhelm af Oranien døde heldigvis Aaret efter, og da først vendte Præsten tilbage til Hustru og Børn — formodentlig lidt slukøret. Denne Præst var John Wesleys Fader.

Hogarths Billeder.

Den engelske Tegner og Kobberstikker *Hogarth,* hvis Styrke var Satiren og Humoren, har bl. a. udstillet to Billeder: „Tiden før Metodismen“, og „Tiden efter Metodismen“. „Før Metodismen“ forestiller en sovende Forsamling. Præsten læser snøvlende op af Bønnebogen. Alle er falden i Søvn med Undtagelse af en ung Pige, der sidder og læser i sin Salmebog, hvor der staar: „Til Ægteskab“.

Hvad Præsterne syslede med.

Saadan saa det ud i Kirkerne. Men udenfor Kirketjenesten var de fleste af Præsterne optaget af noget helt andet end Sjælesørgergerningen. Man jagede, fiskede og morede sig med de mest intetsigende Ting. De faa, der hørte til de heldige, kunde faa flere Embeder og dermed en nogenlunde sorgfri Tilværelse, men langt de fleste, maatte nøjes med 10 à 20 Pund om Aaret, hvilket selvfølgelig ikke var nær nok til at forsørge en Familie. Fristelsen til at søge Bifortjenester af forskellig Art laa derfor nær. Nogle blev Huskapellaner hos de velhavende; de fik Plads ved Bordet, hvor de skulde bede Bordbønnen. Naar de saa havde spist første Ret sammen med Herskabet, maatte de spise anden Ret i Køkkenet. — Mundheldet lød: „Den, som tjener ved Alteret, er lige saa foragtet, som den, der tjener i Køkkenet“.

„Fleetpræsternes“ Stilling var dog den mest foragtelige. I Hjertet af det London, der morede sig, var der en Gade, der hed „Fleetstreet“. I ethvert Værtshus, holdt en Præst til, kaldet „Fleetpræsten“. Hans væsentligste Gerning syntes at være den rask væk at ægtevie de Par, der kom til ham. Og det forargelige var, at han øvede denne i selve Værtshuset. Fra 17 Aars Alderen kunde unge blive ægteviede her, og det er vel næppe for meget at sige, at de fleste blev ulykkelig gift. En vis Præst kunde notere 173 saadanne Ægteskaber paa én Dag. „En anden kunde opnotere sin egen Fortjeneste ved disse Ægtevielser til 57 Pund paa en Maaned.“

Folkets Stilling.

Og som Præsterne var, blev Folket. Dette voksede for Størstedelen op uden Skolegang og anden forædlende Indflydelse. Lønningerne var usle, og store Skarer maatte søge Fattigvæsenet. Fornøjelserne var nærmest barbariske. De bestod i Hanekampe, raa Jagte, Henrettelser m. m.

I London førtes gerne hele Vognlæs af Dødskandidater til det offentlige Torv, Tyburn. Den Gang var Dødsstraffen ret almindelig, Og da denne skulde foregaa offentlig, havde det hele i Tidens Løb udviklet sig til en søgt Forlystelse.

Men trods den strenge Straffemaade, var det alligevel Stratenrøvernes Tidsalder. Mørkets Gerninger florerede i særlig uhyggelig Grad ved Aften og Nattetid. Da Belysningen i Londons Gader i høj Grad var elendig, kunde man da ogsaa tale om „Fællesskabet mellem mørke Nætter og blanke Knive“. Tilmed var Londons Sikkerhedsvagt kun bevæbnet med en stor Stav, og de flygtede gerne, naar Banditterne nærmede sig.

En mørk Tid.

Vi minder tillige om, at Brændevinen den Gang betragtedes som et Hovednæringsmiddel for mere end 100.000 af Londons 700.000 Indbyggere. Det paastodes, at der i hvert sjette Hus i London var en Kro. Det var meget almindeligt at reklamere for Brændevi-

nen paa følgende Maade: „Fuld for én Pence, dødfuld for to, Halm gratis!“ Til enhver velordnet Kro hørte nemlig en Kælder overstrøet med Halm, hvor man kunde sove Rusen ud med det samme.

Men det var ikke alene blandt den ubemidlede Del af Befolkningen, at Sæderne var saa fordærvede. I de bedre stillede Samfundslag fandtes saaledes den mest yderliggaaende Materialisme og en Raahed i Tanker og Sæder, som vi næppe gør os Begreb om, herskede overalt. Samtidig synes der at ligge en vis Tomhedens Byrde over disse Velhaveres hele Liv. Man sagde hverandre Artigheder, naar man var sammen, men ellers morede man sig med at bruge Bagtalelsens Vaaben.

Omkring ved de vidtomspændte Kyster, var der mange af Beboerne, der levede af Vragplyndring. De nærede i de stormfulde Nætter ligefrem Haab om Bytte fra de af Stormen omtumlede, og medens de fortvivlede Besætninger søgte at redde deres Skibe, tog man ikke i Betænkning at vildlede dem ved at sætte falske Fyr paa Klipperne og binde Lys til Hestenes Haler og slippe Dyrene løs. Dermed var Skibene jo næsten bestemt til Undergang. Der blev sagt, at den Cornwalske Befolkning kun bad én eneste Bøn: at Skibe maatte strande paa deres Kyster, saa de kunde udplyndre dem.

Endelig hørte Slagsmaal og anden Raahed blandt Kulgrubearbejderne til Dagens Orden, hvad man ikke kan undre sig over, naar man véd, under hvilke haarde og primitive Forhold de forrettede deres strenge Arbejde i de underjordiske Gange. At ogsaa Kvinder og Børn deltog sammen med Mændene i Arbejdet i de mørke Gruber, gjorde ikke Sagen bedre, men bidrog kun yderligere til at fremme Raahed og Frivolitet.

Det var en mørk Tid, og ingen kan undres over, at Brødrene Wesley ved at se Forholdene, som de var,

harmedes i deres Aand over en saa frygtelig Tingenes Tilstand. Og at de efter deres nye Oplevelse rejste sig for i deres Herres og Mesters Navn at gøre, hvad de formaaede, for at løfte det dybt sunkne Folk op af den nedværdigende Stilling, hvori det befandt sig, var jo ikke mere end naturligt, og vi vil snart faa at se, hvor godt det lykkedes for dem.

Will. Hogarths andet Billede: „Tiden efter Metodismen“ fremstiller en levende interesseret Forsamling, der betaget lytter til Prædikanten. Han taler saa kraftigt, at Lydhimlen over hans Hoved er revnet. Hogarth har her med Humor skildret Livets forunderlige Magt. Det var netop det, der kendetegnede Metodismen.

VI. KAPITEL.

Manddomsgerningen. — Forfølgelsestiden.

Til Tyskland.

Hvorledes John Wesley skulde kunne oprejse Herren et helligt Folk af al det Smuds og al den Elendighed, han nu havde faaet Øjnene opladt for, stod ham næppe klart. Han følte imidlertid Trang til at drøfte Sagen med andre og besluttede sig derfor til at besøge sine Venner, de mæhriske Brødre, og da først og fremmest Grev *Zinzendorf,* i deres Hjemland. De havde jo været saa meget for ham i hans egen aandelige Kamp, og ganske naturlig mente han, at de ogsaa nu maatte kunde retlede og vejlede ham.

Turen gennem Tyskland gik bl. a. over Jena og Halle. I sidstnævnte By besøgte han *August Herman Franckes* store Børnehjem med sine ca. 650 Børn. Det var med stor Interesse, han besaa dette Troens Hjem, og han udtalte sin Forundring over, hvad han her blev Vidne til paa følgende Maade: „Hjemmene staar som et herligt Vidnesbyrd om, at alle Ting er mulige for dem, som tror". Der er ingen Tvivl om, at dette Besøg fik stor Betydning for Wesley i hans senere sociale Arbejde.

I Herrnhut.

Turen fortsattes, og efter halvanden Maaneds Rejse naaede han og hans lille Selskab, der bestod af fem Englændere og tre Tyskere, Herrnhut. I tre Uger fra 1.—24. August opholdt han sig her og fulgte med stor Interesse med i alt, hvad der gik for sig, baade i de forskellige Former for Gudstjenesten og andre offentlige Sammenkomster. I Dagbogen slutter han sine

Betragtninger over, hvad han saa og hørte, med at sige: „Med Glæde vilde jeg have tilbragt mine Dage her, men Mesteren kalder mig til Arbejde i en anden Del af hans Vingaard, og jeg er derfor nødsaget til at sige Farvel til dette lykkelige Sted."

Modstand.

Efter at han havde taget fat paa sin fremtidige Livsgerning i Hjemlandet, mærkede han snart, at den officielle Kristendom ikke var ham god. Dette følte han ikke mindst fra Oxford-Universitetets Side. Som „Master of arts" og „Fellow of Lincoln College", skulde han, naar det var hans Tur, prædike for Universitetets Professorer og Studenter. Den sidste Gang han havde Lejlighed til at tale til denne Forsamling, havde han valgt Teksten: „De bleve alle opfyldte af den Hellig Aand". Han udtalte bl. a. uforfærdet sin Frygt for, at aandeligt Hovmod, Fraadseri og Løsagtighed havde forøget baade Lærernes og Studenternes Skyldregister, og til Slutning kaldte han dem endog en Generation af letsindige Slaver. Disse alvorsfulde Ord udtaltes ikke i et Øjebliks Heftighed, tværtimod, „en ejendommelig Ro i Ansigtsudtrykket, vidnede om, at han var en usædvanlig Mand." Under almindelige Forhold vilde hele Skaren havde fulgt ham til Dørs, da han gik ud, nu var der kun tre, der gjorde det. Denne Tilbageholdenhed var et tydeligt Tegn paa, at man fra Oppositionens Side betragtede ham som færdig. Det blev da ogsaa sidste Gang, han kaldtes til at prædike ved Universitetet.

Kirkerne lukkes.

Hans fremskudte Stilling som Præst og tidligere Lærer ved Lincoln College gav ham Adgang til at tale i Landets forskellige Kirker. Dette benyttede han sig af; men da han ogsaa her fortsatte med at revse Synden, lukkedes den ene Kirke efter den anden. Ja, det gentog sig atter og atter, at naar han havde talt i en Kirke

om Formiddagen, blev den lukket for ham om Eftermiddagen, saa forbitrede blev mange af hans Tilhørere over denne nye Maade at forkynde Ordet paa. Hvis man imidlertid mente dermed at kunne tage Modet fra John Wesley, tog man storligen Fejl. Det blev blot en ny Spore for ham til, at forkynde for de lyttende Skarer hele Guds Raad til Frelse.

Begge Brødrene følte allerede nu, hvorledes de mere og mere kom til at staa ene, men opfyldt af det glade Budskab, som de selv havde oplevet, opgav de alle Forhaabninger om jordisk Ære og Fordel, for det ærefulde Hverv som Jesu Kristi Sendebud, at føre de frafaldne og oprørske Mennesker tilbage til ham; og at det allerede nu begyndte at lykkes, derom er der mange Vidnesbyrd i Wesleys Dagbog.

Det siger sig selv, at den store Forvendthed i Præsteskabet ofte blev en Hjælp for Brødrene. Thi hvorledes kan en blind lede en blind? Wesley omtaler bl. a. en Kvinde, der fortalte ham, at hun i tre Aar havde gaaet i den dybeste Sjæleangst. Hendes Sognepræst havde overfor hendes Mand erklæret hende for sindsyg og raadet ham til at søge Læge til hende. Denne anviste Aareladning, spansk Flue og lignende, hvilket selvfølgelig ikke kunde bringe Lægedom til det saarede Hjerte. Ved Wesleys Forstaaen fik denne Kvinde og mange med hende Lægedom for deres syge Hjerter ved Tro paa Jesus Kristus.

Fængselsarbejde.

Men selv om Kirkerne blev lukkede, havde man endnu ikke stænget Fængslerne for Wesley'erne. I det store Londonerfængsel kom saaledes John Wesley en Tid hver eneste Dag. Her var nok at gøre med at forberede de dødsdømte. Paa selve Eksekutionsdagen begyndte han fra den tidlige Morgen med Arbejdet blandt de ulykkelige. Han samtalede med dem, sang og bad

for dem og fulgte dem paa Dødskærren til Henrettelsespladsen. Af de mange Opmuntringer, Wesley havde i denne Gerning, skal blot anføres én fra Dagbogen: „Taarerne trillede ned ad den dødsdømtes Kinder. Da han blev spurgt, hvorledes han havde det, kunde han svare: „Jeg føler, at jeg har Fred, som jeg ikke før kunde tænke var mulig at eje, og jeg ved, at det er Guds Fred, som overgaar al Forstand."

Georg Whitefield.

Af „Den hellige Klub"s Medlemmer var der ingen, der næst Brødrene Wesley fik en saa stor Indflydelse som *Georg Whitefield*. Han var Søn af en Værtshusholder i Gloucester. Hans Trang til Bogen var imidlertid saa stærk, at han, for at kunne gaa Studievejen, med Glæde traadte ind i „Servitorernes" Rækker. Ved at være Tjener for de bedre stillede Studenter i Oxford lykkedes det ham at faa de nødvendige Midler til at fuldføre sine Studier. Han var den første af „Den hellige Klub", der kæmpede sig igennem til Fred og Hvile ved Tro paa Kristus. Dette skete allerede i 1735. Han naaede da heller ikke hertil uden gennem alvorlig Kamp. Nætter og Dage laa han udstrakt paa Jorden i Bøn og gennemførte tillige en helt igennem asketist Levemaade. Han var kun 21 Aar, da han holdt sin første Prædiken i sin Barndomsby Gloucester. Der var mange, der ved denne Lejlighed lod sig rive med af hans Veltalenhed. Andre forargedes imidlertid, og der var endog nogle, der indgav en Klage over ham, fordi „han (som de skrev) havde gjort femten Personer gale" den Dag. Men efterhaanden naaede han frem til fuld Anerkendelse. Han hilstes som en Folketaler af Rang, som Prædikanternes Konge, ja som Aarhundredets store Under paa dette Omraade. Der siges, at hans Stemme var vidunderlig klar og klangfuld, ja saa gennemtrængende, at han kunde skaffe

sig Ørenlyd endog i de største Forsamlinger. Han var en Mester til at bruge Billeder, som da han f. Eks. en Gang paa et Møde sammenlignede et uomvendt Menneskes fortvivlede Tilstand med en blind, der famler sig frem i Mørket. „Han nærmer sig Afgrunden! Endnu et Øjeblik, og —?" Saa greben var Forsamlingen, at en af Englands mest kendte Politikere, Lord Chesterfield, rejste sig og raabte: „Han er fortabt!" Saa levende havde Whitefield skildret den uomvendtes Nød. Han var en Stemningens Mand, der kunne rive sine Tilhørere med, lige meget hvilke Strenge han slog paa.

Da John Wesley rejste hjem fra Amerika, var Whitefield paa Vej derover for at være dennes Arvtager. Efter et kort Ophold rejste han imidlertid tilbage til England, nærmest for at at indsamle Midler til et Børnehjem, han havde lagt Grundstenen til i Georgia. I den korte Tid, han var hjemme, rejste han omkring, og alle Vegne flokkedes vældige Tilhørerskarer om hans Prædikestol. Det var dog kun en lille Tid, Kirkerne stod aabne for ham, thi efterhaanden, som det rygtedes, at han sluttede sig til Brødrene Wesley, fik ogsaa han Præsterne imod sig, og dermed lukkedes Kirkerne for ham.

Whitefield i Bristol.

Paa èn af sine Rejser, naaede Whitefield til Bristol, hvor han opholdt sig nogle Dage i et tæt befolket Kulgrubedistrikt, der laa i Udkanten af Byen. Det gjorde ham ondt at se, hvorledes Synd og Last paa en særlig uhyggelig Maade florerede iblandt Befolkningen. I Kirkerne kunde han imidlertid ikke faa Forbindelse med disse Mennesker. Da slog pludselig den Tanke ned i ham: „Kan jeg ikke faa Lov til at tale til disse store Skarer indenfor Kirkernes Døre, saa er der vel ingen, der kan forbyde mig at tale til dem i fri Luft." Og fra Tanke til Handling, var der ikke

langt. Paa en bidende kold Februar-Dag stillede Whitefield sig paa en lille Høj i *Kingswood*. Han sang og prædikede for ca. 200 Mennesker. Men inden mange Dage voksede Tilhørerantallet saa stærkt, at man til enkelte Møder talte 10 à 15.000 Mennesker. „Velsignet være Gud, at jeg fik Lov at bryde Isen", jubler han. „Friluftsprædikenen løfter mig som paa Ørnevinger, Bjerget skænker den bedste Prædikestol, og Himlen giver den bedste Akustik."

Wesley i Bristol.

Da Whitefields Mission for Børnehjemmet i Georgia var endt, saa han sig nødsaget til, vistnok med nogen Modvilje, at forlade det paabegyndte Arbejde i Kingswood. Før han rejste, skrev han til John Wesley og bad ham komme og fortsætte det paabegyndte Værk. Wesley modtog Indbydelsen og rejste til Bristol for med egne Øjne at se, hvad det drejede sig om. Whitefield gjorde sit bedste for at interessere Vennen for denne nye Form for Gudstjenester, men John Wesley, der hidtil havde holdt strengt paa Kirkelighed og Orden, havde Vanskelighed ved at forlige sig med den nye Metode, hvad der jo i og for sig ikke var saa underligt. Hans Betænkning og Whitefields Begejstring kunde helt enkelt tilskrives deres forskellige Naturel og Opdragelse. Som Søn af en Værtshusholder havde Whitefield saa ofte staaet overfor Pøbelhobe, saa det rørte ham ikke stort, naar der udvikledes Spetakelscener paa hans Friluftsmøder. Med Wesley var det anderledes. Han havde levet et stille Liv i Præstegaarden, ved Skoler og paa Universitetet. Hvorledes kunde han, den sirlige Akademiker i sin Universitets-Kappe, møde disse støjende Mennesker! Men da Whitefield var rejst, arbejdede Wesley videre med Spørgsmaalet og kom til det Resultat, at han vilde prøve. Det slog ham nemlig en Dag, at ogsaa Jesus havde holdt Friluftsmøder. Bjergprædikenen holdt Frelseren jo i det fri. Og Disciplene skulde da ikke være større end Mesteren. — Til John Wesleys første Friluftsprædiken var der mødt ca. 3.000 Mennesker, saa det kan siges, at Begyndelsen lovede godt. Hans Tekst var: „Herrens Aand er over mig, derfor salvede han mig ... for at prædike Evangeliet for de fattige." — Uden Betænkning fortsatte han med disse Møder. Han tog sin Tilflugt til Bjerg og Mark, til Gader og Torve. Og intet kunde hindre ham, end ikke det værste Uvejr. Medens Lynene knitrede, og Tordenen rullede, ja under de voldsomste Regnskyl samledes Tusinder og atter Tusinder om hans Forkyndelse.

Som det var falden John Wesley vanskeligt at forlige sig med at holde Møder i fri Luft, gik det mange af hans Venner. En af disse skrev til ham, og blandt meget andet, spurgte ham, hvorledes han egentlig kunde forsvare at sammenkalde til Møde i et Sogn, der ikke var hans. — Wesley hævder i sit Svar, at han ikke kan andet: „Ve mig, om jeg ikke prædiker"! Og efter at have omtalt, at han ikke havde noget Sogn, skriver han: „The world is my parish" (Verden er mit Sogn). Det var den 11. Juni 1739 han afgav denne storslaaede Erklæring.

11. Juni Erklæring.

Wesleys Valg af Tekster passede ofte til Naturomgivelserne, eller til de Kaar, hans Tilhørere levede under, som da han en Gang grebet af Synet af disse pjaltede og snavsede Skarer, talte over Teksten: "Da han intet havde at betale med ... eftergav (han) ham Gælden." Og medens han talte, strømmede Taarerne ned ad de sorte Kinder paa Tilhørererne. Et saadant Syn kunde gribe Wesley saa mægtigt, at han pludselig kunde standse sin Prædiken og bede: „O, du Sjælenes Elsker søg, og frels det, som er fortabt."

Hemmelighed.

Men hvad var egentlig Aarsagen til den store Indflydelse, Wesley havde over Skarerne? Var der noget i hans Ydre? Baade nej og ja! Han imponerede absolut ikke ved sin Størrelse, idet han kun maalte fem Fod og fire Tommer. Derimod kunde hans Ansigtstræk røbe, at man havde en Feltherreskikkelse for sig. Næsen var spids og lidt bøjet som hos èn, der forlanger Lydighed; Øjnene var mørke, de kunde være muntre, men som oftest var de præget af Alvor; hans Ansigt var roligt og ædelt; hans Træk var fine og bestemte, regelmæssige og smukke; Blikket var befalende. Den rolige, mandige Stemme, og den værdige Selvbeherskelse i hans Holdning gjorde, at hvert Ord fik en Kraft, som var det et Kommandoord. Inden faa Øjeblikke var der fuldkommen Tavshed, endog i de største Forsamlinger. Alle var optaget af John Wesley, men ikke ret længe, saa glemte man ham, for det Budskab han bragte. Naar han kæk og ligetil viste hen til den korsfæstede Frelser og med Styrke hævdede, at Mennesket retfærdiggøres ved Troen, lød der snart undertrykt Graad, ja til Tider kunde hele Forsamlingen bryde ud i en Taarestrøm, saa Prædikantens Stemme næppe kunde høres. Det var ikke John Wesleys Bevægelse, der greb Tilhørerne — som f. Eks. hos Whitefield — men den nøgne Virkelighed af, hvad han forkyndte. Naar han talte, var han ikke exentrisk eller fantastisk. Ej heller gestikulerede eller skreg han. Hans Ord var ikke som saa mange andre af Datidens Talere, sirlige eller blomstersmykkede. Han lagde ikke Vægt paa at behage sine Tilhørerer, tværtimod brugte han de mest ligefremme Ord. Wesley var en Mand, der var under Hellig-Aandens Indflydelse og var i Besiddelse af en særlig Aandskraft. Og saa maatte man beundre hans Sindsro. Naar Pøbelhobene forstyrrede

Møderne, lykkedes det aldrig at forstyrre ham. „Han sejrede, ved sin hjertevindende Venlighed, kristelige Mildhed og mandige Ro og Fatning. Hans rolig bydende Stemme blev hørt. Hujen og Skrigen forandredes til Tavshed, og Tavsheden til Sukke."

Mødelokaler.

Efterhaanden som hans Tilhængere øgedes i Bristol og Kingswood, fremkom der et ret naturligt Ønske og Krav om at faa bygget et stort Mødelokale, hvori man kunde samles. Dette blev i Løbet af kort Tid opført, og saa stor var Interessen, at det allerede kunde tages i Brug den 5. Juni 1739, ca. 4 Uger efter Grundstensnedlæggelsen. Derpaa overraskede Wesley sine Venner med at foreslaa ogsaa at bygge en Skole for de forsømte Børneskarer, der syntes ham saa langt nede i Vankundighed, at de kun stod lidt over Dyrene. Samme Sommer lykkedes det at faa denne færdig, og det mærkedes snart, at Guds Velsignelse hvilede over begge disse Foretagender.

Honoratiores!

At det væsentlig var de fattige, Wesley til at begynde med, henvendte sig til, udelukkede ikke, at han ogsaa kunde naa de mere Velhavende. En Gang bekendtgjorde han, som saa ofte før, Friluftsmøde ved Badestedet „Bath". Her talte han ud fra Teksten: „Skriften har indesluttet alle under Synd." Han forklarede, hvorledes dette gjaldt enhver, baade høj og lav, rig og fattig, for at alle maatte kunde tage mod Naaden. Mange af hans Tilhørere var meget misfornøjede med denne Tale. Og omend Modstanden her var af en anden Art end den, Kulgrubearbejderne viste, var den dog ikke mindre ondskabsfuld. Den Dag traadte en fin Herre frem og spurgte højlydt, ifølge hvilken Myndighed han havde tilladt sig at prædike der. „Med Jesu Kristi Myndighed, der blev givet mig, da Biskoppen af Oxford lagde Hænderne paa mig og sagde: „Modtag du Myn-

dighed til at prædike Evangeliet", svarede Wesley. — „Min Herre, De skræmmer Folk fra Forstanden", sagde den fine Mand. — „Har De hørt mig tale?" spurgte Wesley. — „Nej". — „Hvor kan De da dømme." — „Jeg dømmer efter det almindelige Omdømme". — „Undskyld mig, er Deres Navn ikke Nash?" spurgte Wesley. — „Jo!" — „Min Herre, jeg vover ikke at dømme Dem efter det almindelige Omdømme", svarede John Wesley skarpt. Wesley kendte ham som Leder af Forlystelseslivet ved nævnte Badested. I sin Ungdom var han bleven bortvist fra Oxford Universitetet for vilde Æventyrs Skyld. Hr. Nash foretrak at tie og forsvinde.

Sjælelige Fremtoninger.

Det, nævnte Herre tænkte paa, da han paastod, at Folk gik fra Forstanden ved Wesleys Møder, var maaske de sjælelige Fremtoninger, der var begyndt at vise sig paa mange af Metodisternes Møder. Der var saaledes Mennesker, der ved at høre Wesley tale, faldt om som døde; andre teede sig som forrykte; der var dem, der syntes i Besiddelse af Fjernsynsevnen og en Slags Profetiens Aand.

John Wesley vilde lige saa lidt i dette som i noget andet Spørgsmaal handle overilet, derfor undersøgte han, hvori alt dette bestod. Om en af de Kvinder, der mente sig i Besiddelse af Profetiens Aand, og hvem han havde fulgt med Opmærksomhed, udtalte han, at enten var hun hysterisk eller ogsaa lavede hun Kunster. Han skriver senere om disse ofte voldsomme psykiske Fænomener, at han var overtydet om, at de ikke kunde være fra Gud, men snarere fra Satan, som paa den Maade vilde hindre Sjælene i at komme til Kristus. Og denne Betragtningsmaade vandt mere og mere Indgang hos ham. Baade Charles Wesley og Whitefield stillede sig straks meget skeptisk overfor

disse eksalterede Udbrud. Charles gjorde kort Proces, idet han overfor en Flok skrigende Kvinder udtalte, at hvis de gentog deres Skrig, vilde de blive sat ud af Mødelokalet. Det hjalp; de skreg ikke mere.

Fetter Lane.

Kort Tid før John Wesley kom hjem fra Amerika, havde en af hans Venner, der søgte aandelig Hjælp, sammen med en Del andre ligesindede stiftet en kristelig Forening. Det blev Brødremissionær Peter Bøhler, der gav disse søgende den Vejledning, de begærede. Han kom til London, prædikede for dem, „besvarede deres Spørgsmaal, klarede deres Tvivl og sagde dem, hvori Brødrenes Hjertereligion bestod. Da begyndte de barnlig at forlade sig paa Frelseren." Flere sluttede sig til, og den 12. Maj 1738 regner man med, at Brødremenighedens egentlige Arbejde i England begyndte. De kom sammen én Gang om Ugen, bekendte Fejl for hverandre, styrkedes indbyrdes i Bøn og virkede alvorligt for at vinde Sjæle." I Lorden af Warwicks tidligere Residens, Fetter Lane 32, fik de sammen med Brødrene Wesley deres første Kirke og Forsamlingslokale i London. I denne store Bygning samledes man ikke alene til større Møder, men ogsaa i smaa Kredse, hvor man frit og aabent kunde udtale sig om sit Hjertes Tilstand. „Inddelingen var herrnhutisk, men Fordringen om fuld Aabenhed var wesleyansk."

Da John Wesley kom tilbage fra Bristol, mærkede han imidlertid, at der var kommen et temmelig spændt Forhold ind i disse religiøse Kredse, særlig over for ham, hvilket bl. a. gav sig Udslag i, at man nægtede ham at tale i Fetter-Lane Selskabet. Og skønt han alligevel gik til deres Sammenkomster og bad dem indtrængende lade sig lede af Gud, kunde der dog ingen Enighed blive.

Den verdensvide Metodisme stiftes.

„Kort Tid efter", fortæller John Wesley, „kom der otte à ti Personer til mig i London, dybt overtydet om Synd og i alvorlig Forventning om at blive frelst. De ønskede, at jeg skulde tilbringe nogen Tid med dem i Bøn og raade dem angaaende, hvordan de skulde fly den kommende Vrede. Til disse og saa mange, som ønskede at forene sig med dem — thi Antallet forøgedes daglig — gav jeg de Raad, jeg Tid efter anden fandt mest nødvendige for dem, og vi sluttede altid vore Møder med Bøn." Dette var Begyndelsen til den verdensvide Metodisme; det skete i November 1739.

Før denne Tid havde man forsøgt forskellige Tilløb, uden at det dog var blevet til noget. Og efterhaanden som Statskirkerne lukkedes, lukkede Herrnhuterne og andre religiøse Selskaber deres Lokaler op for Wesleyanerne. Men nu, da Bruddet ogsaa var kommen med disse, slog den Time, da Metodismen som selvstændig Bevægelse tog de Opgaver op, der efterhaanden meldte sig. Man fik Fødderne under eget Bord, og at det var en Fordel for Metodismen, er der ingen Tvivl om.

The Foundery.

Kort Tid efter købte John Wesley efter Venners Raad et gammelt nedlagt Kanonstøberi, *the Foundery* kaldet. Denne store Bygning blev Hovedkvarter for det nystiftede Samfund. Her blev indrettet et stort Lokale med Galleri, hvor der var Siddepladser til 1500 Mennesker; et mindre Lokale, der kunde rumme 300, blev benyttet til Smaamøder (Klassemøder f. Eks.). Saa var der flere Lokaler til Skole og Forlagsvirksomhed, Apotek, Hjem for fattige og endelig en Bolig for John Wesley og hans Moder, samt Værelser for tilrejsende Prædikanter. Denne Bygning var i mange Aar, lige til 1778, Centrum for Metodismens Virksomhed i London.

Herfra udsendte Wesley sine Bøger og Tidsskrifter. Her prædikede han og Charles for de store Skarer. I 1740 uddelte Charles Wesley ved en Lejlighed Nadveren til 1000 Nadvergæster. I Februar 1750 havde han netop læst sin Tekst, da et Jordskælv rystede Stedet saa stærkt, at alle troede Huset vilde falde sammen over Hovedet paa dem. Et mægtigt Skrig hørtes fra Kvinder og Børn. „Idet jeg besluttede at forandre min Tekst," siger Charles Wesley, „raabte jeg ud over Forsamlingen: „Derfor frygter vi ikke, om Jorden end bølger, og Bjergene styrter i Havenes Skød." (Sl. 46, 3.)

Om det Samfund, der samledes her, hedder det i de Regler, Wesley forfattede i 1739: „Et saadant Samfund er intet andet end en Forening af Mennesker, som har Gudfrygtighedens Form og søger dens Kraft. De er forenede for at bede for og med hverandre. Der er blot et Vilkaar, som fordres af dem, der ønsker at indtræde i dette Samfund: en levende Længsel efter at fly den kommende Vrede og blive frelst fra deres Synder."

Indre Vanskeligheder.

Det varede ikke længe, før forskellige indre Vanskeligheder mødte det nystiftede Samfund. Efterdønningerne fra Skismaet med Herrnhuterne lagde sig saaledes ikke med det samme. Det var Wesley dog forberedt paa. Der kom imidlertid noget andet, der pinte ham mere. Og det var den Strid, der opstod mellem Brdr. Wesley paa den ene Side og Vennen fra Oxford, George Whitefield, paa den anden. Under dennes sidste Ophold i Amerika, havde nogle kalvinistiske Præster faaet overtalt Whitefield til at antage den kalvinistiske Prædestinationslære, der hævder, at nogle Mennesker er udvalgt til Frelse, og kan ikke fortabes, og andre til Fortabelse og kan ikke frelses. Og da Whitefield og hans ligesindede forkyndte disse

Læresætninger blandt Metodisterne i England, følte Wesley sig forpligtet til at træde op imod ham.

Det var Wesleys fulde og faste Overbevisning, at Guds Naade var fri og for alle. Resultatet blev, at der opstod en bitter Strid mellem Ungdomsvennerne, en Strid, der skilte deres Tilhængere i to Lejre. I denne Kamp var der meget, der gik i Stykker. Efter en Tids Forløb begyndte de dog at nærme sig hinanden, det sporedes bl. a. ved, at man bestræbte sig for ikke at bruge stærke og saarende Udtryk. Som de gode Venner, de var, sejrede da ogsaa Kærligheden, og de glædede sig paany over hinandens Fremgang i at vinde Sjæle for Kristus. I Whitefields Testamente havde denne vist sit ægte Vennesindelag ved at udtale Ønsket om, at hvis han døde først, skulde John Wesley holde Talen ved hans Baare.

I Newcastle.

En Dag i Maj 1742 red John Wesley ind i *Newcastle*. De to første Dage brugte han til at se sig om i den store Stad. „Saa megen Drukkenskab, Eder og Forbandelser (tilmed fra smaa Børns Mund) mindes jeg ikke hverken at have set eller hørt i saa kort Tid. Sandelig denne Plads er moden for Ham, som ikke kom for at kalde Retfærdige, men Syndere til Omvendelse!“ — udbryder han. Den derpaa følgende Dag var en Søndag. Om Morgenen Kl. 7 stillede han sig i et af de fattigste Kvarterer i Byen, sang nogle Sange, og prædikede. Nogle faa nysgerrige samlede sig straks, men inden han sluttede sin Prædiken, stod ca. 1200 Mennesker og stirrede med den største Forbavselse paa Taleren. „Vil I vide, hvem jeg er“, raabte han omsider, „saa er mit Navn John Wesley“. I Eftermiddag Kl. 5 haaber jeg med Guds Hjælp at prædike her igen.“ Til den angivne Tid var Pladsen sort af Mennesker. „Jeg har aldrig set saa mange Mennesker samlet før,“

skriver han, „efter Prædikenen var det stakkels Folk færdig at træde mig ned af lutter Kærlighed og Venlighed. Det tog ogsaa lang Tid, inden jeg kom ud af Trængslen.“ Efter en Tur til Bristol, fortsætter han paany i Newcastle med Friluftsmøderne, ja, endog i strømmende Regn, „men det forstyrrede hverken mig eller Forsamlingen. Vækkelsen var begyndt, og den fortsatte med at gaa i Dybden, og endnu flere erfarede, at Herren er naadig og barmhjertig.“

Det varede ikke længe, før Wesley ogsaa i denne By besluttede at bygge Forsamlingslokale. Han købte en Byggegrund, men Pengene til Byggeforetagendet havde han ikke. Naar Wesley alligevel raadede til at bygge, kan man sige, at det var det dristige Trosmod, der stod bag. Pengene kom. Kort Tid efter, at Grunden var lagt, sendtes der saaledes 100 Pd. til det nye Gudshus fra en anonym Giver. Og saadan blev det ved. *Orphan house* (Hus for forældreløse Børn) kaldtes dette Forsamlingshus. Denne Bygning bevarede da ogsaa Karakteren af et Hjem for voksne og Børn mere end et Forsamlingshus.

I Epworth.

Samme Aar besøgte John Wesley sin Fødeby, Epworth; ogsaa her nægtedes ham Adgang til Kirken. Fra sin Faders Grav talte han saa til den forsamlede Mængde. I de otte Dage han var der, tændtes Vækkelsens mægtige Ild, og mange Mennesker vaktes til alvorlig Eftertanke. Det ejendommelige ved den metodistiske Bevægelse var, at Guds Værk udbredtes overalt, hvor den kom frem. Den var som en Sejrherre, der besejrede Fordom og Modstand. Og ikke nok dermed, men man havde aldrig før set en religiøs Bevægelse, der i den Grad forandrede Menneskers hele Levesæt, som Metodismen. Mennesker, der laa nedsunkne i Synder af groveste Slags: Drankere, Sværgere, Tyve, Horkarle,

Ægteskabsbrydere o. s. v. blev oprejst af deres Syndeliv. I lige Maade blev mange selvretfærdige Mennesker, der, lige som hin Farisæer, takkede Gud, at de ikke var som andre Mennesker, overvundne ved Wesley'ernes Forkyndelse.

Forfølgelser. Den Modstand, som særlig Præsterne havde rejst, gik snart over til Forfølgelse imod den nye Bevægelse. Ogsaa til denne var det Statskirkens Præster, der gav Signalet. De ikke alene lukkede Kirkerne for Metodisterne, men mange af dem ophidsede endog Pøbelen imod dem, bl. a. ved at forsyne den med Spiritus. Maaske netop dette sidste kan forklare den Ondsindethed, der ofte prægede Forfølgelserne.

„Krigen mod Metodisterne", siger John Wesley, „førtes med større Kraft end den Krig, Landet den Gang havde med Spanierne." Den første Metodistmartyr faldt 1740, truffen af en Sten. Mange af Metodisternes Ejendomme blev nedreven, og deres Ejendele plyndrede. Ofte blev deres Kvinder overfaldne og mishandlede paa det skændigste, ja, mange Steder støttede endog Myndighederne Mængdens voldelige Adfærd. Noget af det værste, John Wesley var ude for i denne vanskelige Tid, var vel nok det, der fandt Sted hin Efteraarsdag 1743 i *Wednesbury*, hvor han blev Genstand for et særligt ondartet Angreb af en Pøbelhob, der var blevet opfanatiseret, fordi der ved Metodisternes Møder havde været en stor Vækkelse. Et Samfund paa 3—400 Mennesker var i Løbet af nogle Maaneder blevet dannet der i Byen. Det skulde hævnes. Efter et Middagsmøde, hvor John Wesley havde talt, omringede Pøbelen Huset, brød Døren op, lagde Haand paa ham og slæbte ham afsted til Dommeren. Denne forlangte at faa at vide, hvad Wesley havde gjort. Da Skaren ikke havde stort andet at anføre, end at han

prædikede bedre end andre Præster, bad Dommeren den ophidsede Mængde om at gaa hjem, hvad denne dog ikke røbede særlig Lyst til. Pøbelen arbejdede sig tværtimod op og raabte: „Bort med ham! Dræb ham!" Ja, Wesley hørte endog nogle af dem raabe: „Korsfæst Hunden! Korsfæst ham!" Det var ikke af

ET GAMMELT BILLEDE AF FORFØLGELSEN I WEDNESBURY.

Rædsel, at Wesley skælvede ved at høre disse Raab. Det var snarere Grebethed over den Hæder, der paa den Maade vistes ham.

Som ved saa mange andre Anledninger kom Wesleys stærke Personlighed ham til Hjælp ogsaa her. Pludselig sprang han op paa en Trappe, nærmest for at se Skaren lige i Ansigtet. Og der begyndte han at bede. Anføreren for Pøbelhoben, en stor, jættestærk Mand, følte sig snart overvunden af Bønnen. Han, den store Kæmpe, tog da den lille Wesley paa sine Arme og bragte ham i Sikkerhed. Denne Mand var bleven saa greben af, hvad han havde set og hørt, at han

snart blev en trofast Metodist. Oplevelsen i Wednesbury syntes for lange Tider at præge John Wesleys Sind. Han kunde ikke helt frigøre sig for Tanken om, at han skulde blive Martyr. I en Bøn, han har nedtegnet fra den Tid, siger han: „Jeg er rede til at ofre alt, saa snart jeg forstaar, at du kræver det af mine Hænder. Men alligevel, Fader!, o, at du vilde tage denne Kalk fra mig. Ske dog ikke min Vilje, men din!“

Efter den Tid søgte Wesley altid, naar man forstyrrede hans Møder, ned i Forsamlingen, hvor han henvendte sig til Anføreren for Spektaklerne. Det lykkedes ham i Reglen at faa omstemt denne, saa han i Stedet blev Wesleys Beskytter, og dermed var Slaget vundet. Selvfølgelig bøjer de fleste sig for den, der har Mod. Wesley turde møde sine Fjender. En Gang blev han ramt af en Sten, der traf ham mellem begge Øjnene. Han tørrede rolig Blodet af med følgende bibelske Udraab: „Gud har ikke givet os Fejgheds Aand, men Krafts, Kærligheds og Sindigheds Aand!“

Skønt Wesley bestandig var, hvor Faren var størst, friedes han, som ved en usynlig Haand, af enhver Fare. Det var dog ikke blot de usynlige Magter, der værnede ham, men ogsaa de synlige. Rørende var det saaledes at se, hvorledes hans Venner slog Kreds om ham i disse Trængslens og Forfølgelsens Tider, og da særlig Kvinderne. En drukken Præst havde saaledes en Gang indfundet sig til et af Wesleys Møder med en Kæp i Haanden. Man var ikke i Tvivl om, hvem Kæppen var bestemt for; men før Præsten fik Tid til at bruge den, greb nogle Kvinder ham og slæbte ham ud af Forsamlingen. Og man havde en anden Gang det baade sørgelige og morsomme Syn, at en beruset, støjende Mand fik en knaldende Lussing af sin Kone, hvorpaa denne greb ham i Kraven og trak af med ham.

I Kampen mod Metodisterne brugtes mange forskellige Vaaben. Ogsaa Sladderens. Man sagde, at Wesley havde et Brændevinsudsalg, at han var Spion, Højforrædder m. m. At han ogsaa blev latterliggjort af Komedieforfattere og andre Skribenter siger sig selv. Wesley tog imidlertid den tilkastede Handske op: „Det hører til den gode Stridsmands Lod at blive flaaet levende — men beholde Sejren“, kunde han udbryde.

Fra Myndighedernes Side vistes der ogsaa ofte Haardhed overfor Metodisterne. „Jeg spurgte en lille Herre“, hedder det i Dagbogen, „hvad de havde at udsætte paa (en vis) Metodist, *Edvard Greenfield,* og han sagde: „Karlen (han var inde som Soldat) er god nok, men hans Uforskammethed kan ikke taales. Han paastaar jo, at han véd, at han ejer sine Synders Forladelse. Og af den Grund skal han dømmes til Deportation eller Døden.“

Flere Træk fra Forfølgelsen.

Wesley fortæller flere morsomme Træk fra Forfølgelsen. Han nævner saaledes, hvorledes man efter den omtalte Vækkelse i Epworth, en Dag kørte et helt Vognlæs af de nye Kættere til Dommeren. Denne udspurgte Anklagerne, hvad Metodisterne da nu egentlig havde gjort: „De mener, de er bedre end andre Mennesker, og saa beder de fra Morgen til Aften,“ lød Svaret. „Undskyld Deres Naade,“ faldt en gammel Mand ind, „og saa har de omvendt min Kone. Lige indtil hun kom iblandt dem, havde hun en skrap Tunge, og nu er hun tam som et Lam.“ „Kør hjem med dem,“ raabte Dommeren, „kør hjem med dem, og lad dem dog omvende alle galsindede i hele Staden!“ Eller naar han skildrer, hvorledes en saakaldt *gentleman* en Gang havde indfundet sig til et Møde med Lommerne fulde af raadne Æg. En Ven kom helt uskyldig til at trykke ham lidt, og alle Æggene gik i

Kvas. „I et Øjeblik blev Manden parfumeret, men Duften var ikke balsamisk," sagde Wesley oprømt.

Efterhaanden som den metodistiske Vækkelse bredte sig over England, Skotland, Wales og Irland, blev det John Wesley og hans Medarbejdere klart, at hvis Bevægelsen skulde holdes vedlige, maatte Samfundet organiseres. Det var ikke nok at vinde et Slag; Sejren maatte befæstes. Og her viste Wesley sig som én af Verdens største Organisatorer. Man har sat ham i Rang med Loyola og Calvin.

Organisation.

Det inderste i Organisationen blev *Klasserne.* Efterhaanden som Bevægelsen og Opgaverne voksede, besluttede man at samles én Gang om Ugen for at aflevere hver sit Bidrag. Men selvfølgelig kunde Metodisterne ikke mødes, uden at de ogsaa maatte bede og synge. Dermed kom Klassesystemet i Gang. Hensigten var en dobbelt: at samle Penge til Virksomheden og opbygge hverandre i den fælles Tro. Wesley udnævnte en Del erfarne Ledere; kvindelige for Kvinder og mandlige for Mænd. Hver af disse fik 10—12 Medlemmer i sin Klasse. Lederens Pligt var at formane og opmuntre den ham betroede Flok til at fortælle om deres religiøse Erfaringer, samt at tilskynde dem til at deltage i praktisk Menighedsarbejde, saavidt det var gørligt. Dermed styrkedes tillige Samfundsfølelsen, og Interessen for Arbejdet vedligeholdtes.

Til Irland.

— I Sommeren 1747 kom én af Wesleys Prædikanter, *Thomas William,* til Dublin, hvor han samlede saa store Tilhørerskarer, at han maatte bede John Wesley komme over at hjælpe sig. Den 9. August kom denne saa til Dublin og fandt, at der til Medlemsskab havde meldt sig 280 Mennesker. Efter kort Tids Forløb rejste han tilbage. To Uger senere kom Charles Wesley til Irland. Vanskelighederne taarnede sig snart op

for ham, idet baade Katoliker og Protestanter havde forenet sig for at hindre Wesley'erne i deres Forehavende. Alligevel havde Charles Wesley stor Fremgang i de 6 Maaneder, han var der. Da John Wesley derefter besøgte Øen, foretog Brødrene en Rundrejse og talte ofte til meget store Forsamlinger — indtil 10,000 Mennesker. — Aaret efter, i 1748, havde Stemningen vendt sig, og Wesley mødte stor Velvilje baade hos Katoliker og Protestanter, hos høje og lave og mange førtes fra Mørke til Lys. Mere end seks af sine Leveaar tilbragte John Wesley paa den grønne Ø, og han krydsede Kanalen to og fyrretyve Gange for at lede Arbejdet derovre.

I Skotland.

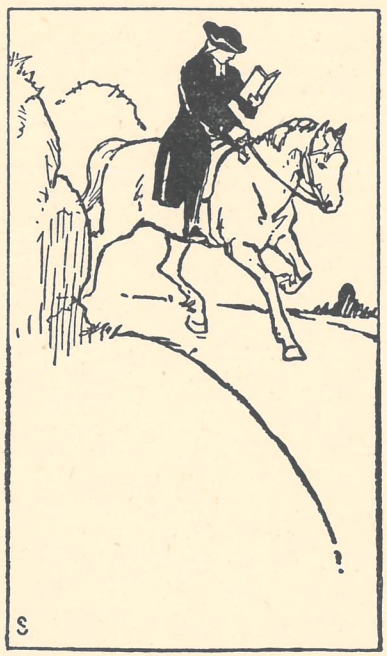
— Sit første Besøg i *Skotland* aflagde Wesley i 1751. Det var en Oberst i Musselburgh, der indtrængende bad ham besøge Byen. Og skønt han vidste, at han vilde møde Modstand af Tilhængere af Forudbestemmelseslæren, var han dog fast besluttet paa at forkynde Sandheden om den frie Naade i Kristus. — Et godt aandeligt Arbejde paabegyndtes og fortsattes i Skotland. I 1766 kom Wesley til Glasgow. To og tyve Gange besøgte han, for kortere eller længere Tidsrum, Skotland. Og hans Besøg blev ikke alene til Vækkelse for de uomvendte, men de bragte ogsaa en større aandelig Velsignelse ind i de skotske Kirker.

VII. KAPITEL.

Manddomsgerningen. — Anerkendelsestiden.

Wesleys store Arbejdskraft.

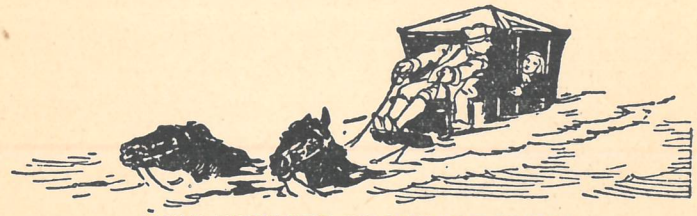
Det var en fænomenal Arbejdskraft, John Wesley sad inde med. Han var altid oppe Kl. 4, prædikede som

FIRE TUSIND FEM HUNDREDE MILES AARLIG.

Regel Kl. 5 og blev til de fleste Tider set i Hestesadlen Kl. 6. I mange Aar prædikede han gennemsnitlig femten Gange om Ugen. Han skal ialt have holdt 42.000 Prædikener i femti Aar. Han gav sig selv og sine Hjæl-

pere Navnet *Rejseprædikanter*. Selv satte han en Ære i at være Rejseprædikant. Han rejste ca. 4.500 eng. Mil om Aaret, og det skete i Almindelighed paa Hesteryggen eller med „Apostlenes Heste". Da han blev ældre, brugte han Vogn. Paa sine Rideture læste han meget. Man kunde se ham i præstelig Dragt paa en Hest, der ofte slentrede afsted, som den selv vilde, med hængende Tømmer, medens Rytteren læste i en aaben Bog, der laa foran ham paa Saddelknappen. At Ryt-

„PETER, FRYGT IKKE, DU SKAL IKKE SYNKE"!

teren og Hesten forstod hinanden var nemt at se. Alligevel kunde det ske, at førstnævnte var saa fordybet i sin Læsning, at han endte som Græsrytter og temmelig forslaaet naaede sit Bestemmelsessted.

Man har paastaaet, at Wesley var Datidens bedste Kender af Vejene i England, Skotland og Irland. Disse var den Gang frygtelige. Han fortæller bl. a. om en vanskelig Vej, kaldet Bugdyb, det betød, at Vejgræsset gik op til Hestens Bug, hvad der selvfølgelig gjorde det meget tungt at ride. Til Tider maatte han klatre over Bjerge og til andre Tider kæmpe mod Flyvesandet. Han skyede ikke noget Slags Vejr. En Gang kom Wesley paa en Prædiketur til Hayle paa Vej til Saint Ives. Skønt advaret, kørte han alligevel ud over en Sandbanke i Flodmundingen, efter at Vandet var begyndt at stige. Da de var kommen halvvejs, begyndte Hestene at svømme. Kusken blev ængstelig;

John Wesley stak Hovedet ud af Vinduet og spurgte ham: „Hvad hedder du?" — „Peter", svarede Kusken. — „Frygt ikke Peter, du skal ikke synke!" lød Wesleys opmuntrende Ord. Det første, han tænkte paa, da de kom til Saint Ives, var Mad og tørre Klæde til Kusken. Selv gik han i sine vaade Klæder til Mødet.

I Dagbogen fortæller han om Ture, hvor „det gik mod Vind og Sne, ja store Hagl slog os voldsomt i Ansigtet, saa vi næsten blindedes og knap kunde aande ... Regnen og Haglene trængte igennem Over- og Underfrakke og forvandlede alt til Is." Logi og Mad var det saa som saa med under Rejserne de første Aar. „Mit Herberge var ikke saadan, som jeg vilde have valgt det; men hvad Gud vælger er altid godt." Der var ogsaa Tider, da der heller ikke for ham og hans Medarbejdere var „Rum i Herberget". Den ene Dør efter den anden lukkedes for ham. En Gang maatte Wesley og John Nelson tage til Takke med det bare Gulv som Sengeleje. Nelson fortæller i sine Erindringer, at Wesley ved 3-Tiden sagde til ham: „Vi maa være ved godt Mod, Br. Nelson, jeg har endnu en Side, som er hel." Saa kunde det tillige ske, at han fór vild, naar Regn og Taager hæmmede Udsynet. Rejseprædikantlivet var i Sandhed besværligt.

Efterhaanden som Tiden gik, indprentede John Wesley dog sit Folk Gæstfrihedens kristelige Dyd, og eftersom Skaren af Metodister blev større, bedredes da ogsaa Forholdene paa dette Omraade betydeligt. Det var i det hele taget forunderligt, hvad John Wesley kunde formaa sine Venner til. Ved hans Morgenprædikener samledes store Skarer af Mennesker. Han udtaler selv sin Taknemmelighed for, at „Maanen lyste saa længe, til den efterfulgtes af Solen." Det var ham og hans Tilhørere ligegyldigt, hvordan Vejret var, om det var

Hagl eller Hvirvelstorm, Tørke, Mørke eller Regn. Skarerne vilde høre ham. De hang ved ham, og hans Ord havde en ejendommelig Magt over dem alle.

Et Vidnesbyrd om Morgenmøderne.

En af John Wesleys Lærlinge, den første metodistiske Fængselsmissionær, *Silas Told,* fortæller om et saadant Morgenmøde, det første, han var med til, hvor han hørte Wesley prædike. „Nu kommer han" lød det som en Hvisken, da Wesley paa Slaget 5 traadte frem for Forsamlingen. Da Silas bag efter blev spurgt, hvad han syntes om Prædikanten, svarede han: „Saa længe jeg lever, vil jeg ikke skilles fra ham." Men der er ogsaa sagt, at han prædikede med Kærlighedens Myndighed. Guds Bæven faldt stundom over ham selv, medens han talte, saa han knap kunde faa Ordene frem. Det lykkedes ham da ogsaa at faa Folket til at se, at Guds Øjne hvilede paa dem og gennemskuede hvert Hjerte og enhver af deres Handlinger, og at det som Gud er imod, er Synden, og at med Synden følger Straf, samt at Straffen allerede begynder her, og det med et: „Min Synd er altid for mig". Men saa kunne han ogsaa male den korsfæstede Frelser og gribende vise hen til Naaden. Det var ham selvfølgelig kærest, naar han fik Lov at tale i en Kirke, men det frydede ham lige saa meget at se en tusind- eller titusindtallig Skare forsamlet i det fri. Og saa at høre disse synge til Guds Pris! Sangen lød for ham som de „mange Vandes Lyd"! Og naar han saa de store Skarer sidde lyttende, ja i aandeløs Stilhed for at fange hvert Ord, da kunde han begejstret udbryde: „Dette Sted er Guds Hus og Himlens Port!"

Sangen.

Det var sikkert de mæhriske Brødres inderlige Sang, der aabnede Wesleys Øjne for Sangens store Betydning. Selv var han baade digterisk og musikalsk begavet og indsaa derfor tidligt, hvor betydningsfuldt det var med

en god Fællessang. Metodisterne fik derfor temmelig hurtig deres første Sangbog. Interessant er det at læse de praktiske Regler, John Wesley selv har opstillet her. De stod forrest i Sangbogen, og her skal kun nævnes de vigtigste: „Syng alle! Syng ikke, som du var halvdøv eller sad i Halvsøvne! Skraal ikke saa højt, at din Stemme høres over de andres, men søg at faa den til at smelte sammen med den øvrige Forsamlings. Syng i Takt og ikke for langsomt!"

Den liflige Sanger.

Men Metodismens Forkærlighed for Sangen havde ogsaa en dybere liggende Aarsag, idet Charles Wesley her havde sit særlige Felt. Han var meget musikalsk og var tillige Salmedigter af Guds Naade. Det synes, som om hans aandelige Gennembrud ogsaa frigjorde disse hans rige Evner. Han fik Tilnavnet: „Den liflige Sanger". Han skal have givet Metodismen 6,500 Salmer og Sange. Mange af hans Hymner og Salmer stenograferede han paa Hesteryg. Naar han saa kom hjem, raabte han paa Pen og Blæk, da det gjaldt om at faa Sangen nedskrevet, medens Aanden var over ham. En Del af hans Salmer er Verdensperler. John Wesleys Bedømmelse af sin Broders Sang er klassisk: „Den er saadan, at den snarere bevæger en Kritiker til at blive Kristen, end en Kristen til at blive Kritiker." Der er sagt, at der næppe var nogen Streng i den religiøse Følelse, der forblev uberørt i Charles Wesleys Salmer. Derfor slog de an, som de gjorde. Ligesom Metodismen dannede Epoke i Kirkehistorien, saaledes dannede Charles Wesley Epoke i den engelske Salmesangs Historie. Det er derfor ganske naturligt, at Charles Wesley har faaet Plads ved Siden af sin Broder paa Mindetavlen i Westminster Abbey. Hvem af dem, der har betydet mest i Guds Riges Arbejde er maaske vanskeligt at sige, enten John Wesley: Prædikanten af Guds Naade, Organisato-

ren, Lederen og den flittige Skribent, eller „Den liflige Sanger“, der sang Metodismen ind overalt. At de har udfyldt hinanden er givet.

Lægmands-bevægelsen.

Det siger sig selv, at da der kun var faa af Statskirkens Præster, der bistod Brødrene Wesley i deres Arbejde, blev det efterhaanden dem og deres faa Præstemedarbejdere for besværligt. Da Lægmandsbevægelsen saa brød igennem, skulde man tro, at John Wesley vilde tage imod denne udstrakte Haand med Glæde. Det faldt ham dog lidt vanskeligt. Begyndelsen gik saaledes til: „Da han en Gang skulde rejse bort fra London, bad han en ung Mand, *Thomas Maxfield,* som han ansaa for at være sund i Troen, om at lede Møderne ved at formane, opmuntre og vejlede Folket. Maxfields Nidkærhed drev ham imidlertid ogsaa til at prædike, og Gud velsignede hans Arbejde, saa mange bleve frelst. Da John Wesley hørte dette, ilede han straks til London. Det var sikkert en Guds Styrelse, at han traf sin fromme og kloge Moder først. Hun spurgte ham om Aarsagen til hans stærke Sindsbevægelse, og da han svarede: „Thomas Maxfield er blevet Prædikant, hører jeg“, sagde hun: „John ... se vel til, hvad du gør med den unge Mand, thi han er sikkert lige saa godt kaldet af Gud til at prædike som du. Læg Mærke til Frugterne af hans Arbejde og hør ham selv.“ Dette Raad fulgte John Wesley, og han fandt sig nødsaget til at indrømme Berettigelsen af Moderens Ord. Fra forskellige Egne af Landet kom der efterhaanden Anmodning om at sende en Ordets Forkynder, men skønt Wesleys højkirkelige Meninger endnu stod ham lidt i Vejen gav han dog efter, naar han saa Frugterne af sine Lægbrødres Forkyndelse. Han blev vel først helt overvunden af Mureren *John Nelson.*

Thomas Maxfield.

John Nelson.

Denne var kommen til London, fik Arbejde dèr og havde store Indtægter. Han satte sig i Respekt overfor Modstandere ved sin ubændige Kraft. Men han var ikke lykkelig. Da han første Gang hørte John Wesley, sagde han: „Jeg syntes, han hele Tiden fæstede sine Øjne paa mig. Mit Hjerte bankede som et Urværk .. og da han talte, opfattede jeg hele hans Tale som rettet til mig ... og efter Slutningen sagde jeg: Den Mand kan sige dig dit Hjertes Hemmelighed.“ Da John Nelson havde fundet Fred, rejste han i 1749 hjem til sin Fødeby, Bristol i Yorkshire, hvor han overfor sine Slægtninge aflagde Vidnesbyrd om Guds Naade; og da flere vilde høre, forkyndte han for dem — ofte i sin Murerdragt — Evangeliets Sandheder, saa mange troede Ordet. Det gik John Nelson som mange andre af de unge Metodister, at han til Straf for sin Metodisme, blev taget til Soldat. Man mente, at der i ham var Stof til en god Soldat, hvad der dog ødelagdes ved hans Metodisme. Han tillod sig nemlig at formane de vagthavende Officerer, fordi de bandede; det gjorde han dog saa ærbødigt, at de ikke kunde komme ham til Livs derfor. Men da han tillige prædikede for sine Kammerater, saa Resultatet blev Vækkelse, maatte man lade ham gaa. Ved Afskeden randt Taarerne ned ad mange af hans Soldaterkammeraters Kinder, og de bad ham huske dem i sine Bønner. Den Øverstkommanderende udtalte ved Afskeden Ønsket om, at alle Soldaterne var som John Nelson — fraregnet det, at han ikke vilde gaa i Krig! — Den Gang Wesley erfarede, hvad Gud brugte John Nelson til, kunde han kun glæde sig derover. Senere benyttede han særlig ham som Rejsekammerat.

Da Wesley havde set, at Gud kunde bruge andre, end de ordinerede Præster til sin Gerning, var han bestandig ude om at finde saadanne. Det blev ham klart,

at Jesus var Tømmermandens Søn, og at de første kristne Prædikanter var Fiskere. Og Disciplene skulde jo da ikke være større end deres Herre.

Angaaende Lægmandsarbejdet hævdede han iøvrigt, at kun den er Læge, der helbreder Menneskene; ikke den, der ikke gør det. Heller ikke har en saadan Ret til at dræbe Mennesker ved at forhindre andre fra at bringe dem Lægedom. „Sjælemyrdende Præster volder mig mere Bekymring end sjælefrelsende Lægmænd!"

Hans tre Prøvestene for en Prædikants Duelighed, læg eller lærd, var: Har han Naade, Gaver og Frugt?

Fire Aar efter denne Begyndelse var Lægprædikantskaren øget til fyrretyve Personer, og ved Wesleys Død i 1791 havde han ikke færre end 500 Lægprædikanter. Disse havde ingen Forududdannelse, derfor traadte Begejstringen ogsaa ofte i Uddannelsens Sted. De fik anvist Distrikter til at rejse omkring i, og baade for deres egen, som for Folkets Skyld, var de kun nogle Maaneder paa hvert Sted. Selvfølgelig var Ledelsen hos John Wesley. Han havde jo baade den faste Haand og det varme Hjerte, der vanskeligt kunde undværes af den, der skulde have alle Traadene i sin Haand.

Fra Morgen tidlig til Middag skulde de beskæftige sig med Læsning, Skrivning og Bøn. Angaaende Læsning var der dem, der anførte: „Jeg læser kun i min Bibel". Dertil svarede Wesley: „Saa er De kommen længere end Paulus; thi han ønskede, at man skulde sende ham „Bøgerne, især dem paa Pergament!" Han holdt fast ved „hellig Kundskab", og naar han fandt nogen af sine Medarbejdere, der havde en særlig Tørst efter Kundskaber, var han altid rede til at vejlede dem med Hensyn til, hvad de skulde læse. Det syntes i det hele taget, som om Docenten vedblev at leve i ham. — Fra Middag til Kl. fem paalagde han dem at aflægge Syge- og Hus-

besøg. Han vidste, at dette betydningsfulde Arbejde ikke altid var behageligt for Kød og Blod; alligevel gennemførte han det selv og forlangte det samme af sine Prædikanter. Dertil kom saa de mange Møder. I „Disciplinen" betonedes det, at de ikke maatte være ledige eller beskæftigede med unyttige Ting. Man undrer sig over, naar de fik Tid til at spise.

Det varede ikke længe, før Lægprædikanterne lærte at se op til Wesley som deres Fader og Lærer. Og de behøvede en saadan. De fleste af dem var jo lige gaaet fra deres timelige Syssel til Prædikantvirksomheden. Den eneste Kundskab, de ejede, var Oplevelsens. Det, de havde oplevet i Omvendelsen, Retfærdiggørelsen, Freden og Glæden i den Hellig Aand, var deres bestandige Prædiken, og idet den forkyndtes i den Hellig Aands Kraft og tvungen af Kristi Kærlighed, blev det til Velsignelse for mange. Wesley vejledede dem imidlertid som nævnt, og det baade teoretisk og praktisk; viste dem, hvorledes de skulde bruge Tiden ret, besøge Folket fra Hus til Hus; være naturlige, naar de prædikede og behandle Sproget rigtigt; de skulde vælge de enkleste Tekster, holde sig til dem, og hverken prædike eller bede for længe. Til Hjælp for sine Prædikanter udarbejdede John Wesley tillige en Samling Bøger, bl. a. sine Noter over det nye Testamente, samt Lærebøger til Selvstudium i Græsk, Hebraisk og de teologiske Fag. Enkelte af hans Prædikanter drev det forbløffende vidt i Selvstudium, saaledes *Adam Clarke,* der blev én af sin Tids lærdeste Teologer. — Hvis Wesley saa noget galt hos sine Hjælpere, sagde han det med saa klare Ord, at der ikke var noget at tage fejl af. Alligevel elskede og agtede de ham højt. De følte, at han elskede dem; han aabnede sit Hjerte for dem og indviede dem i sine Planer og ventede, at de skulde gøre det samme overfor ham.

Der var ogsaa i saa Henseende stor Forskel paa Brødrene Wesley. Der siges, at Charles var kritisk og pessimistisk, hvorimod John var lettroende og optimistisk. „Min Broder", sagde Charles, „er idel Haab, og jeg er idel Frygt". Charles lo ofte af sin Broders Trofasthed og sagde bl. a.: „Nej, det lønner sig ikke at sige noget til dig, for den, du elsker, den elsker du i Lyst og i Nød." Og John Wesley satte Pris paa sine Medarbejdere. Det viste han ved flere Lejligheder, som f. Eks. paa en Konference, hvor én af hans Prædikanter med flydende Tunge aflagde et maaske noget højstemt Vidnesbyrd. Charles Wesley, der strengt holdt paa sin præstelige Værdighed, truede med at forlade Konferencen, hvis ikke den talende holdt inde. „Ræk min Broder hans Hat", henvendte John sig til en af de tilstedeværende, medens han vedblev at nyde Prædikantens varme Vidnesbyrd. — Eller et andet Eksempel: Til en Konference i det nordlige England var der en Fabrikant, der indbød John Wesley til Frokost. „Maa jeg tage nogle af mine Sønner med?" spurgte han Fabrikanten. „Naturligvis", svarede Værten. Wesley indfandt sig med seks og tredive af sine Prædikanter!

Ligesom deres faderlige Ven og Leder færdedes de fra Sted til Sted i Hestesadlen. Det er interessant at se den Omhu, han selv viste for sin Hest: „Vær barmhjertig mod din Hest; rid ikke for hurtigt, og tilse selv at den bliver børstet, fodret og udhvilet," lød det til hans Medarbejdere. Man kaldte dem et evangelisk Rytteri. Og fyldt af hellig Begejstring, som de var, hjalp de med til at holde den hellige Vækkelsens Ild vedlige.

Den første Konference.

Denne holdtes i 1744 i London og bestod af John Wesley og hans Broder, fire andre af Statskirkens Præster samt de Lægprædikanter, der kunde komme. For denne Konference fremlagde John Wesley sine tolv

Regler for en Prædikant. Her skal gives nogle Stikprøver: Vær flittig — ikke noget Øjeblik ubeskæftiget. Vær alvorlig. Tag til Motto: Helliget Herren. Samtal sparsomt og omgaas forsigtigt med Kvinder. Tro ikke ondt om nogen uden gyldig Grund. Tal ikke ondt om nogen. Vær punktlig. Du har intet andet at gøre end at frelse Sjæle o. s. v.

Menighedstugt.

John Wesley opdagede snart, at det ikke var nok med en fast Organisation. Den havde sin store Betydning, men Tugt og Irettesættelse var ogsaa nødvendig. Utroskab viste sig nemlig i Samfundet paa forskellig Maade. Det er dog værd at bemærke, at ingen blev udelukket paa Grund af religiøse Afvigelser, men kun for deres mindre gode Opførsels Skyld. Følgende Grunde nævnes for Udelukkelse: Helligdagsovertrædelse, Drukkenskab, Salg af berusende Drikke, Bagtalelse, Dagdriveri, Letsindighed og Verdslighed.

For at gennemføre Menighedstugten forelagde John Wesley den 22. Februar 1743 de bekendte „Almindelige Regler". De begynder paa følgende Maade: „Der er kun én Betingelse, som fordres af dem, der ønsker at optages i dette Samfund, nemlig et Begær efter at fly den kommende Vrede og blive frelst fra deres Synder. Og hvor dette er til Stede, skal det vise sig ved sine Frugter." — I Reglerne bygges der bl. a. et Værn mod Drukkenskaben, der som en Syndflod oversvømmede England. Wesley udtalte i de „Almindelige Regler" den Forventning, at Samfundets Medlemmer hverken vilde købe, sælge eller nyde berusende Drikke uden i Sygdomstilfælde. At han ogsaa paa dette Omraade var Foregangsmand, er følgende Dom over Spiritusfabrikanterne et Vidnesbyrd om: „De er Giftblandere, der myrder Hs. Majestæts Undersaatter *en gros*. De kender ikke til Forbarmelse, ej heller til Skaansomhed.

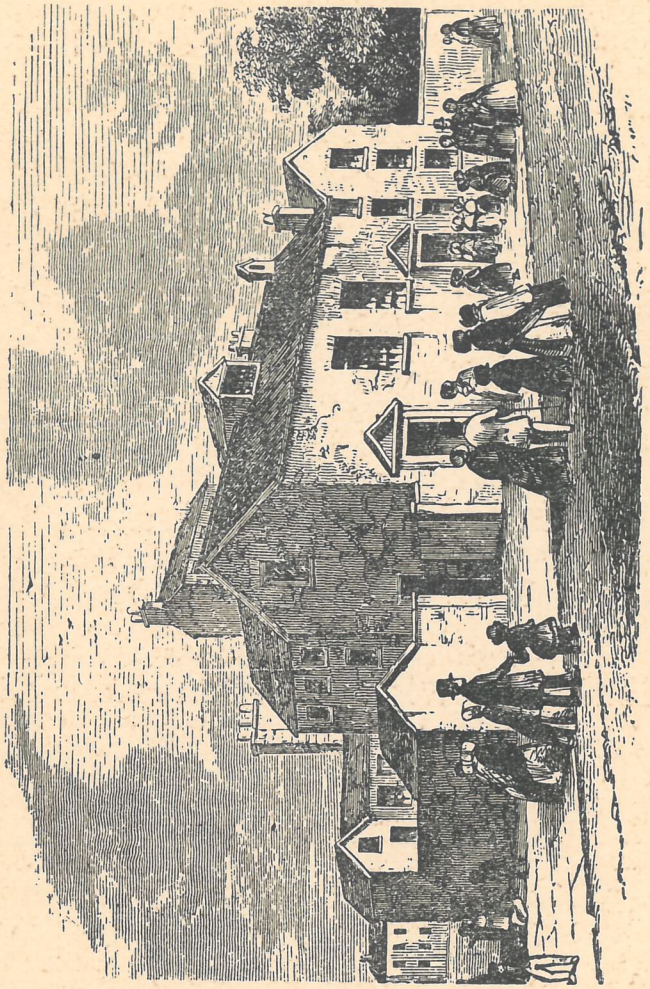
Guds Forbandelse hviler over deres Kapital og Hjem, og det er fordi, der klæber Blod, Menneskeblod, ved deres Fabrikation af berusende Drikke.“ At John Wesleys Arbejde mod Drukkenskaben satte Frugt, turde følgende Beretning, som den bekendte Kvindesags-Forkæmper *Francis Willard* ofte fortalte paa sine Møder, bære Vidnesbyrd om: En ung Adelsmand kom til en Landsby i Cornwall. Da han var tørstig, søgte han, men forgæves, efter et Værtshus. „Hvor kan det være“, spurgte han en gammel, Mand „at man ikke kan faa Whisky i denne By?“ „Min Herre, for noget over hundrede Aar siden kom en Mand ved Navn John Wesley til dette Sted“, gensvarede den gamle. Dette Svar er betegnende. — Der værnes saa tillige i Reglerne om den rette Broderskabets Aand: Broder maa ikke søge Søgsmaal mod Broder. Endelig tilskynder han dem til at gøre det gode, hvilket han ogsaa nærmere udvikler.

John Wesley hævdede, at der var ingen, der kunde skade Metodismen uden Metodisterne selv. Hans Sjæl væmmedes ved alle halvhjertede Metodister.

Det er saadanne, der ødelægger Guds Værk.

Susanna Wesleys Død.

— I Metodisternes store Centralbygning i London, The Founderey, laa Susanne Wesley en Julidag 1742 og kæmpede med Døden. John Wesley, der var paa Rejse, hørte det og ilede til London. Han fandt hende paa Evighedens Rand. Hun var uden Frygt og længtes efter snart at faa Lov at være med Kristus. „Hendes Øjne skuede opad, medens vi anbefalede hendes Sjæl til Gud. Mellem tre og fire om Eftermiddagen brast Sølvsnoren. Uden Kamp eller Suk eller Kvide udløstes omsider hendes Sjæl. Vi stod ved hendes Seng og opfyldte nu, hvad hun bad os om, kort før hun mistede Evnen til at tale: „Børn“, sagde hun, „saa snart jeg bliver forløst, syng saa Gud en Lovsang.“ Med graadkvalte Stem-

GAMMELT BILLEDE AF „THE FOUNDEREY“.

mer lød Sangen ved denne sjældne Moders Baare. Det var en mægtig Skare, der fulgte „Metodismens Moder“ til hendes sidste Hvilested. Hun var i Sandhed agtet og elsket som faa. Det blev herefter meget almindeligt, naar Metodister gik over Dødsfloden, at synge Lovsang i Stedet for Klagesang. Og Gang efter Gang kunde John Wesley udbryde: „Vort Folk dør godt!“

At man ogsaa sang Lovsange ved Dødslejer, var saa ganske naturligt, da den metodistiske Vækkelse jo var en syngende Vækkelse. Metodisterne var et lykkeligt Folk. De sang ved Møderne og paa Vej til og fra Møderne. De sang i Hjemmene, ved deres Arbejde og i deres Fritid. Hvorfor saa ikke ogsaa ved Dødslejer?

Der er sagt saa betegnende: „Den metodistiske Vækkelse sang en ny Dag ind i England; den sang en ny Dag ind i den engelsk talende Kirke.“

Wesleys jævne Færd.

En af Grundene til, at Folkestemningen efterhaanden vendte sig til Gunst for John Wesley, var bl. a. den Uegennytte og Jævnhed, der prægede hele hans Færd. I denne Henseende var der stor Forskel paa ham og Georg Whitefield. Denne tog meget Hensyn til de rige og fornemme. John Wesley var rank i Ryggen. Da han en Gang talte til et fornemt Publikum valgte han Teksten: „I Øgleunger, hvem har lært eder at fly fra den kommende Vrede?“ En af Tilhørerne, der ikke talte paa sine egne Vegne alene, lod ham forstaa, at det havde været mere passende at vælge den Tekst til Fængselstilhørere. „Skulde jeg have talt i Fængslet, vilde jeg have valgt Teksten: „Se det Guds Lam, som bærer Verdens Synd!“ svarede Wesley.

I det hele taget mødte han og hans Fæller megen Modstand hos Aristokratiet. *Lady Huntingdon,* en af de faa af Adelen, der var greben af den metodistiske Forkyndelse, fik saaledes en Gang et Brev fra Hertugin-

den af Buckingham, hvori denne bl. a. skriver: „Jeg takker for Oplysningerne angaaende Metodistprædikanterne. Deres Lære er højst modbydelig og mærkelig farvet af Uforskammethed og Uærbødighed overfor overordnede, da de jo bestandig anstrenger sig for at nedbryde alle Skranker og ignorere al Rang. Det er uhyggeligt at høre, at man har et Hjerte lige saa syndigt som de simpleste Uslinger, der færdes paa Jorden. Det er højst saarende og forulempende.“

Var Wesley ikke velset i de fornemmes Kreds, saa var han det desto mere i de fattiges, hvad der var saa meget mærkeligere, som han jo var opdraget aristokratisk og tillige havde en naturlig Afsky for alt, hvad der var simpelt. Naar han alligevel valgte de fattige, de foragtede, til sit Folk, var det fordi, han var villig til at gaa i sin Frelsers Fodspor.

Forskellige Virksomheder.

Hvis man tror, at Vækkelsesarbejdet var det eneste, der optog John Wesleys Sind og Tid, tager man fejl. Hvis alle Brødrenes Virksomhedsgrene skulde omtales vilde man kunne fylde hele Værker med det. Det viste sig, at de, efterhaanden som Tiden gik, stod som Ledere af et Arbejde, hvortil Hundreder og atter Hundreder af hellige og selvopofrende Mænd og Kvinder havde indviet sig. Saadanne forlod al Komfort for med Glæde at tage fat paa hvilket som helst Arbejde, der kunde bringe Hjælp til Mennesker, timeligt eller aandeligt.

Wesley og hans Medarbejdere tog Kampen op mod Fattigdommen, ved bl. a. at sætte Arbejder i Gang. Der indrettedes saaledes adskillige Spinderier. Han bekæmpede Pantelaanerne, der som Vampyrer udsugede de fattige, oprettede Laanebanker, hvor man paa fordelagtige Vilkaar kunde laane Penge. Alt til Hjælp og Velsignelse for dem, der trængte.

Wesleys Gavmildhed.

Hans Uegennytte viste sig ogsaa i hans storslaaede Gavmildhed. Som allerede omtalt opdagede han, da han var Student i Oxford, at han kunde leve for 28 Pd. Sterling om Aaret, og han gjorde sig derfor til Vane at give hver Cent bort, han havde ud over dette.

Han kunde slet ikke tænke sig den Mulighed, at kristne kunde opsamle store Rigdomme og alligevel bevare et sundt aandeligt Liv. Og han sagde dette rent ud.

Selv til *Ebeneser Blackwell,* den mest velhavende Velgører, han havde, en sand og prøvet Kristen, skrev han om den Kendsgerning, at ogsaa han forøgede sin Formue, følgende alvorsfulde Ord: „Hvor forfærdelig, hvis du bliver ved paa den Maade til dine Dages Ende." Han siger om sine egne Forhold: „Penge vil aldrig blive staaende hos mig. Hvis de gjorde det, vilde de brænde mig. Jeg strør dem hellere ud med begge Hænder saa hurtig som mulig, for at de ikke skal finde Vej til mit Hjerte."

Som Metodismens Organisator flød der store Pengesummer gennem hans Hænder, og nogle mente, at han maatte være velhavende. Derfor forlangte Skattebetjenten en Gang, at han skulde opgive sin skattepligtige Formue. Hans lakoniske Svar er berømt: „Min Herre! Jeg har to Sølvskeer i London og to i Bristol, og jeg køber ikke flere, fordi saa mange omkring mig savner det daglige Brød."

I Prædiken og Samtale paapegede han med Alvor Faren ved at samle Rigdomme, og her var der ikke Tale om noget Kompromis. Heller ikke naar han, som efter et Møde i Manchester, fik at vide, at nogle af hans velstaaende Venner havde udtalt om ham, at han ingen Forstaaelse havde af Penges Værd. Hans Svar paa disse Paastande var: „Jeg har hørt i Dag, at

jeg ikke kender Penges Værdi. Hvorledes det? Véd jeg ikke, at det, der gives til Gud, er Himlen værd, gennem Kristus, og véd jeg ikke, at det, der opspares og gemmes er Fordømmelsen værd for den, der gemmer det."

Wesley formede sin økonomiske Leveregel i følgende Trilogi: „Fortjen saa meget, du kan, spar saa meget, du kan, og giv saa meget, du kan." At han selv rettede sig efter denne Regel, kan vi slutte deraf, at han i hele sit Liv gav mere end tre Kvart Million Kroner bort. Han gennemførte dette Princip saa kraftigt, at han sagde: „Hvis der efter min Død skulde findes mere end ti Pund i mit Eje, giver jeg Folk Ret til at kalde mig en Røver." Han betragtede sig kun som Forvalter af Guds Midler, og han hævder, at Metodisterne bør ikke ligne Jøderne i at give Tiende eller Halvdelen, men „giv Gud, hvad Guds er".

John Wesley holdt fast ved, at Prædikanterne skulde sælge hans Bøger. De havde altid Bogposerne fyldte, og de spredte da ogsaa Bøgerne alle Vegne, hvor de kom frem. Derigennem kunde deres Leder faa Midler til sit storslaaede Velgørenhedsarbejde.

Mere om Fængselsarbejdet.

Som tidligere omtalt var Fængselsvæsenet en Skam for det engelske Samfund. Mænd og Kvinder forvaredes i Fællesrum. Ja, man slap endog løsagtige Kvinder ind til dem. Da Fangevogteren tillige var en Slags Krovært, der solgte Spiritus til Fangerne, hørte Slagsmaal, Drukkenskab og Utugt til Dagens Orden. Urenheden og Smittefaren var stor. Dødsdommene var saa almindelige, at der i Dagbogen omtales én Jul, hvor der var 47 dødsdømte i Londons Fængsler.

Der fortælles, at John Wesley en Gang, efter at have talt over Teksten: „Jeg var i Fængsel, og I besøgte mig ikke", fik en Stab af kvindelige og mandlige

Silas Told.

Medarbejdere, der meldte sig som Fængselsmissionærer. Den mest kendte af disse var den før omtalte *Silas Told*. Om ham fortælles der, at han i sin Ungdom havde været Sømand, en slem Krabat, der bl. a. havde været med til Jagt paa og Bortførelse af de indfødte paa Afrikas Vestkyst. Træt af det vilde Liv, han havde ført, kom han til London, hvor han ved at høre John Wesley prædike, kom i Nød over sit syndige Liv og kæmpede sig omsider igennem til Fred. Derpaa underviste han i aarevis fattige og forsømte Børn i Skolen i The Founderey. Her var det, at Wesley holdt ovennævnte Prædiken, der førte til, at Silas Told indviede hele sit Liv til Fængselsarbejdet. Han havde en forunderlig Evne til ved Forbøn, Formaning og Trøst at faa endog de mest forhærdede Forbrydere til at angre deres Synd. Han og hans Medarbejdere øvede et stort og meget velsignet Arbejde baade indenfor Murene og udenfor, hvor de f. Eks. fulgte de dødsdømte i Dødskærren for at opmuntre dem til det sidste. I den engelske Fængselsreformations Historie har man derfor ogsaa givet John Wesley og hans Medarbejdere Plads sammen med saa store Navne som John Howard og Elisabeth Fry.

Kampen mod Slaveriet.

Ogsaa i Kampen mod *Slaveriet* var Metodismens Leder fremme i forreste Række. Her stod han igen som en Modsætning til Whitefield, der forsvarede Slaveriet, hvorimod Wesley brændemærkede det. I 1770 udgav han en Traktat: „Tanker om Slaveriet". Denne fik stor Betydning for den da elleveaarige *Will. Wilberforce*, der senere bekæmpede Slaveriet i og udenfor Parlamentet. Wesley brevvekslede med Wilberforce til faa Dage før sin Død. Da Slaveriet omsider forbødes ved Lov, nævnede man Wilberforce og John Wesley som denne Lovs vigtigste Forkæmpere.

GAMMELT BILLEDE AF EPISODER I SILAS TOLDS LIV.

Ægtemanden John Wesley.

Foruden John Wesleys Forelskelse i Sophy Hopkey, der er omtalt foran, skal her peges paa, at han i August 1748 blev forlovet med en ung Enke, *Grace Murray*. Det blev dog heller ikke til Ægteskab denne Gang, idet Charles Wesley, til Johns store Sorg, fik det hele forpurret. Charles mente nemlig, at hun var for ringe for Broderen.

Halvandet Aar efter giftede John sig saa med en midaldrende Enke uden at raadføre sig med nogen. Men før han havde taget dette Skridt, tog han det højtidelige Løfte af sin vordende Hustru, at han ikke maatte hindres i sin Gerning, men at han lige saa frit som tidligere maatte øve sit omfattende Arbejde. Det skal siges, at Wesley ikke var nogen ideel Ægtemand. Efter Brylluppet var han hos sin Hustru i Hjemmet i én Uge, nærmest fordi han havde forstuvet sit ene Ben og ikke kunde rejse. Den Uge benyttede han til at skrive en hebraisk Grammatik, saa der blev ikke megen Tid til at tage Hensyn til Hustruen. Ægteskabet blev alt andet end lykkeligt. Fru Wesley var vistnok kun med ham én Gang paa en Rejse til Newcastle og i det nordlige England. Her fik hun at føle, hvad hendes Mand ofte maatte gennemgaa — Stenregn og meget andet. Det huede hende ikke. Det værste var imidlertid, at hun viste sig meget smaatskaaren og dømmesyg, ja, i høj Grad jaloux. Hun tyranniserede ham med sin Mistænksomhed. Interessant er det at læse hans Breve til hende. Her er en Prøve: „Lær at kende mig og lær at kende dig selv. Din Fjende kan jeg ikke være, men tillad mig at være din Ven. Mistænk mig dog ikke mere, svært mig heller ikke mere til. Forsøg ikke at beskære mig min Frihed, som jeg gør Fordring paa med guddommelig og menneskelig Ret.

Hindrer mig ikke i at lade mig lede af Gud og min egen Samvittighed."

Efter et ulykkeligt Samliv forlod Fru Wesley sin Mand efter 20 Aars Ægteskab. „Jeg har ikke forladt hende; jeg har ikke sendt hende bort; jeg vil ikke bede hende vende tilbage," skrev han til en Ven, efter at hun var rejst fra ham. Et sørgelig Bevis paa hendes Karakter har vi bl. a. i, at hun et Aars Tid efter forsøgte at skandalisere ham i et Dagblad (Morning Post). Da Charles Wesley hørte det, bønfaldt han sin Broder om at faa det forhindret ved at henvende sig til Bladets Redaktion. John Wesleys Svar var ham værdigt. Han sagde: „Broder, da jeg ofrede til Gud min Bekvemmelighed, min Tid, mit Liv, tror du da, jeg undtog mit Rygte?"

Vækkeuret.

Man har kaldt John Wesley „Datidens store Vækkeur". Det var han ogsaa som Morgenmand. Hans Morgenprædikener var enestaaende. Der var Steder, hvor man sad oppe hele Natten for at være sikker paa at høre ham Kl. 5 om Morgenen. Og det var han som *den vækkende Røst*. Han havde ikke Whitefields Entusiasme, alligevel var hans Indflydelse større. Der er sagt, at han ejede den hemmelighedsfulde Nøgle, Augustin omtaler: „Den bedste Nøgle er den, som aabner Laasen." Hans store Indflydelse over Skarerne gjorde ham skikket som Folkeleder. Han og hans Medarbejdere talte til Skarerne, saa de vækkedes op af Sløvhed og Dyriskhed og førtes videre frem til at leve et rent og helligt Liv. Alt dette var der mange af hans Samtid, der saa og anerkendte.

Wesley og den engelske Arbejderbevægelse.

Eftertiden har hævdet, at det var John Wesley, der gennem sine Foreninger prægede *den engelske Arbejderbevægelse* saaledes, at den i Modsætning til mange andre Landes er stærkt gennemtrængt af Kristendom-

men. Det kan bl. a. forklares ved, at Wesleys metodistiske Foreninger, der strøedes ud over hele Landet, naaede deres Udbredelse og rigeste Blomstring i de store Industricentrer, der netop i den Tid rejste sig, idet England den Gang lagde Grunden til forskellige industrielle Virksomheder. Disse blev som Brændpunkter for den religiøse, moralske og intellektuelle Folkeoplysning. I de nævnte Foreninger trænedes Arbejderne ikke blot i at vise Sympati overfor hverandre, men ogsaa i Organisation og økonomisk Administration. Den bekendte Religionspsykolog *Daveerport* gør opmærksom paa, at i Foreningerne mødtes Lokalprædikanten og Arbejdsgiverne og siger derpaa, at „man kan ikke betvivle, at i det mindste én af Kilderne til den Sundhed og Intelligens, som udmærker Fagforeningsbevægelsen i England er at søge i den wesleyske Vækkelse."

Hellighedskravet.

Samtidig med, at Wesley og hans Medarbejdere overfor Skarerne krævede sand Omvendelse, stillede de tillige Kravet om at leve *et helligt Liv*. Hellighed for Herren, blev Mottoet. „Du kan blive frelst; du kan blive ren, du kan blive hellig!" Det blev Grundtonen i den wesleyske Forkyndelse. Wesley kaldte ogsaa denne Velsignelse for „kristelig Fuldkommenhed"; dermed mente han ikke en *absolut* Fuldkommenhed, men en Fuldkommenhed, der har sin Grund i den fuldkomne Kærlighed til Gud. De metodistiske Forkyndere gjorde det klart for deres Tilhørere, at man ikke blot skulde kende Synden som Synd, men at Syndens Magt kunde brydes. Forskellen mellem troende og vantro skulde ikke være blot teoretisk, men skulde først og fremmest kendes paa Livet. Hjertets indre Helligelse og Livets ydre Færd skulde gaa Haand i Haand. John Wesley hævdede, at Gud her havde betroet Metodisterne en særlig Opgave ved at udbrede skrift-

mæssig Hellighed paa Jorden. Denne Lære vakte dog megen Modstand. Som Svar paa Modstandernes Angreb tog John Wesley Bladet fra Munden bl. a. paa følgende Maade: „Hvorfor er Modstanderne af fuld Frelse fra Synd saa ivrige, ja, jeg havde nær sagt saa voldsomme? I Guds Navn, hvorfor er I saa forelskede i Synden? Hvad godt har den gjort Jer?"

Metodismen søgte at fylde sin Opgave: at gøre Syndere til hellige Mennesker. Den store indspirerende Idé i Metodismen er, at Menneskene allerede her paa Jorden kan naa en vis Grad af Fuldkommenhed. Livet skal ikke være en Række af gentagne Nederlag, men planmæssig Fremadskriden. Ved Guds Naade lykkedes det ved denne Dobbelthed i Forkyndelsen — Frelse og Hellighed — ikke blot at vække Længsel efter Frigørelse fra Syndens Straf, men ogsaa fra dens Magt. Dette er al Frelses endelige Maal.

VIII. KAPITEL.

Alderdomsarbejdet.

Lederen.

Det er paastaaet, at den Vækkelse, der som en Løbeild bredte sig over England i Midten af det 18. Aarhundrede, har man aldrig kendt Mage til, siden Kristendommens tidligste Aarhundreder. Vel var John Wesley ikke ene om at tænde og vedligeholde denne Ild — han havde, som vi har set, mange gode Medarbejdere — men han var alligevel den mest betydningsfulde; han var Lederen. Man har regnet ham til én af de første blandt alle kirkelige Ledere. *Macaulay* siger saaledes om ham: „Han havde Statsmandsgeni, der ikke var mindre end Richelieus." Dette gjorde ham slet ikke indbildsk. *Alexander Knox* siger om ham: „En Mand mere fri for Hovmod, Æresyge og Selvviskhed i nogen som helst Form som John Wesley er ikke funden siden Apostlenes Dage."

Han stod nemlig ikke iblandt sine Venner som den bydende, men snarere som en Fader, Velgører og Ven. Derfor elskede de ham og adlød hans mindste Vink. Det kunde godt ske, at der kunde lyde Oppositionsrøster mod ham, men saa behøvede han blot at minde dem om, at hvis de ikke vilde følge hans Vink og Arbejdsmaade, saa han sig nødt til at trække sig tilbage; og saa faldt endog de skarpeste Opponnenter tilføje.

Som Leder forstod han dog ikke blot at vække Skarerne, men ogsaa at bevare dem vaagne; ikke blot at sætte dem i Brand, men ogsaa vedligeholde Ilden. Han vidste, at den onde ønsker intet heller end en Skare

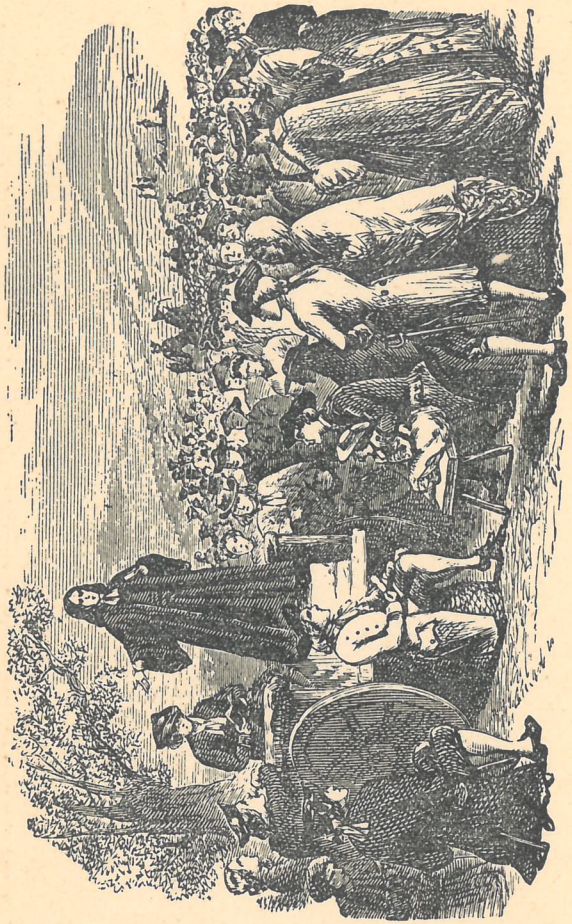
lunkne Kristne; derfor hævdede han Nødvendigheden af, at Helligaandens Varme bibeholdtes. Han besluttede, ikke at optage noget Arbejde, hvor han ikke var sikker paa at kunne forfølge Sejren.

Wesleys Brevskrivning.

Det bør her tillige nævnes, hvorledes hans Lederevner kunde give sig Udslag i hans Breve. Man har henvist til, at hans korteste Brev var til en Prædikant, der tøvede med at rejse til den ham anviste Plads: „Franky, er De fra Sans og Samling? Hvorfor er De ikke allerede rejst til Bristol?“ skriver han. Han kunde imidlertid ogsaa uddele sine Ordrer paa anden Maade, som da han en Gang udnævnte en Mand til at have Tilsyn med en Prædikantskare indenfor en bestemt Kreds paa følgende Maade: „Jeg udnævner Dem, Christopher Hoper, til Lord Præsident af Norden. Tag uopholdelig Deres Rige i Besiddelse: Northumberland, Cumberland, Westmoreland, Durham, Yorkshire, og Lincolnshire. Afsend øjeblikkelig Depescher til Jakob Rowel, Jo. Heslop, Ricard Boardman og Deres øvrige Deputerede. Opildn dem til at anstrenge sig af alle Kræfter og gør saa et forenet Fremstød . . . Spar ingen Møje. Skriv i Øster, Vester, Syd og Nord. De har en hurtig Tanke og en hurtig Pen, der ikke kan bruges til nogen bedre Sag.“ Det er som en Generals Kommando i spøgefuld Form.

Stemnings-Omslaget.

John Wesley aftvang sig ikke alene Respekt blandt sine Meningsfæller, men jo ældre, han blev, jo mere sporedes der et stærkt Omslag overfor ham iblandt Befolkningen i al Almindelighed; og det baade blandt rige og fattige, blandt Præster og Lægfolk. Kirkerne lukkedes op igen, Præstegaardene i lige Maade. Præsterne bad ham til Middag, og Præstefruerne bladede i Bønnebogen for at søge efter den pæne Bøn, han bad til Maden — uden dog at kunne finde den. I adskillige af de Kirker, der tidligere havde været lukket for ham,

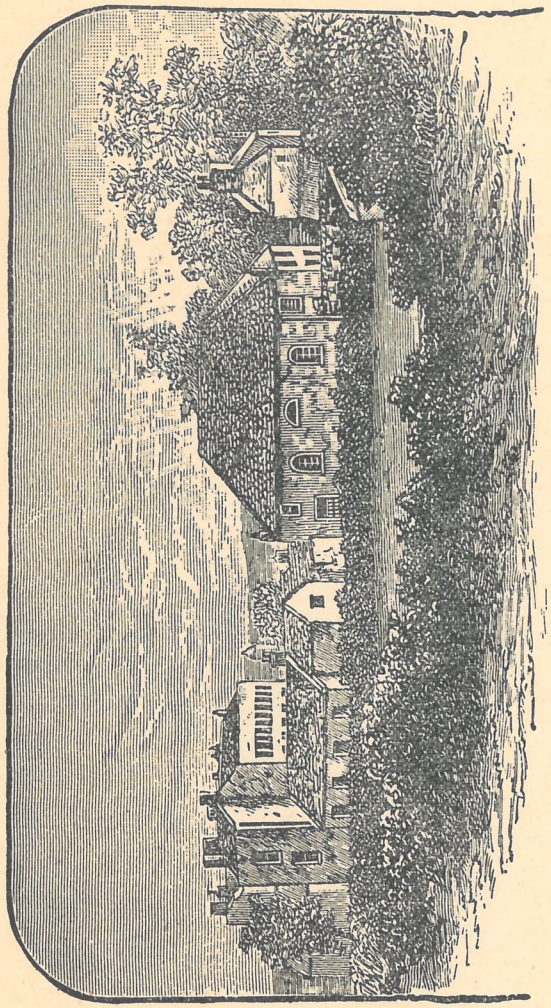
GAMMELT BILLEDE AF ET FRILUFTSMØDE.

gende Ord, der oversat lyder: „Til Guds Ære, til Minde om John Wesley, Præst i den engelske Kirke, Pastor for Savannah 1736—1737, Grundlæggeren af Søndagsskolen i denne Kirke. Opsat af Georgia Stift.“ Skønt denne Tavle fortæller, at John Wesley allerede saa tidlig som i 1736—37 holdt Søndagsskole i Amerika, var det dog først i 1769, at en kvindelig Metodist, *Hannah Ball,* efter John Wesleys Tilskyndelse begyndte en Søndagsskole i Wycombe. Dette var 11 Aar før *Robert Raikes,* der ellers betegnes som Søndagsskolens Stifter, begyndte. Det maa imidlertid huskes, at de daværende metodistiske Søndagsskoler, der havde Tusinder af Børn, ikke havde det samme Præg, som Søndagsskolerne senere fik. Den Gang fandtes der ingen Folkeskoler, hvorfor Wesley fandt det saa naturligt, at Børnene ikke alene skulde undervises i de religiøse Sandheder, men ogsaa i Læsning, Skrivning og Sang. Og da Undervisningen var gratis, siger det sig selv, at endog de fattigste Forældre kunde sende deres Børn i Søndagsskole. Denne fik overordentlig stor Betydning. Det blev saaledes en Regel, at hvor der dannedes Foreninger, toges ogsaa Søndagsskolearbejdet op.

Den flittige Arbejder.

Man skal lede længe efter en flittigere Mand end John Wesley. I ca. seksti Aar begyndte han Dagens Gerning Klokken fire om Morgenen. Paa den Maade tog han ti Arbejdsaar fra Søvnen, siges der. „Uden at agte paa at købe Tiden, kan man ikke bevare Retfærdiggørelsens Naade,“ fastslog han.

Det var en af Grundene til, at han i mere end et halvt Hundrede Aar kunde udstrække Virksomheden til alle Egne af Landet. Selv var han næsten bestandig paa Rejse for at tjene Samfundene med Prædikener og Vejledning. Der siges, at han besøgte London flere end to hundrede Gange, Bristol et hundrede fem og

GAMMELT BILLEDE AF KINGSWOOD SKOLE.

syvti, Kingswood flere end hundrede, Leeds, Manchester, Birmingham og Newcastle imellem femti og syvti Gange, og saadan kunde vi blive ved. Det bibelske Ord: „Alt for alle, for dog at kunne frelse nogle", passede i Sandhed paa ham.

Hans skriftlige Arbejder.

John Wesley tog Tiden nøje iagt, derfor kunde han ogsaa faa saa meget skriftlig Arbejde til Side, som Tilfældet var. Man forbavses ved at høre, at han har skrevet 230 større og mindre originale Arbejder, hvoraf mange omhandler de mest forskellige almennyttige Emner. Naar han saa havde ét eller andet større literært Arbejde for, tog han gerne ud paa Landet til en god Ven. Her kunde han arbejde uforstyrret fra fem Morgen til otte Aften. Endog som 83-aarig havde han saadanne Arbejdsdage, som f. Eks. da han skrev *„John Fletchers Livserindringer"*.

John Fletcher.

John Fletcher var født i Schweitz 1729. Han var Søn af en fransk Officer og blev oprindelig uddannet til Præst. Han blev dog ikke ordineret straks, nærmest fordi han ikke kunde samstemme med Kalvinisterne i Forudbestemmelseslæren. Han rejste senere til London, hvor han fik Plads som Huslærer. Her hørte han Brødrene Wesley prædike og blev ved deres Forkyndelse en sand og levende Kristen. Han blev Metodisternes ypperste Teolog. Det Emne, han frem for noget andet var optaget af, var Helliggørelsesspørgsmaalet. I Skrift og Tale forkyndte han Muligheden af et rent Hjerte. Selv var han saa gudindviet, at man gav ham Tilnavnet: „Den serafiske, den hellige Fletcher". Han stillede sig uforbeholdent paa Wesleys Side, ikke blot i Helliggørelsesspørgsmaalet, men ogsaa i Kampen mod Prædistinationslæren. Der siges, at hvad han førte frem imod denne Lære, blev ført med en saadan Beviskraft, at ingen Modstander kunde modsige ham. Denne gennemhellige, gudindviede og tankeklare Mand, der var 26 Aar yngre end John Wesley, tænkte denne en Tid paa at gøre til sin Eftermand i Ledelsen, men da han i Januar 1773 skrev til Fletcher derom, fik han et bestemt Afslag. Og det var vistnok godt, thi selv om Fletcher var en fremragende Teolog og først og fremmest en sand Kristen, var han dog ikke født til at lede. Han saa selv, at han ikke kunde staa som John Wesleys Arvtager. Desuden var han, da Wesleys Henvendelse kom, en legemlig nedbrudt Mand. Aaret efter døde han da ogsaa, til stor Sorg for hans faderlige Ven.

The Deed of Declaration

Spørgsmaalet om en Forfatning for Samfundet trængte sig mere og mere frem, jo ældre Wesley blev. Indtil 1784 havde han alle Traadene i sin Haand. Han ansatte Prædikanter og raadede over de mange Forsamlingshuse, der efterhaanden var blevet bygget. Men skønt Forvaltningen af dem var lagt i de saakaldte *Trustees'* (Værger) Haand, indsaa man, at hvis Samfundet skulde bevares, kunde denne Tingenes Tilstand ikke blive ved; thi hvordan skulde det gaa, naar John Wesley døde? Vel havde han indsat sin Broder og en Statskirkepræst til som Ledere at varetage Samfundets Tarv, naar han var død, og naar de alle tre var borte, skulde Metodisternes aarlige Konference have den samme Ret. Men Wesley indsaa snart, at denne Ordning ikke var tilfredsstillende. Da Konferencen ikke var inkorporeret, havde den nemlig ingen Ret til at besidde eller raade over Ejendom. Og Faren laa da nær, at det hele vilde opløses og blive til intet.

Dette saa Wesley klart.

Han siger selv: „Uden noget lovligt Dokument, der bestemmer Betydningen af Ordet: „Konference", vilde denne ved min Død være det samme som intet — blot et tomt Navn. Ejerne af Jorden, hvorpaa vore Forsam-

lingshuse er bygget, vilde da med fuld Ret kunne tilegne sig disse."

Ved nogle Juristers Hjælp udarbejdede Wesley derpaa et Dokument, det saakaldte „Deed of Declaration", der danner Grundlaget for Samfundets Konstitution. Ifølge dette nedsatte han et staaende Udvalg paa hundrede Prædikanter, *„the legal Hundred"*, der skulde udgøre den egentlige Konference. Denne skulde indkaldes én Gang om Aaret og være samlede i mindst fem Dage og ikke over tre Uger. For at træffe lovformelige Beslutninger, der skete ved simpel Stemmeflerhed, skulde mindst fyrre være til Stede. De skulde vælge deres egen Formand (Præsident) og Sekretær for det kommende Aar; Forsamlingen supplerede sig selv.

Nævnte Konference havde Ret til at optage, og, hvor der var vægtige Grunde derfor, udelukke Prædikanter. Den maatte tillige ansætte saadanne, dog ikke over tre paa hinanden følgende Aar. Dette gjaldt ikke de ordinerede gejstlige fra Statskirken. De kunde tillige sende Mænd ud, hvorhen det skulde være, med Fuldmagt til at handle i Konferencens Navn.

Saaledes var i store Træk Grundlaget for de engelske Metodisters Forfatning, der i det væsentlige har holdt sig ned gennem Tiden.

Dette betød ikke at John Wesley og Metodisterne skilte sig ud fra Statskirken, det kom, tvungen af Omstændighederne først senere, men det betød, at Metodisterne fik Retten tilkendt som juridisk Person; og det kan siges at denne faste Organisation bidrog mægtigt til Samfundets fortsatte Udvikling.

Wesley udtaler om dette Dokument, at dermed vilde Metodisterne komme til at at staa paa en Grund, „der skal bestaa, saa længe Sol og Maane bestaar, saafremt de vedbliver at vandrer i Troen og viser deres

Tro i Gerning, ellers beder jeg Gud udrydde deres Ihukommelse af Jorden."

„The Deed of Deklaration" er dateret den 28. Februar 1784 og blev overgivet Konferencen, der samme Aar samledes den 27. Juni i Leeds.

IX. KAPITEL.

Metodismen i Amerika.

At John Wesley trods sit, i nogle Henseender, ret mislykkede Besøg i Amerika ikke havde tabt Interessen for det store Land, forstaar man bl. a. deraf, at da der kom stærke Opfordringer derovre fra om at sende dem Prædikanter, imødekom han med Glæde deres Ønsker.

I 1760 var der nemlig rejst nogle irske Metodister over til den nye Verdensdel. Her skal blot nævnes: *Paul Heck* og hans Hustru *Barbara* samt dennes Fætter, Tømmermanden *Philip Embury*, der havde virket som metodistisk Lægprædikant i Hjemlandet. Han og flere med ham glemte imidlertid deres religiøse Kald og faldt tilbage i en Slags rolig og stille Uvirksomhed, som var fjern fra den Iver, den sande Metodisme var præget af i de Tider. Saa sker det, at Barbara Heck en Dag i 1776 træffer nogle faa Metodister siddende ved Kortspilbordet. En hellig Harme greb hende. Hun tog Kortene, kastede dem paa Ilden, skammede Kortspillerne ud og formanede dem til at omvende sig. Og til Philip Embury sagde hun: „Og du maa prædike for os, ellers gaar vi til Helvede alle sammen, og Gud skal da kræve vort Blod af dine Hænder.“ Da han imidlertid indvendte, at han hverken havde Sal eller Forsamling, svarede hun frejdigt: „Du kan prædike i dit Hus og for vort Selskab.“ Stakkels Embury! Hans Samvittighed havde sikkert bearbejdet ham i lang Tid, og som Kristen og Prædikant havde han heller næppe Fred ved at blande sig med Verden, som han

gjorde. Det varede da heller ikke længe, inden han tog fat. For en Forsamling paa fem Personer holdt han sin første Prædiken i Amerika, og dermed var Vejen aaben. Vel tildrog disse faa Metodister sig ikke stor Opmærksomhed, ej heller kunde de rose sig af stærk Fremgang, men de fortsatte alligevel Møderne, og lidt efter lidt øgedes Tilhørerantallet. Omsider saa de sig nødsaget til at anskaffe et Lokale, og selv om det kun var et Sejlmagerloft, de fik, saa lød Frelsens Lovsang ogsaa her.

Thomas Webb.

Den lille Metodistskare spejdede imidlertid efter hjælpende Kræfter til det store Arbejde, der laa for dem. — En Søndag i Februar 1767, da den lille Venneflok var samlet paa Sejlmagerloftet, traadte en britisk Officer i fuld Uniform ind i Forsamlingen midt under Gudstjenesten. Man forskrækkedes. Hvad vilde han? Havde han onde Hensigter? Forskrækkelsen lagde sig snart, da man erfarede, at det var én af John Wesleys Venner. Han hed *Thomas Webb* og var sendt af den engelske Regering til Albany, New York, i et militært Ærinde. Her hørte han om Philip Emburys Virksomhed, og stor blev Glæden, da den lille Metodistflok hørte ham fortælle om sin Omvendelse til Gud blandt Metodisterne i Bristol, og hvorledes Wesley havde givet ham Fuldmagt til at prædike. Han tilbød at hjælpe Embury, hvilket hilstes med stor Glæde. Det viste sig, at han prædikede Evangeliet med en særlig Kraft. Der udbrød hurtigt en velsignet Vækkelse, mange Mennesker kom til, og snart var Sejlmagerloftet for lille.

Wesley Chapel.

Man begyndte derfor ogsaa at drøfte Spørgsmaalet om et eget Guds Hus. Thomas Webb, der var velstillet og gavmild, gik selv i Spidsen og tegnede sig for et Bidrag af tredive Pd. Sterling, og mange fulgte i hans Spor. Den 30. Oktober 1768 indviedes saa „Wesley-Chapel“ i New York. Det var det første Metodist-Forsamlingshus i Amerika. Det var ikke helt lille: Treds Fod langt og fyrre Fod bredt. Th. Webb, der fik Tilnavnet: „Den amerikanske Metodismes Apostel“, rejste derefter meget omkring i den nye Verden og alle Vegne, hvor han kom, paa Long Island, i New Jersey, Pensylvania, Delaware og flere Steder, prædikede han Evangeliet med en forbavsende Kraft. Han var den fødte Leder og en fremragende Taler. Der lagdes flere og flere til de nystiftede Menigheder og mange lod sig frelse. I 1772 rejste Th. Webb hjem til England vel nærmest for at formaa Wesley til at sende flere Prædikanter til Amerika. Da han havde stor Indflydelse blandt Metodisterne i Hjemlandet, lykkedes det, og man besluttede at sende hurtig Hjælp.

Francis Asbury.

Allerede i 1769 og efterfølgende Aar havde Wesley imidlertid sendt nogle Prædikanter derover. Af disse skal særlig omtales *Francis Asbury*. Denne Mand fik overordentlig stor Betydning for den nye Virksomhed. Hvad Wesley var for den britiske Metodisme, blev Asbury for den amerikanske.

Han blev vakt blandt Metodisterne i Wednesbury, England. Medens han bad i sin Faders Lade, fandt han Fred med Gud. Som seks og tyve-aarig sendte Wesley ham til Amerika. Den Gang havde han været Prædikant i fem Aar. Han var en helstøbt Karakter og en alvorlig Kristen, der indviede hele sit Liv til Herren og hans Gerning. Han giftede sig aldrig, hvad der sikkert blev en stor Hjælp for ham i det omflakkende Liv, han kom til at føre i Amerika.

Da han skulde rejse, holdt han en lille Rettergang med sig selv. „Hvor vil du hen?“ spurgte han. — „Til den nye Verden“. — „Hvorfor? Er det for at vinde Ære?“ — „Hvis jeg kender mit eget Hjerte, maa jeg sige nej!“

„Er det for Pengenes Skyld?“ „Nej! Jeg rejser, fordi jeg elsker Gud og vil hjælpe andre til det samme.“

Saaledes rustet drog han afsted.

Interessant er det at læse de Breve, Wesley gav Amerikafarerne med paa deres lange Rejse. Til én af dem skrev han: „Tiden er inde til at indskibe jer til Amerika. De maa rejse til Bristol, hvor De træffer Thomas Rankin og Kaptejn Webb med Hustru. Jeg slipper eder løs, George, paa Amerikas store Kontinent; forkynd eders Budskab i Solens fulde Lys, og gør alt det gode, De kan.“ Og til Thomas Rankin skriver han: „Lad Brødrene Shadford og Asbury gaa Haand i Haand med eder, og hvem skal da kunne staa jer imod. I Fortrøstning til Ham, som elsker jer, er I nok til at vende op og ned paa Amerika.“ Det var som Kommandoord, hvori dog Hjertet spillede Hovedrollen. Og de blev hørt og efterlevet, ja, de vakte Begejstring og hellig Nidkærhed.

Den første Konference. i Amerika.

Den første Metodist-Konference i Amerika blev holdt den fjerde Juli 1773 i Filadelfia. Paa det Tidspunkt blev der rapporteret ti Prædikanter og elleve Hundrede og seksti Medlemmer. Navnene paa Prædikanterne var: Thomas Rankin, der præsiderede ved Konferencen, Richard Boardmann, Josef Pilmoor, Francis Asbury, Richard Wright, Georg Shadford, Thomas Webb, John King, Abraham Whitworth og Josef Yearbry. Der toges forskellige vigtige Beslutninger. Blandt andet bestemtes det, at Wesley skulde have den samme Myndighed over Prædikanter og Forsamlinger i Amerika, som han havde i England, og at Trosartiklerne og de „Almindelige Regler“ skulde være Rettesnor for deres Tro og Handlinger. Tillige vedtoges, at Prædikanterne ikke skulde forvalte Sakramenterne, men Folket skulde modtage disse i den engelske Kirke. Ved dette Møde

optoges og udsendtes den første indfødte Prædikant, *William Waters*. Imidlertid fortsattes Arbejdet, og Skaren af Medlemmer og Prædikanter blev større og større.

Revolutionstiden.

Med Revolutionen 1776—1783 oprandt en forfærdelig trang Tid for de nystiftede Foreninger. De fleste af Prædikanterne var jo Englændere, der havde vanskeligt ved at tæmme deres patriotiske Sindelag. Dermed udsattes de for Mistanke. Det skulde heller ikke hjælpe, at Wesley blandede sig i Striden og tog Parti for det engelske Kabinet, og selv om han senere ændrede sit Syn til Fordel for Amerikanerne, kom de engelske Metodistprædikanter alligevel i Miskredit saaledes, at de fleste blev tvungne til at forlade Landet og vende hjem til England. Og dem, der blev tilbage, forfulgtes og mishandledes, ja nogle blev endogsaa fængslede. Asbury, der var blevet paa sin Post, holdt sig skjult hos en Dommer White i Delaware næsten et helt Aar. Derved blev hans Liv reddet.

Krav om Præster.

Spørgsmaalet om Forvaltning af Sakramenterne vedblev at optage Sindene. John Wesley vilde, som bemærket, at Metodisterne i Amerika skulde søge Nadverbordet i den engelske Kirke, som de gjorde det i England. Dette modsatte imidlertid Amerikanerne sig, formodentlig fordi de vilde frigøre sig for al engelsk Overhøjhed. „Send os Præster, der kan betjene os med Sakramenterne som med Guds Ord,“ bad de. — Langt om længe besluttede Wesley sig til at imødekomme deres Krav. Men det viste sig, at Vanskelighederne var større, end han havde tænkt sig. — Da Biskoppen af London ikke vilde ordinere John Wesleys Prædikanter, overhuggede han Knuden ved selv at gøre det. Under Medvirkning af Statskirkepræsterne *Rev. Creighton* og *Dr. Coke*, hvilken sidste var blevet ledet til Gud ved Metodisterne og selv virkede som Metodistprædi-

kant, foretog Wesley en Ordination af de to Prædikanter: *Whatcoat* og *Vasey*, og *Dr. Coke* blev ordineret til Superintendent (Biskop) for Virksomheden i de forenede Stater.

Ankomsten til Amerika.

Disse tre gode Mænd sendte Wesley af Sted til Amerika. De ankom til New York den 3. November 1784.

HAN TRYKKEDE HJERTELIG HANS HAAND.

Kort Tid efter, tog de syd paa til Delaware, hvor Dr. Coke prædikede en Søndag i en Skov. Da han sluttede, lagde han Mærke til en jævn klædt, kærnefrisk, men alligevel ærværdig udseende Mand, der banede sig Vej op til Talerstolen. Han greb Dr. Cokes Haand, trykkede den hjertelig, og uden at præsentere sig, henvendte han sig til ham med den oprindelige kristelige Broderhilsen. Det var Dr. Cokes første Møde med Asbury. Efter at man var bleven lidt fortrolig med hinanden, fremlagde de nyankomne Wesleys Tanker og Ønsker angaaende den nye Kirke. Derpaa sendtes *Freeborn Garritson* én af de bedste af de amerikanske Prædikanter ud, og paa sin Hest fo'r han „lig en Pil fra Nord til Syd" og kaldte Prædikanterne sammen til en Konference — Julekonferencen 1784. Denne holdtes i Baltimore.

Julekonferencen.

Prædikantskaren var da vokset til 83 med 14.986 Medlemmer. 60 af de 83 mødte. Dr. Coke ledede Forhandlingerne, bistaaet af Asbury. Da denne hørte, at Wesley havde bestemt ham til at være Biskop sammen med Dr. Coke, undslog han sig, indtil han fik at vide, hvorledes Konferencen vilde stille sig til Wesleys Beslutning. Asburys heltemodige og opofrende Liv havde imidlertid aftvunget Brødrene en saadan Respekt, at Konferencens Medlemmer enstemmig gav Tanken sin hjerteligste Tilslutning, hvorpaa Dr. Coke ordinerede Asbury, først til Præst og dernæst til Biskop. Bag efter ordineredes tolv andre af Prædikanterne. Derefter drøftede Konferencen Kirkens Religionsartikler og vedtog dem, efter at man havde føjet én til, der vedrørte Forholdet til de Forenede Staters Øvrighed.

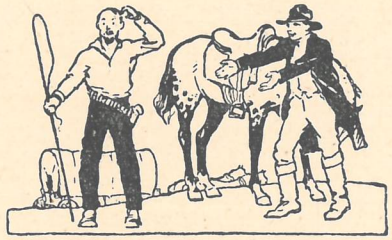
Tidligere havde Metodisterne kun dannet en Forening, men nu var „den Biskoppelige Metodistkirke" en Kendsgerning. Den havde sin egen Organisation, sine egne Biskopper og Præster, der kunde betjene Ordet og Sakramenterne til stor Glæde for den stærkt voksende Metodistbefolkning.

Det er interessant at mindes, at de amerikanske Metodisters Historie begyndte samtidig med de Forenede Staters. Derved blev der en Tilpasning i Aand og Metoder, der har baaret store og gode Frugter for begge Parter.

Alligevel var det ingen let Opgave, Metodisterne tog sig paa. Hvorledes skulde de kunne naa ud til de endeløse Vidder i Vesten? De den Gang eksisterende kirkelige Organisationer med deres Gejstlighed og afgrænsede Sogne stod aldeles raadvilde og magtesløse her.

Det, der behøvedes, var en Skare „Rejseprædikanter“, der vilde følge Nybyggernes hurtige Fremmarch. En saadan Skare fik den nye Stat i de rejsende Metodistpræster og Hundreder af Lægprædikanter, der efterhaanden plantede Kristi Fane i hver By og hvert Distrikt, fra Syd til Nord, fra Øst til Vest. Og det skal siges, at der var mange Nybyggere, der hilste „Rejseprædikanterne“ med stor Glæde. Andre kunde fortvivlet udbryde: „Men hvordan — igen en Metodistprædikant!“

Dermed blev Grunden lagt til den vældige Vækst, Metodismen fik i Amerika. Gennem Asburys og hans Rejseprædikanters heroiske, opofrende og opslidende Gerning paa Prærien og i Urskoven, og ikke mindst ved Afholdelsen af de store Lejrmøder (Camp meetings), der kunde samle indtil 20,000 Mennesker og først og sidst Guds Velsignelse, voksede Metodistkirken efterhaanden til at blive det største protestantiske Samfund i de Forenede Stater.

IGEN EN METODISTPRÆDIKANT

X. KAPITEL.

John Wesleys sidste Leveaar.

John Wesleys daglige Bøn.

Gang efter Gang udtalte Wesley sin Ængtelse for, at han skulde komme til at leve et unyttigt Liv. I lang Tid var det derfor hans daglige Bøn, at han maatte dø iført Guds fulde Rustning, saa han lige til det sidste kunde være i fuld Virksomhed i sin Herres og Frelsers Tjeneste. Det var da ogsaa en forbavsende Arbejdskraft, han vedblev at besidde. Da han var otti Aar gammel, sagde han: „Magelighed og jeg har taget Afsked med hinanden.“ Og dog var han tilsyneladende ikke nogen legemlig stærk Mand. Han var, som omtalt, kun lille af Vækst og vejede som Regel ca. 56 Kilo.

Wesleys Udseende.

Der findes forskellige Udtalelser om hans Udseende ogsaa fra denne Tid: „Hans apostoliske og englelige Væsen slog mig“, siger én. „En saa fin, gammel Mand har jeg aldrig set; hans indre Lykke straalede ud gennem hele hans Ydre,“ siger en anden. „En aaben Pande, Ørnenæse, Øjne saa klare og gennemtrængende som tænkes kan.“ „Hans Ansigts Profil bar Vidnesbyrd om en Mand med en stærk Karakter; og skønt han var alvorlig, luede der alligevel en stille Glæde i hans Væsen, en Glæde, der jævnlig kunde gaa over i smittende Munterhed.“ Hans naturlige, utvungne og elskværdige Opførsel viste, at sand Dannelse udmærket kan gaa Haand i Haand med virkelig Fromhed.

Derfor var der ogsaa overalt Mennesker, der følte sig stærkt tiltrukket af ham; nogle af hans Gudsfrygt, andre af hans Klogskab, hans Menneskekundskab, hans Mun-

terhed. Betegnende er, hvad Dr. *Sam. Johnson* en Gang sagde til hans Søster, Fru *Hall*: Jeg kunde tale en hel Dag med Deres Broder, og Nat med, uden at trættes.

Selvfølgelig var der ogsaa dem, der haabede, han snart maatte dø, for at hans suveræne Magt derved kunde blive brudt. Saadanne gættede ofte paa, hvori denne dog bestod, og nogle mente endog at de kunne faa en lignende Indflydelse over Skarerne, som John Wesley havde.

En Præst, der netop var optaget af saadanne og lignende Tanker og som forgæves havde søgt at faa en Bevægelse af samme Art i Gang, spurgte en Ven: „Hvordan kan dog John Wesley finde et Folk, der er villig til at adlyde hans Vink og Raad?“ — „Han fandt dem ikke; han skabte dem,“ gensvarede Vennen.

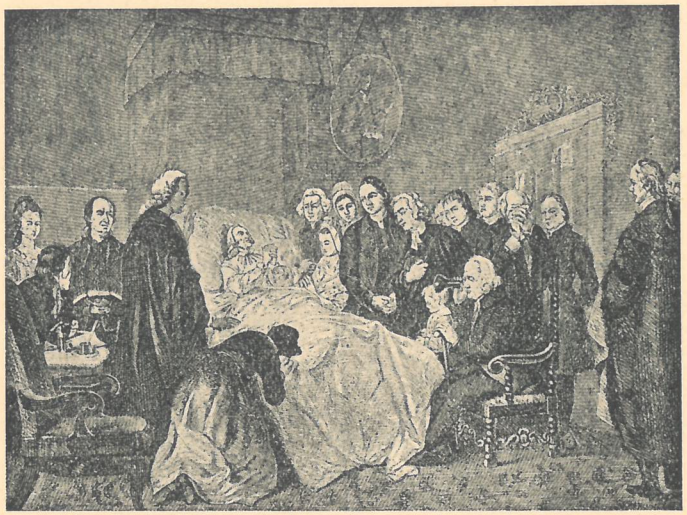
Charles Wesleys Død.

Paa én af sine mange langstrakte Rejser bragtes der Bud til John Wesley, at hans Broder var død. Det skete den 29. Marts 1788. Men først en Uges Tid efter fik han det at vide. Han rejste straks til London, hvor der blev afholdt en Mindegudstjeneste, ved hvilken Anledning Følelserne overvældede John Wesley saa aldeles, at Graaden kvalte hans Stemme, og han gemte sit Ansigt i sine Hænder. Hele Forsamlingen blev oprevet ved dette Syn. — En underlig Ensomhedsfølelse greb i lang Tid derefter ind i den gamle Mands Liv. Alligevel maatte han sande, at hans Folks Kærlighed, der ofte var meget rørende, bidrog til, at han blev holdt oppe.

Det sidste Besøg i Irland.

Som et af de mange Beviser paa denne Kærlighed skal her nævnes, hvad en af Wesleys samtidige, en engelsk Historiker og Kritiker omtaler angaaende Wesleys sidste Besøg paa Irland. Den 12. Juli 1786 fandt Afrejsen fra denne Ø Sted, her hvor Metodismen havde slaaet saa dybe Rødder. Meddeleren siger, at han ved den Anledning blev mindet saa meget om Pauli Afsked

fra Menighedens Ældste ved Miletus' Strand, (Ap. Gern. 20,17—38). Ogsaa her græd og sørgede man. Menigheden var klar over, at de ikke mere skulde se Wesleys Ansigt, og det smertede dem. Man viftede Farvel til ham, da Skibet gik fra Bolværket, og saa længe han kunde ses, blev den vældige Skare staaende og hilste ham

GAMMELT BILLEDE AF JOHN WESLEYS DØDSLEJE

med deres Farvel. De saa, at deres elskede Fader, Ven og Leder stod ombord med Hænderne hele Tiden løftede til Bøn.

Svagheden tiltager.

Endskønt det var klart for John Wesleys Omgivelser, at hans Kræfter mere og mere ebbede ud, blev han alligevel ved med at prædike, ofte til meget store Forsamlinger. Hans Røst blev imidlertid saa svag, at man vanskelig kunde høre ham. En af hans Tilhørere fortæller om ham fra den Tid: „Han stod i en Prædikestol, og paa hver Side havde han en Prædikant. Disse støttede ham og holdt deres Hænder under hans Arme, medens han talte.“

I Ugen før sin Død boede han hos den danske Gesandt, *Volf,* der sammen med sin Hustru var hans trofaste Venner. Hans sidste Brev blev skrevet her; det var til Wilberforce, som han manede til at fortsætte Kampen mod Slaveriet.

Wesleys Død. Fem Dage før John Wesley døde, vendte han tilbage til London, og da maatte han gaa til Sengs. Hans Omgivelser forstod, at det nu bar mod Slutningen, men selv var han fuldkommen rolig og overladt i Guds Haand. Gang efter Gang udbrød han: „Det bedste af alt er, at Gud er med os!“ Han forsøgte at synge, men naaede ikke længere end til: „Jeg vil prise!“ Mere kunde han ikke faa sagt.

Den 2. Marts 1791 Kl. 10 om Formiddagen ombyttede han Tiden med Evigheden. Han havde lige givet sine Venner sin Velsignelse og én af dem, *Joseph Bradford,* læste netop Davids 24. Salme: „Løft jer, I ældgamle Døre..“, da han gik ind til Herrens Hvile.

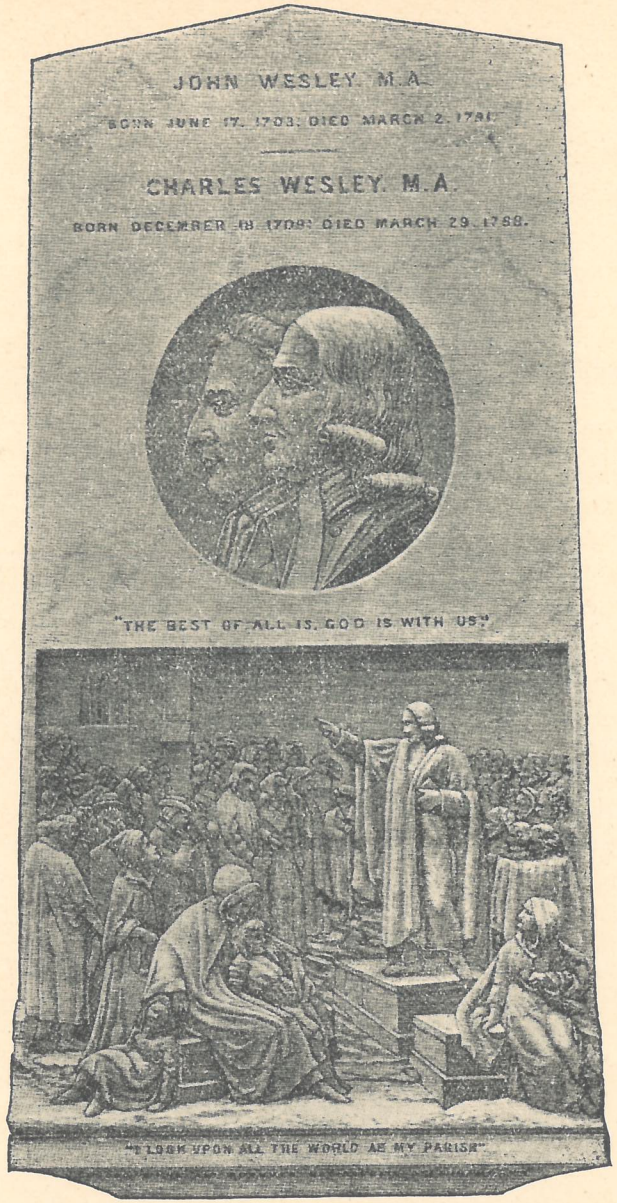
Uden Dødskamp, smerteløs og til det sidste ved klar Bevidsthed slumrede den Guds Mand ind, og en Solglans fra Evigheden lagde sig over det skønne Ansigt. Det var i Sandhed, som Sol i Høst gaar ned. Et mere yndigt og velsignet Dødsleje har Historien næppe at opvise.

Begravelsen. John Wesley havde i sit Testamente bl. a. truffet Bestemmelse om sin *Begravelse.* Han vilde, at seks fattige Mænd skulde bære hans Lig til Graven, og herfor skulde de have seks Pund til Deling, og saa bad han om at blive fri for Ligvogn og enhver Pomp og Pragt. „Kun

---

Den nederste Del af Tavlen er en Fremstilling af John Wesley staaende paa sin Faders Gravsten i Epworth, prædikende Livets Ord for det undrende Folk. Følgende Inskriptioner findes:

„Det bedste af alt er, at Gud er med os!“
„Jeg ser paa hele Verden som mit Sogn!“
„Gud begraver sine Arbejdere, men fortsætter sit Arbejde!“

Se Teksten nederst paa foregaaende Side.

deres Taarer, som elsker mig og vil følge mig til Abrahams Skød", ønskede han.

Trods dette strømmede en saadan Mængde til *City Road Chapel*, hvor Liget var hensat, for at faa et sidste Blik af det elskede Ansigt at se, at Trafiken i den stærkt befærdede Gade blev fuldstændig standset. For at undgaa altfor stor Trængsel, fandt Begravelsen Sted Kl. 5 om Morgenen; men selv paa dette tidlige Tidspunkt var Kirkegaarden bag Kapellet sort af Mennesker. Da Præsten læste Ritualet og tillod sig en lille Ændring: „Eftersom det har behaget den almægtige Gud at borttage fra Jorden *vor hensovede Faders Sjæl*" — brast hele den store Forsamling ud i højlydt Hulken.

Bag sit gamle Gudshus, City Road Chapel, hviler Johns Wesleys jordiske Levninger. Et prunkløs Mindesmærke er rejst paa Graven, og foran Kapellet staar en Statue af ham i overnaturlig Størrelse. Hans Venner rejste disse til Minde om ham, de elskede. Men *den engelske Nation* gav ham og hans Broder den smukke Mindetavle i Westminster Abbediet, som ses omstaaende og som, saa længe Kirken staar, vil bære Vidne om, at ogsaa de hørte hjemme blandt Englands store og gode Sønner.

XI. KAPITEL.

Slutning.

Tre Perioder.

Den tyske Professor *Theophil Mann* paapeger *tre Perioder* i Metodismens Liv: Først var den *en religiøs Forening* indenfor den engelske Kirke. Denne Form fastholdtes, saa længe John Wesley levede. Dernæst skete Bruddet med Statskirken og Oprettelsen af *en særegen Kirke,* hvad der dog allerede havde fundet Sted i Amerika, medens Wesley levede. Denne Periode begyndte noget efter Wesleys Død og naaede til Midten af den anden Halvdel af det nittende Aarhundrede. Det var den samfundsdannende Periode. I den Tid ser adskillige nye Metodistsamfund Lyset, væsentlig med organisatoriske Adskillelser. Den nuværende er saa den tredje. Det er *den samfundsforenende Periode.* Det, der særpræger denne, metodistisk set, er Trangen efter, at de forskellige Metodistsamfund kan nærme sig hverandre. Hvert tiende Aar — fra 1881 — holdes der en ekumenisk Konference, hvor Udsendinge fra de forskellige Metodistsamfund drøfter fælles Arbejde og Interesser. Dette har givet Stødet til flere Sammenslutninger. Saaledes dannede Metodistsamfundene i Kanada *den kanadiske Metodistkirke.* Paa lignende Maade fulgte Samlingen af *den australske Metodistkirke.* I Tyskland sluttede Wesleyanerne og de Forenede Brødre sig til den Biskoppelige Metodistkirke. Fornylig har de tre britiske Metodistsamfund: Wesleyanerne, de primitive Metodister og „den Forenede Metodistkirke", under store Festligheder forenet sig

til *en engelsk Metodistkirke.* Dette skete i Efteraaret 1932. Da Pagten mellem disse tre Metodistsamfund undertegnedes var tolv Tusinde Mennesker til Stede i Albert Hall, London. Den engelske Konges Søn, Hertugen af York, oplæste et Brev fra sin Fader, der sluttede saaledes: „Maatte I gaa frem fra Kraft til Kraft i Kristi Tjeneste til Sejren over det onde er vundet!" I *Japan* og *Mexiko* er der dannet nationale Metodistkirker med egne Generalkonferencer, Biskopper m. m. Bekendt er ogsaa de Bestræbelser, der har været gjort for at faa de to store Metodistsamfund i U. S. A., den Biskoppelige Metodistkirke og den sydlige Biskoppelige Metodistkirke forenet til ét Samfund, og det er kun et Tidsspørgsmaal, naar ogsaa disse samles under én fælles Ledelse. Oprindelig var det jo kun Slaverispørgsmaalet, der skilte. — At der ogsaa er Bestræbelser fremme for at forene forskellige protestantiske Samfund ses bl. a. i Kanada, hvor Metodister, Presbyterianere og Kongregationalister i Forening har dannet „Kanadas forenede Kirke". Wesleys manende Ord: „Hvis dit Hjerte er som mit Hjerte, Broder, saa ræk mig din Haand!" viser sig saaledes at være gaaet i Arv til hans Efterkommere.

Metodismen en Verdensbevægelse.

Da John Wesley udraabte sit bevingede: „Verden er mit Pastorat", overskred han bevidst Grænserne for det hidtidige Nationalkirkesystem. Dermed blev Metodismen drevet langt ud over sit eget Lands Grænser, og blev en Verdensbevægelse, hvis Indflydelse ikke blot øves gennem de forskellige Grene i Søndagsskole-, Afholds-, Freds- og Barmhjertighedsarbejdet og først og sidst det evangeliske Arbejde i Hjemlandene, men ogsaa ved et omfattende Hedningemissionsarbejde, der med Rette har vakt Anerkendelse overalt. Paa den Maade fortsættes der, idet man forsøger at løfte Fædre-

nes Arv — blot i betydelig større Format, end da man begyndte.

Den videre Indflydelse.

For Tiden er der 30—35 Millioner Metodister og Tilhængere Verden over; ti Millioner af de ca. tredive Millioner Søndagsskolebørn, der findes i Verden, gaar i Metodistkirkens Søndagsskoler. Disse Tal angiver dog ikke den rigtige Maalestok for dens Indflydelse. „Frelsens Hær", „Protestantismens Tiggermunke", er saaledes én af Udløberne af Metodismen. Og en meget stor Del af baade det indre og ydre Missionsarbejde er i Virkeligheden metodistisk præget.

Biskop Vincents Billede.

Biskop *Vincent* bruger følgende slaaende Billede: „Metodismen er som *Golfstrømmen,* der flyder gennem det kolde Hav. Den opliver, saa langt den kommer, og opvarmer den Luft, der stryger hen over den, og saaledes bringer den Liv og Varme og Frugtbarhed til Steder, hvor den selv aldrig naar hen."

Ingen nye Lærdomme.

Naar der er paastaaet, at den protestantiske Verden er blevet gennemtrængt af Metodismen, er det ikke særegne Lærdomme, der er Skyld i det. „Det Wesley lærte og forkyndte var saa gammelt, at det blev noget ganske nyt for hans Tid, og derfor fremkom de brutale Forfølgelser og bitre teologiske Fejder i den første Periode af hans Virksomhed. Paastanden: „Det er Fremskridtets Paradoks, at man gaar fremad ved at gaa tilbage," blev virkeliggjort. Metodismen kom ikke med en ny Teologi eller med nye, hidtil ukendte Sandheder. Den blev en Fremskridtsbevægelse med dyb Rod i den kristne Fortid og netop ved en dybere Forstaaelse af de gamle Sandheder, der samtidig blev fremført i Aands og Krafts Bevisning — man kan ogsaa sige ved en ny Anvendelse af den gamle Kraft — naaedes de forunderlige Resultater, vi har set. Det var de gamle bibelske Sandheder om den frie Naade

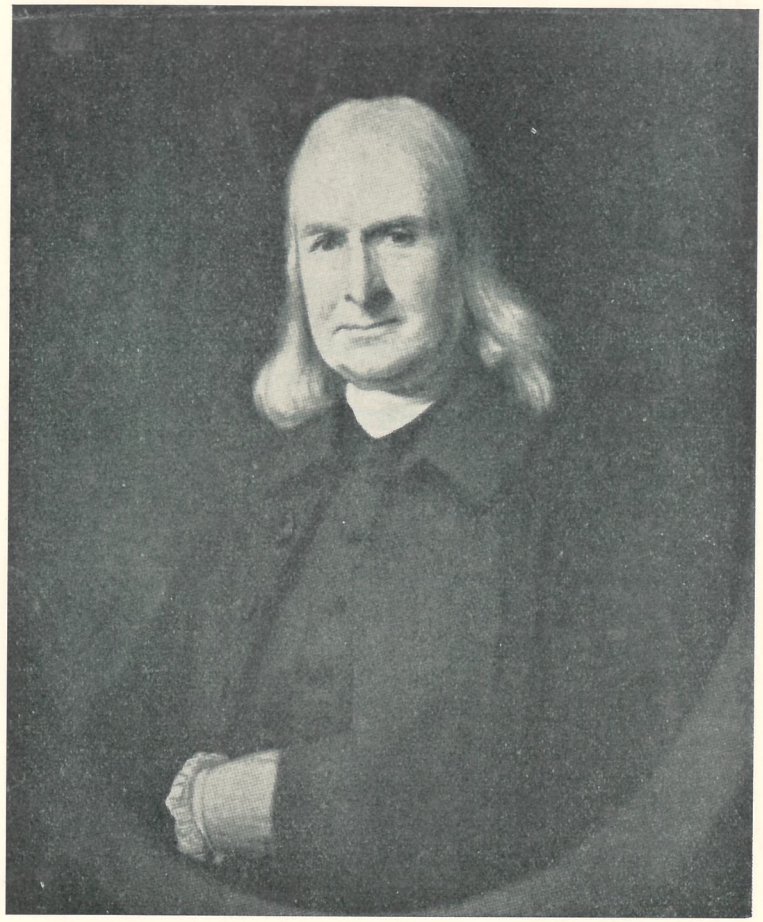
i Kristus, Aandens Vidnesbyrd, et helligt Liv eller for at bruge et bibelsk Udtryk: Tro, virksom i Kærlighed, forkyndt i Aands og Krafts Bevisning, der gjorde Udslaget.

Et førende Samfund.

Og endnu øver Metodismen en Indflydelse, der mærkes i vide Kredse. Førende Navne som *John Mott, Gipsy Smith* og *Stanley Jones,* der alle tilhører Metodistkirken, er levende Eksempler herpaa.

Dog ikke blot disse fremragende Ledere inden for Metodistkirken, men ogsaa de store Skarer af *Præster, Missionærer* og *Lægprædikanter,* der baade paa Missionsmarken og i Hjemlandene giver et klart, evangelisk Svar paa det urolige Menneskehjertes stadig gentagne Spørgsmaal: *Hvad skal jeg gøre for at blive frelst?* — og dertil *de mange Medlemmer af Samfundet,* der ikke blot tror paa Nødvendigheden af et rent Hjerte, men stræber efter at faa det, og som er tro og flittige Arbejdere i den stridende Kirke — alle bærer de Vidne om Metodistkirkens Indflydelse i Nutiden! Naar hertil føjes de mange *Kirker, Skoler, Universiteter, Sygehuse, Børnehjem* og andre Institutioner, dette Samfund har rundt om i Verden, og sidst, men ikke mindst, at *den hellige Ild* stadig brænder paa Metodismens Altre, saa er alt dette et herligt Vidnesbyrd om, at John Wesleys sidste Ord endnu passer paa hans aandelige Børn:

„Det bedste af alt er, at Gud er med os!"

JOHN WESLEY SOM 80-AARIG.

ILLUSTRATIONER.

	Side
Susanna Wesley	11
Præstegaarden	13
Undervisningen var som en Fest	15
Charles Wesley	25
Den hellige Klub	27
Metodist!	29
Et gammelt Billede af Forfølgelsen i Wednesbury	69
Fire Tusind fem Hundrede miles aarlig	75
„Peter, frygt ikke, du skal ikke synke"!	76
Gammelt Billede af „The Founderey"	87
Gammelt Billede af Episoder i Silas Tolds Liv	94
Gammelt Billede af et Friluftsmøde	101
Gammelt Billede af Kingswood Skole	105
Han trykkede hjertelig hans Haand	116
Igen en Metodistprædikant	118
Gammelt Billede af John Wesleys Dødsleje	121
Mindesmærke i Westminster Abbediet	123

INDHOLDSFORTEGNELSE.

	Side.
Forord	5
Indledning	7
Barndomstiden	9
Ungdomstiden	19
Missionærtiden	33
En Mærkedag	41
Tidsaanden	47
Manddomsgerningen (Forfølgelsestiden)	53
Manddomsgerningen (Anerkendelsestiden)	75
Alderdomsarbejdet	99
Metodismen i Amerika	111
John Wesleys sidste Leveaar	119
Slutning	125
Tillæg	129